

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΒΑΛΚΑΝΙΚΩΝ, ΣΛΑΒΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΤΟΛΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΣΥΝΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟ ΙΔΡΥΜΑ:

ΑΝΩΤΑΤΗ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΕΜΟΥ

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ»**

Ιράν vs. Ισραήλ: Ένα Πολυεπίπεδο Δίλημμα Ασφαλείας

ΣΥΓΓΡΑΦΗ: ΧΡΗΣΤΟΣ ΔΡΙΤΣΑΣ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ: ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΛΙΤΣΑΣ, Ph.D.

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ

ΘΕΩΡΙΑΣ ΤΩΝ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2017

«Δηλώνω υπευθύνως ότι όλα τα στοιχεία σε αυτήν την εργασία τα απέκτησα, τα επεξεργάσθηκα και τα παρουσιάζω σύμφωνα με τους κανόνες και τις αρχές της ακαδημαϊκής δεοντολογίας, καθώς και τους νόμους που διέπουν την έρευνα και την πνευματική ιδιοκτησία. Δηλώνω επίσης υπευθύνως ότι, όπως απαιτείται από αυτούς τους κανόνες, αναφέρομαι και παραπέμπω στις πηγές όλων των στοιχείων που χρησιμοποιώ και τα οποία δεν συνιστούν πρωτότυπη δημιουργία μου»

Χρήστος Δρίτσας

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΑΠΟ ΤΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΗΝ ΑΝΤΙΠΑΡΑΘΕΣΗ.....	5
2.1: Η Σχέσεις Ιράν-Ισραήλ επί Σάχη.....	5
2.2: Η Ιρανική Επανάσταση του 1979: Μετάβαση στην Αντιπαράθεση	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΣΥΓΚΡΟΥΣΕΙΣ ΔΙΑ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΥ.....	17
3.1: Συγκρούσεις στο Λίβανο: Δεκαετία του '80.....	17
3.2: Συγκρούσεις στο Λίβανο: Δεκαετία του '90.....	24
3.3: Η Σύγκρουση Ισραήλ-HEZBOLLAH στο Λίβανο το 2006.....	29
3.4: Η Σύγκρουση Ισραήλ-HAMAS στη Γάζα το 2008-9 26.....	36
3.5: Η Σύγκρουση Ισραήλ-HAMAS στη Γάζα το 2014.....	40
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Η ΠΥΡΗΝΙΚΗ ΑΠΕΙΛΗ ΤΟΥ ΙΡΑΝ.....	42
4.1: Η Γέννηση και η Εξέλιξη του Ιρανικού Πυρηνικού Προγράμματος.....	42
4.2: Η Διεθνής Συμφωνία για το Ιρανικό Πυρηνικό Πρόγραμμα	45

4.3: Η Στάση του Διεθνούς Παράγοντα έναντι της Συμφωνίας.....	48
4.4: Το Αντίκτυπο της Συμφωνίας για την Ισλαμική Δημοκρατία.....	53
4.5: Η Στάση του Ισραήλ έναντι της Συμφωνίας.....	55
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ.....	57
5.1: Πυρηνική ή Συμβατική απευθείας Σύγκρουση.....	57
5.2: Η Ιρανορωσική Πολιτική στη Συρία: Απειλή για το Ισραήλ.....	60
5.3: Νέες Συγκρούσεις διά Αντιπροσώπου	66
5.4: Ηγεσίες, Επιθετικότητα και Σύγκρουση.....	67
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	70
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	76

Σελίδα Σκότση Κενή

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Ισλαμική Επανάσταση στο Ιράν το 1979 αποτελεί την αφετηρία της αντιπαράθεσης μεταξύ του Ιράν και του Ισραήλ, μιας σύγκρουσης, που με μεγαλύτερη ή μικρότερη ένταση, μαίνεται επί τέσσερις δεκαετίες τώρα. Η συγκρουσιακή αυτή σχέση των δύο υπόψη κρατών οριοθετεί διαχρονικά ένα δίλημμα ασφαλείας πολυεπίπεδο. Αυτό προσδιορίζεται ως τέτοιο:

- Με την έννοια των διαφορετικών παραγόντων που υπεισέρχονται στη διαμόρφωση και εξέλιξη του όλου εν προκειμένω κλίματος (Μεγάλες Δυνάμεις, κυρίαρχη ιδεολογία των εθνικών ελίτ, κα).

- Επιπρόσθετα, σε σχέση προς τις διαφορετικές μορφές που έλαβε κατά το παρελθόν ή δυνητικά θα λάβει στο μέλλον η ιρανο-ισραηλινή αντιπαράθεση (σύγκρουση διά αντιπροσώπων, απευθείας σύγκρουση με συμβατικά ή/και πυρηνικά μέσα κλπ).

Σκοπό της παρούσης αποτελεί η σκιαγράφηση ακριβώς των διαφορετικών πτυχών του συγκεκριμένου διλήμματος ασφαλείας, στην προοπτική της εξέλιξης αυτού διά του χρόνου, με το μάτι πάντα στο μέλλον, λαμβάνοντας υπόψη τη δυναμική, τον προσανατολισμό, την όλη προοπτική της υπό συζήτηση σύγκρουσης. Επιθυμητό είναι να εξαχθούν συμπεράσματα πρωταρχικά αναφορικά με το πώς εξελίχθηκε η όλη αντιπαράθεση μεταξύ Ιράν και Ισραήλ, σε δεύτερο χρόνο δε, να αποκρυσταλλωθούν εκτιμήσεις, εάν κάτι τέτοιο καταστεί δυνατό, αναφορικά γενικότερα με τη συμπεριφορά των διαφορετικών κρατικών δρώντων εντός του διεθνούς συστήματος.

Ως μεθοδολογικό εργαλείο ερμηνείας των φαινομένων, συμπεριφορών και επιλογών που χαρακτηρίζουν την υπό εξέταση σύγκρουση, επελέγη το μοντέλο του νεορεαλισμού, ή άλλως, δομικού ρεαλισμού. Πρόθεση του γράφοντος αποτελεί όπως πέραν της αξιοποίησης της υπόψη μεθοδολογίας στο πλαίσιο αξιολόγησης δρώντων και καταστάσεων, να διαπιστωθεί το κατά πόσο η αντίστοιχη προσέγγιση σε σχέση προς την κατανόηση της δομής και λειτουργίας του διεθνούς συστήματος, επιβεβαιώνεται ή διαψεύδεται εν προκειμένω στην προκειμένη περίπτωση. Τα κύρια σημεία της νεορεαλιστικής

θεωρίας που ελήφθησαν υπόψη στο πλαίσιο μιας τέτοιας λογικής έχουν ως ακολούθως (Κουσκουβέλης, 2007, 64-69):

- Οι μονάδες του διεθνούς συστήματος διασυνδέονται, κατά τρόπον ώστε αλλαγές σε μέρος αυτού, επιφέρουν αλλαγές σε άλλα μέρη του.
- Το διεθνές σύστημα «κινείται», συμπεριφέρεται ανεξάρτητα από τις προσδοκίες, τις προτεραιότητες και τη συμπεριφορά των κρατών-μονάδων του.
- Η λειτουργία του διεθνούς συστήματος προσδιορίζεται βάσει της κατανομής ισχύος μεταξύ διαφορετικών παικτών, «ερήμην» του Διεθνούς Δικαίου και των Διεθνών Θεσμών.
- Τα κράτη ενεργούν πάντα ωθούμενα από το κίνητρο της μεγιστοποίησης της ασφάλειάς τους, κατά τρόπο ορθολογικό.
- Η κατανομή ισχύος εντός της δομής, εντός του διεθνούς συστήματος, είναι ο παράγοντας που καθορίζει τις διαφορετικές κρατικές συμπεριφορές, και όχι εγγενή χαρακτηριστικά και εσωτερικά δεδομένα των κρατικών δρώντων (πχ ιδεολογικές συγκρούσεις ή ζυμώσεις). Μ' αυτήν την έννοια οι αλλαγές που εντοπίζονται στο εσωτερικό των κρατών, για τους νεορεαλιστές είναι άνευ σημασίας σε ό,τι αφορά τις διακρατικές σχέσεις.
- Το διεθνές σύστημα είναι άναρχο. Οι διεθνείς θεσμοί εντός αυτού προκύπτουν, διαμορφώνονται και λειτουργούν διά των μεθοδεύσεων των Μεγάλων Δυνάμεων, ως «εργαλεία» για την εξυπηρέτηση των συμφερόντων αυτών. Απορρίπτεται δηλαδή εν προκειμένω η θέση των ρεαλιστών, περί θεσμών που προκύπτουν στη βάση της συγκυριακής ταύτισης συμφερόντων των διαφορετικών κρατικών δρώντων.
- Το εθνικό συμφέρον διαμορφώνεται υπό τις πιέσεις του διεθνούς συστήματος, μην έχοντας οντότητα αφεαυτού.
- Ο ρόλος των Διεθνών Οργανισμών στο διεθνές γίνεσθαι αγνοείται από τους νεορεαλιστές.
- Οι Μεγάλες Δυνάμεις αποτελούν εν τέλει σταθεροποιητική δικλείδα, σε σχέση προς την εξασφάλιση μιας ισορροπίας εντός του διεθνούς συστήματος, μιας «άνωθεν επιβαλλόμενης» ειρήνης, μιας «τάξης πραγμάτων».

Σε ό,τι αφορά τη χρήση βιβλιογραφικών αναφορών, επελέγη για το παρόν πόνημα η προσέγγιση των «παρενθετικών αναφορών» (PARENTHETICAL REFERENCING), στη λογική και παράδοση του επονομαζόμενου HARVARD STYLE. Τα πλεονεκτήματα που κρίνεται ότι έχει η συγκεκριμένη προσέγγιση σε σχέση προς άλλες που προβλέπουν τη χρήση υποσημειώσεων, εντοπίζονται στα εξής:

- Ως προς τυχόν αναφορές που αποτελούν «κλασσικά» κείμενα-πηγές, καθίσταται άμεση η από τον αναγνώστη συνειδητοποίηση χρήσης τους εν προκειμένω ως τέτοιων, ίσως χωρίς καν την αναδρομή στις καταγραφές της χρησιμοποιηθείσας στο έργο βιβλιογραφίας.

- Προκειμένου για πηγές λιγότερο γνωστές, και το κυριότερο, σχετικά παρωχημένου χρόνου έκδοσης, προσελκύεται ευκολότερα η προσοχή του αναγνώστη σε αυτές. Το δεδομένο αυτό θεωρείται ιδιαίτερος θετικός, τόσο σε σχέση με την αξιολόγηση του κατά περίπτωση εξεταζόμενου πονήματος, παρέχοντας άμεσα μια καλή αίσθηση περί του εύρους της έρευνας που έχει γίνει, όσο και σε σχέση με το κέρδος που συνεπάγεται για τον όποιο αναγνώστη, ο εντοπισμός αξιόλογων, πλην όμως μη «κλασσικών» πηγών.

- Ειδικότερα όσον αφορά αποκλειστικά στη διαδικασία αξιολόγησης, καθίσταται άμεσα διά του συγκεκριμένου συστήματος παραπομπών-αναφορών προφανής τυχόν «εξάρτηση» από συγκεκριμένες βιβλιογραφικές πηγές. Παράλληλα, καθίσταται ευκολότερο να εκτιμηθεί το κατά πόσον ο γράφων αντιλαμβάνεται, ερμηνεύει και μεταφέρει ορθά στο κείμενό του τα δεδομένα, τους ισχυρισμούς και τις θέσεις που καταγράφονται-προβάλλονται σε συγκεκριμένες πηγές.

- Είναι δε επιπλέον ευχερέστερος ο εντοπισμός εντός του κειμένου σημείων στα οποία έχει χρησιμοποιηθεί συγκεκριμένη βιβλιογραφική αναφορά, ιδιαίτερα όταν αυτό είναι διαθέσιμο σε μορφή αρχείου PDF.

Στο πνεύμα των προαναφερθέντων, στο Κεφάλαιο 2 που ακολουθεί γίνεται αναφορά στη μετάβαση από τη συνεργασία μεταξύ Ιράν και Ισραήλ επί Σάχη, στη σταδιακά κλιμακούμενη ένταση και αντιπαράθεση μετά το 1979.

Στη συνέχεια, στα δύο επόμενα Κεφάλαια 3 και 4, γίνεται μνεία αντιστοίχως στις περιπτώσεις συγκρούσεων διά αντιπροσώπων και στο «αγκάθι» του ιρανικού πυρηνικού προγράμματος. Οι πιθανοί ατραποί που δυνητικά θα μπορούσαν να ακολουθήσουν οι σχέσεις των δύο κρατών στο μέλλον, γίνονται αντικείμενο συζήτησης στο Κεφάλαιο 5. Τέλος στο Κεφάλαιο 6 παρατίθενται τα συμπεράσματα της παρούσης εργασίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΑΠΟ ΤΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΗΝ ΑΝΤΙΠΑΡΑΘΕΣΗ

2.1 Η Σχέσεις Ιράν-Ισραήλ επί Σάχη

Καθώς κατά τη δεκαετία του '60 και μέχρι τις αρχές αυτής το '70, η Μεγάλη Βρετανία «αποχωρούσε» από τη Μέση Ανατολή, με την εγκατάλειψη της Διώρυγας του Σουέζ και του Περσικού Κόλπου, όπου πρωτίτερα διατηρούσε έντονη στρατιωτική παρουσία, η Περσία του Σάχη αναδύθηκε σε κυρίαρχη περιφερειακή Δύναμη στην περιοχή και θεματοφύλακας των συμφερόντων της Δύσης. Η Υπερδύναμη ΗΠΑ, καθώς εμπλέκονταν όλο και περισσότερο στην προβληματική πολεμική περιπέτεια του Βιετνάμ, ολοένα και πιο πολύ γνώρισαν κατά τη διάρκεια της συγκεκριμένης περιόδου την εξάρτηση από την Τεχεράνη, σε μια προσπάθεια να διατηρήσουν ένα σχετικό έλεγχο στο μεσανατολικό χώρο (Ahmed and Ahmed, 1989, 129, Parsi, 2006, 495).

Οι δεκαετίες '60-'70 έφεραν ακόμα μια θεαματική αναβάθμιση της ιρανικής οικονομίας, καθώς αυτή γνώρισε μια ανάπτυξη χωρίς προηγούμενο, που οφειλόταν κατά κύριο λόγο στην αύξηση των εξαγωγών πετρελαίου. Ειδικότερα, κατά το διάστημα 1968-1973 το ακαθάριστο εθνικό προϊόν του Ιράν γνώρισε κατά μέσο όρο μια ετήσια αύξηση του ύψους του 12%, τη στιγμή που το ετήσιο ύψος των ακαθάριστων εγχώριων επενδύσεων κυμάνθηκε σε επίπεδα πάνω από το 15%. Κατά τα έτη 1973 και 1974 δε, το ακαθάριστο εθνικό προϊόν αυξήθηκε με ακόμα μεγαλύτερους ρυθμούς, 34% και 42% αντίστοιχα, δεδομένης της ιλιγγιώδους αύξησης των τιμών του πετρελαίου στη διεθνή αγορά (Parsi, 2006, 496-497).

Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου καλλιεργήθηκε ένα κλίμα φιλίας και συνεργασίας μεταξύ της Περσίας και του κράτους του Ισραήλ, μιας σχέσης που έλαβε ακόμα και τις διαστάσεις κακαλυμμένης στρατιωτικής συμμαχίας. Εάν και στο προσκήνιο οι σχέσεις μεταξύ των δύο κρατών δεν έπαψαν ποτέ να χαρακτηρίζονται από «διακριτικότητα», υπήρξαν στενές και αφορούσαν ένα ευρύ φάσμα υιοθετούμενων από κοινού δράσεων. Συγκεκριμένα, ήδη από το 1950 το Ιράν αναγνώρισε το ισραηλινό κράτος DE FACTO, μία αναγνώριση που έγινε DE JURE το 1960. Παράλληλα, ενώ το Ιράν έγινε ο κύριος

προμηθευτής πετρελαίου του Ισραήλ, το τελευταίο προσέφερε τη συνδρομή του στους ιρανικούς χειρισμούς στην κατεύθυνση ανάπτυξης επικερδών σχέσεων με τον αμερικανικό παράγοντα (Neff, 1991, 24). Το Ιράν υπήρξε ακόμα εξαγωγικός προορισμός για τα ισραηλινά αλλά και βιομηχανικά προϊόντα (Guiney, 1979, 34).

Σημαντικές ήταν επίσης και οι προμήθειες όπλων της Τεχεράνης από το Τελ Αβίβ. Έχει καταγραφεί ότι το Ισραήλ μάλιστα ανέπτυξε προς πώληση στο Ιράν, κατά τα μέσα της δεκαετίας του '70, έναν πύραυλο επιφανείας-επιφανείας ικανό να φέρει πυρηνική κεφαλή. Η παράδοση του πυραύλου στους Ιρανούς είχε προγραμματιστεί για το 1979, και εν υλοποιήθηκε ποτέ, καθώς η ιρανική επανάσταση πρόλαβε δραματικά τις εξελίξεις (Neff, 1991, 24).

Σε πολιτικό-στρατηγικό επίπεδο, τη συνεργασία του Ισραήλ με το Ιράν του Σάχη επέβαλλε υπό μία έννοια ο κοινός σκοπός αντιμετώπισης του αραβικού παράγοντα, και της απειλής που αυτός αντιπροσώπευε για αμφότερα τα δύο αυτά, μη αραβικά κράτη στην περιοχή. Ο ίδιος ο άνακτας του Ιράν, αιτιολογώντας και, υπό μία έννοια, δικαιολογώντας τη φιλοισραηλινή του πολιτική, δήλωσε κάποτε δημόσια: «ούτε το Ιράν, ούτε το Ισραήλ θέλουν να είναι μόνα τους σε μια θάλασσα Αράβων» (Neff, 1991, 24).

Για τους Ισραηλινούς πάλι, το Ιράν αποτελούσε ένα ανάχωμα σε μια ανεπιθύμητη δύναμη εξάπλωση του αραβικού ελέγχου σε εδάφη νοτίως της Ερυθράς Θάλασσας (Guiney, 1979, 34). Τα κοινά συμφέροντα μεταξύ του Ισραήλ και του Ιράν του Σάχη, εντοπίζονται και στην αμοιβαία, κοινή ανάγκη παρεμπόδισης της Σοβιετικής Ένωσης από το να διεισδύσει περαιτέρω, και να επιβάλλει τις πολιτικές επιλογές της στην ευρύτερη Μέση Ανατολή (Guiney, 1979, 34). Ιδιαίτερα προβλημάτιζε Ισραηλινούς και Ιρανούς η ανάπτυξη σχέσεων εκ μέρους της ΕΣΣΔ με το μπααθικό Ιράκ (Parsi, 2006, 498), καθώς και η παρουσία των Σοβιετικών στην Αίγυπτο (Parsi, 2006, 496).

Ειδικότερα, οι κινήσεις του Σάχη σε σχέση με την Αίγυπτο μοιάζουν να είχαν ιδιαίτερα θετικό πρόσημο για το Ισραήλ. Με το θάνατο του Nasser το 1970, ο Ιρανός Μονάρχης επεδίωξε και πέτυχε τη θεαματική σύσφιξη των

πρόσφατα αποκατεστημένων σχέσεων της χώρας του με το αιγυπτιακό κράτος, προσεγγίζοντας το νέο ηγέτη αυτού, Sadat (Parsi, 2006, 496). Η ιρανική επιρροή που ασκήθηκε στον τελευταίο στην πορεία του χρόνου, υπήρξε μακροπρόθεσμα ευνοϊκή στην κατεύθυνση της επίτευξης ειρήνευσης με το Ισραήλ, αν και οι θέσεις Τεχεράνης και Τελ Αβίβ περί των προϋποθέσεων και όρων μιας αποδεκτής ειρήνης στην περιοχή, δεν υπήρξαν πάντα ταυτόσημες (Guiney, 1979, 34).

Πρέπει να καταγραφεί ότι πέραν από τα πεδία της διπλωματίας, της πολιτικής δράσης και της οικονομίας, η συνέργεια μεταξύ Ιράν και Ισραήλ εντοπίζεται κατά την υπό εξέταση περίοδο και στο πεδίο της στρατιωτικής δράσης. Ιρανοί και Ισραηλινοί καταδρομείς συνέδραμαν από κοινού τους Κούρδους οι οποίοι μάχονταν στο Ιράκ το μπασαθικό καθεστώς της Βαγδάτης, ήδη από τα πρώτα χρόνια της δεκαετίας του '60. Οι αντίστοιχες κοινές ανορθόδοξες επιχειρήσεις στέφθηκαν από σημαντική επιτυχία, ανατρέποντας τον επιθετικό ιρακινό σχεδιασμό και βάζοντας τροχοπέδη στην προσπάθεια υλοποίησης των εθνικιστικών οραμάτων της Βαγδάτης (Parsi, 2006, 505).

Βέβαια, ο αραβοισραηλινός πόλεμος του 1973 υπό μία έννοια δοκίμασε τις σχέσεις Ιράν-Ισραήλ. Ο Σάχης επέτρεψε τον ανεφοδιασμό των αραβικών Δυνάμεων με ανταλλακτικά, από τους Σοβιετικούς, μέσω του ιρανικού εναέριου χώρου. Ιρανικά μεταγωγικά αεροσκάφη ακόμα μετέφεραν ένα σαουδαραβικό τάγμα στη συριακή πλευρά του GOLAN, ενώ Σύριοι τραυματίες διακομίστηκαν σε ιρανικά στρατιωτικά νοσοκομεία. Εντούτοις, την ίδια στιγμή το Ιράν προμήθευε τους Ισραηλινούς με πολύτιμους για αυτούς βαρείς όλμους των 160mm. Θα μπορούσε κανείς να ισχυριστεί εν προκειμένω λοιπόν, ότι το Ιράν διατήρησε κατά τη σύγκρουση μία επιτήδεια τακτική ίσων αποστάσεων από τις αντιμαχόμενες πλευρές (Parsi, 2006, 501-502).

Καθώς η δεκαετία του '70 πλησίαζε στο τέλος της, το Νοέμβριο του 1977, ο Πρόεδρος Sadat της Αιγύπτου πρότεινε να απευθύνει μήνυμα ειρήνης στο ισραηλινό Κοινοβούλιο. Αυτή η κίνηση χαιρετίστηκε από το Σάχη, ο οποίος μάλλον ήταν και ο εμπνευστής της. Η ομιλία του Sadat δεν οδήγησε όταν πραγματοποιήθηκε σε μόνιμη επίλυση της αραβοισραηλινής διένεξης. Ωστόσο, αμέσως μετά ακολούθησε επίσκεψη του Ισραηλινού Υπουργού των

Εξωτερικών Moshe Dayan στην Τεχεράνη, ο οποίος μετέφερε προς το Σάχη επίσημη πρόταση της ισραηλινής Κυβέρνησης για την ανταλλαγή πρεσβευτών. Αυτό είναι το πλέον εγγύς σημείο προσέγγισης των δύο χωρών. Ο Ιρανός Μονάρχης αρνήθηκε αναφερόμενος στην προβληματική αντιμετώπιση μιας τέτοιας προοπτικής από το ισλαμικό ιερατείο και την κοινή γνώμη στο Ιράν (Parsi, 2006, 508).

Εξετάζοντας κανείς τα χαρακτηριστικά της περιγραφείσας παραπάνω σε αδρές γραμμές «εταιρικής» σχέσης μεταξύ Ιράν και Ισραήλ κατά την υπό εξέταση περίοδο, συνάγει συμπερασματικά ότι οι επιλογές των δύο υπόψη κρατών-δρώντων, επιβεβαιώνουν την αξιωματική για το νεορεαλισμό τοποθέτηση του εθνικού συμφέροντος στο επίκεντρο της χαρασσόμενης από τα κράτη πολιτικής. Συγκεκριμένα, σε συμφωνία με τη συλλογιστική που διατυπώνει ο Λίτσας (2014,321-322), μοιάζει ο φόβος που δημιουργούσαν στα δύο κράτη τρίτοι παράγοντες, η ΕΣΣΔ, αλλά το κυριότερο, το δέος του παναραβισμού, να τα διατήρησε σε εγρήγορση αλλά και να τα ώθησε στη μεταξύ τους συνεργασία, στην από κοινού ακόμα δράση. Σύντομα η ιρανική επανάσταση θα ανέτρεπε αυτό το σκηνικό προσέγγισης και κατανόησης για πάντα.

2.2 Η Ιρανική Επανάσταση του 1979: Μετάβαση στην Αντιπαράθεση

Οι βίαιες, αντιδημοκρατικές πρακτικές αντιμετώπισης ευρέων ομάδων εντός της ιρανικής κοινωνίας εκ μέρους του Σάχη, καθώς και η αποδιοργάνωση των κοινωνικών δομών που επέφεραν τα προγράμματα εκσυγχρονισμού που αυτός επέβαλε, οδήγησαν σε ευρεία κοινωνική αναταραχή (Kissinger, 2014, 217). Το καθεστώς του Σάχη μετλήθε ακραία μέσα εναντίον όσων βρέθηκαν απέναντί του, όπως φυλακίσεις, εξορίες, δημεύσεις περιουσιών, ακόμα και εκτελέσεις. Η πολιτική δράση διώχτηκε συστηματικά εντός της ιρανικής κοινωνίας, ιδιαίτερα από τη Μυστική Αστυνομία του καθεστώτος, SAVAK (Beck, 1980, 15).

Την ίδια στιγμή ο πληθυσμός της υπαίθρου γνώρισε την εξαθλίωση καθώς βοσκότοποι κρατικοποιήθηκαν στο πλαίσιο μεταρρυθμίσεων περί της ιδιοκτησίας γης, και η αγροτική παραγωγή κατέστη μη προσοδοφόρα, λόγω

των επιδοτούμενων από το κράτος εισαγωγών αγροτικών προϊόντων (Beck, 1980, 15). Διεφθαρμένοι κρατικοί λειτουργοί συμπλήρωναν αυτό το ζοφερό σκηνικό (Beck, 1980, 15), με τον ίδιο το Σάχη να προβάλλει στη συνείδηση του λαού ως αρχηγός της διαφθοράς στη χώρα (Beeman, 1986, 76).

Η αντιμοναρχική δυσαρέσκεια στο Ιράν πήρε τελικά τη μορφή επανάστασης. Επρόκειτο για ένα αντιμοναρχικό κίνημα που απαιτούσε ανακατανομή του πλούτου και δημοκρατία (Kissinger, 2014, 217). Σε αυτόν τον αγώνα πρωτοστάτησαν ετερόκλητες ιδεολογικά ομάδες εντός του ιρανικού λαού, επηρεαζόμενες και εμπνεόμενες σε άλλες περιπτώσεις από την παραδοσιακή ισλαμική πίστη, και σε άλλες από ένα μαρξιστικό επαναστατισμό (Beeman, 1986, 80).

Το 1979, ο Σίιτης ανώτατος κληρικός (Αγιατολάχ) Sayyid Ruhollah Musavi Khomeini επέστρεψε από την εξορία του στο Παρίσι, προκειμένου να διεκδικήσει το ρόλο του ηγέτη της επανάστασης (Ismael and Ismael, 1980, 610, Kissinger, 2014, 219). Ενώ ο Σάχης είχε ήδη εγκαταλείψει τη χώρα, στις 12 Φεβρουαρίου πράγματι ο Khomeini ανέλαβε τη διακυβέρνηση του Ιράν (Wise, 2011,7, Limbert, 2013, 76).

Ο Khomeini είχε αντιταχθεί ήδη από το 1963 στη λεγόμενη «Λευκή Επανάσταση» του Σάχη, και ειδικότερα στην αναφερθείσα και παραπάνω μεταρρυθμιστική πολιτική αναδιανομής των αγροτικών εκτάσεων που ο Ιρανός Μονάρχης προωθούσε, καθώς και σε μια ατζέντα «απελευθέρωσης» των γυναικών που αυτός είχε υιοθετήσει. Όπως και για άλλους Σίιτες κληρικούς στο Ιράν, για το Khomeini αντίστοιχες πρακτικές και μεθοδεύσεις αποτελούσαν ξεκάθαρα παραδείγματα μιας ανεπιθύμητης, επιζήμιας διείσδυσης του δυτικού παράγοντα στο Ιράν, με ιμπεριαλιστικό χαρακτήρα, οι οποίες έπλητταν και αποδομούσαν την ιρανική εθνική ταυτότητα. Στη συγκεκριμένη χρονική συγκυρία είναι που προβλήθηκε για πρώτη φορά από το Khomeini και ένα κύκλο προβεβλημένων Σιιτών θεολόγων περί αυτόν, η θέση σύμφωνα με την οποία θα έπρεπε το Ισλάμ να αποτελέσει τη βάση μιας νέας Κυβέρνησης, που θα διατηρούσε αλώβητη την πολιτισμική-εθνική ταυτότητα του Ιράν (Summitt, 2004, 569-570).

Την Άνοιξη του 1963 διάφοροι κληρικοί στη χώρα, άρχισαν να κηρύττουν στα τεμένη ενάντια στην πολιτική του Σάχη και στην προωθούμενη από αυτόν στενή σχέση του Ιράν με τη Δύση. Στην πόλη του QOM, εκεί όπου κήρυττε ο Khomeini, υπήρχε μια σιιτική Θεολογική Σχολή, άντρο καλλιέργειας αντιμοναρχικών ιδεών, η οποία δέχτηκε την επίθεση κυβερνητικών δυνάμεων στις 23 Μαρτίου του 1963, με αποτέλεσμα το θάνατο ενός σπουδαστή και τον τραυματισμό πολλών άλλων (Summitt, 2004, 569-571).

Η απάντηση του Khomeini ήλθε με ένα κήρυγμα στις 3 Ιουνίου, διά του οποίου κατηγορήσε το Σάχη ευθέως, ως εχθρό του Ιράν. Την επόμενη μέρα συνελήφθη όπως και πολλοί άλλοι αντιδραστικοί κληρικοί. Αυτό το γεγονός έδωσε το έναυσμα για εκτεταμένες ταραχές στην Τεχεράνη, οι οποίες διήρκεσαν για 5 ημέρες, οδήγησαν δε στην επέμβαση του Στρατού και κόστισαν τη ζωή σε τουλάχιστον 125 διαδηλωτές (Summitt, 2004, 569-571).

Τελικά, ο Khomeini τέθηκε σε κατ' οίκον περιορισμό και εξορίστηκε στη Γαλλία. τον επόμενο χρόνο 1964. Από το Παρίσι καθ' όλη τη διάρκεια των δεκαετιών του '60 και του '70, δε σταμάτησε να προβάλλει μηνύματα εναντίον του Σάχη, αλλά και των ΗΠΑ, τις οποίες ονόμαζε «ιμπεριαλιστικό φίδι», ενώ δεν έπαψε και να κατηγορεί και τα διεθνή μονοπώλια ότι λεηλατούσαν τις πλουτοπαραγωγικές πηγές του Ιράν (Farazmand, 1995/96, 236). Το ιδιαίτερα χαρισματικό ηγετικό προφίλ του Khomeini, του επέτρεψε να περάσει το μήνυμα του για μια δικαιότερη νέα πραγματικότητα στις πλατιές μάζες του ιρανικού λαού. Έτσι, τελικά κυριάρχησε στο Ιράν, όπως είδαμε με την επανάσταση του 1979 (Cottam, 1989, 177).

Το καθεστώς το οποίο εγκαθίδρυσε ο Khomeini απέιχε μακράν από τις δυτικού τύπου δημοκρατικές δομές διακυβέρνησης και λειτουργίας ενός κράτους. Αντιθέτως, ο νέος ηγέτης του Ιράν επεδίωξε να απαλείψει από τον κρατικό μηχανισμό και την κοινωνία τα όποια στοιχεία νεωτερικής, δυτικής επήρειας, ανατρέποντας το προϋπάρχον, εν πολλοίς κοσμικό θεσμικό πλαίσιο της ιρανικής πολιτείας (Kissinger, 2014, 219). Αυτοί που σύντομα εδιώχθησαν ανηλεώς ήταν οι μέχρι πρότινος σύμμαχοι του Khomeini, τα μέλη της αντιπολίτευσης ενάντια στο Σάχη, τα οποία και γνώρισαν εκτεταμένες διώξεις και πληθώρα εκτελέσεων (Beeman, 1986, 80).

Στο επίκεντρο της πολιτικής φιλοσοφίας που διακήρυξε ο Khomeini, αλλά και των πολιτικών πρακτικών που αυτός εφήρμοσε, βρισκόταν ο Θεός, ως πηγή πολιτικής βούλησης, ως αρχή χάραξης-διαμόρφωσης πολιτικής. Με βάση αυτήν την ανατρεπτική για το σύγχρονο δυτικό νου λογική, υφίσταται ρητά διαμορφωμένη θεία βούληση σε σχέση με τον ενδεδειγμένο τρόπο λειτουργίας-διακυβέρνησης της ανθρωπότητας, πέρα από τη βούληση προσώπων ή ομάδων, κοινωνιών και, εν τέλει θνητών οντοτήτων. Η θέληση δε των ανθρώπων σύμφωνα με τη χομεινική προσέγγιση αντέβαινε σε αυτήν του Θεού, την οποία ο ίδιος ο Ιρανός ηγέτης είχε κληθεί να πραγματώσει (Akhtar, 1979, 87, Zonis, 1985, 91, Takeyh, 2012, 52).

Πρέπει να γίνει κατανοητό ότι η συγκεκριμένη πολιτική θέση έχει τις ρίζες της στην ίδια την πεμπτουσία της σιιτικής ομολογίας του Ισλάμ. Η σιιτική ιδεολογία δεν αποδίδει νομιμοποίηση σε προσωρινές πολιτικές αρχές που δημιουργεί ο άνθρωπος, αλλά βλέπει το Θεό ως πραγματικό, αιώνιο Κυβερνήτη του κόσμου. Για τους Σίιτες, κατά τη διάρκεια της απουσίας του Προφήτη, αλλά και του Μάχντι, του εκλεκτού του Θεού «μυστικού» Ιμάμη που υποτίθεται ότι βρίσκεται προς ώρα στο «απόκρυφο» (παρών αλλά απόκρυφος), μόνο ο κλήρος δύναται να καταστεί καθοδηγητής των πιστών. Σε αντίθεση με τους Σουνίτες κληρικούς αλλού στον ισλαμικό κόσμο, οι Σίιτες κληρικοί στο Ιράν, παραδοσιακά γνώρισαν στην πορεία του χρόνου, σημαντική αυτονομία από τις εκάστοτε κυβερνώσες τη χώρα ελίτ, συχνά ηγήθηκαν δε κοινωνικοπολιτικών κινημάτων που τους έφεραν σε ευθεία αντιπαράθεση με τους κυβερνώντες. Ειδικά μετά από τα μέσα του 19^{ου} αιώνα, ο σιιτικός κλήρος στο Ιράν διεκδίκησε και είχε εν τέλει ένα σημαντικό πολιτικό ρόλο (Amjad, 1989, 37-38, Farazmand, 1995/96, 233)

Ακόμα και οι όροι, οι φράσεις διά των οποίων αυτοπεριγράφηκε η νέα πραγματικότητα που εγκαθίδρυσε η Κυβέρνηση των μουλάδων στην Τεχεράνη, έχουν φορτιστεί με αυτήν την αίσθηση περί θεόπνευστου χαρακτήρα της νέας πραγματικότητας που υποτίθεται ότι ερχόταν. Έτσι έγινε λόγος για Ισλαμική Δημοκρατία, μια οντότητα με όρια και βλέψεις πέρα από τα εθνικά σύνορα του Ιράν. Αντίστοιχα στο Khomeini δόθηκαν τίτλοι που παραπέμπουν σε παγκόσμια εξουσία, όπως «Υπέρτατος Ηγέτης της

Ισλαμικής Επανάστασης» και «Ηγέτης της Ισλαμικής Ούμα και του καταπιεσμένου Λαού» (Kissinger, 2014, 221).

Παράλληλα, στον πυρήνα του αφηγήματος, της ιδεολογίας του Khomeini, υπήρξε και ένας ιδιότυπος εθνικισμός, μια πεποίθηση θείας αποστολής του ιρανικού έθνους, προκειμένου αυτό να εξαπλώσει τη θεόπνευστη ισλαμική μορφή διακυβέρνησης σε όλα τα έθνη, ενοποιώντας το Λαό του Ισλάμ. Στο πολιτικό όραμα του Khomeini ο ιρανικός λαός έγινε ο νέος περιούσιος λαός του Θεού, η δύναμη πίσω από την εξάπλωση της παγκόσμιας ισλαμικής κυριαρχίας (Aburaiya, 2009, 62).

Η επικράτηση της ισλαμικής επανάστασης διέρρηξε τους δεσμούς μεταξύ του Ιράν και του Ισραήλ. Οι εξαγωγές ιρανικού πετρελαίου προς το Τελ Αβίβ διακόπηκαν (Guiney, 1979, 34). Για τους μουλάδες της Τεχεράνης, το Ισραήλ ήταν ένας παράγοντας προώθησης των μισητών αμερικανικών συμφερόντων στην περιοχή. Όταν μήνες μόνο μετά από την εγκαθίδρυση του στην εξουσία, το καθεστώς του Khomeini βρέθηκε αντιμέτωπο με μια κουρδική εξέγερση στα βορειοδυτικά της χώρας, το εβραϊκό κράτος κατηγορήθηκε ως υποκινητής (Parsi, 2007, 94). Ο Khomeini δήλωσε κατηγορηματικά ότι το κράτος του Ισραήλ θα έπρεπε να σβηστεί από την επιφάνεια της γης (Michel, 2009, 149).

Στο Ισραήλ πάλι, η εγκαθίδρυση του θεοκρατικού καθεστώτος στην Τεχεράνη έφερε ισχυρό προβληματισμό, καθώς έγινε αντιληπτή ως ένα βήμα προς τη διόγκωση του μουσουλμανικού εξτρεμισμού, ο οποίος είχε ανέκαθεν ως στόχο το εβραϊκό κράτος. Ανησυχία επίσης προκλήθηκε σε σχέση με το αντίκτυπο της νέας αυτής πραγματικότητας στις σχέσεις του Ισραήλ με τα εχθρικά προς το ίδιο αραβικά κράτη, αλλά και με τη Σοβιετική Ένωση (Guiney, 1979, 34).

Ενώ Ιράν και Ισραήλ ήταν ολοφάνερο ότι αποτελούσαν πλέον αντιπάλους, εχθρούς θα έλεγε κανείς, υπήρξε μια εξέλιξη που μολαταύτα «επέβαλε» τη μεταξύ τους συνεργασία. Στις 22 Σεπτεμβρίου του 1980, τα ιρακινά στρατεύματα εισέβαλαν στο Ιράν, σε μια επιθετική ενέργεια που υποτίθεται ότι αποσκοπούσε στην απελευθέρωση ιστορικών αραβικών γαιών.

Οι ιρακινές δυνάμεις κατήγαγαν αλλεπάλληλες νίκες εις βάρος των Ιρανών, φέρνοντας σε δυσχερή θέση την Τεχεράνη (Alvandi, 2002, 10, Takeyh, 2010, 366-373). Σε αυτήν τη συγκυρία το Ισραήλ ως από μηχανής Θεός παρείχε πολύτιμο οπλισμό στους Ιρανούς. Τα ακόλουθα στοιχεία θεωρούνται ως ενδεικτικά συναφώς (Bahbah, 1987, 210-212):

- Νωρίς κατά την ιρανο-ιρακινή σύγκρουση, τον Οκτώβριο του 1980, το Ισραήλ προέβη στην πώληση στο Ιράν, 250 τροχών για τα αμερικανικής κατασκευής μαχητικά F-4 PHANTOM που αυτό διέθετε, με αντίτιμο 300000 USD.

- Στις αρχές του 1981, συμφωνήθηκαν και υλοποιήθηκαν πωλήσεις στρατιωτικού υλικού ύψους 70 εκατομμυρίων USD. Συγκεκριμένα, μεταφέρθηκαν από το Ισραήλ στο Ιράν πυρομαχικά, κινητήρες αεροσκαφών, ανταλλακτικά για τα αμερικανικής κατασκευής άρματα M-48 που και οι δύο χώρες διέθεταν, καθώς και περισσότεροι τροχοί αεροσκαφών.

- Τον Ιούλιο του 1981, μετά από την πρόσκρουση ενός ιδιωτικού αργεντινού μεταγωγικού στη σοβιετική Αρμενία, προέκυψε ότι αυτό μετέφερε στους Ιρανούς προερχόμενα από το Ισραήλ, ανταλλακτικά αρμάτων μάχης. Γρήγορα διέρρευσε ότι η συγκεκριμένη πτήση εντασσόταν στο πρόγραμμα μιας εν κρυπτώ αερογέφυρας μεταξύ των δύο χωρών, με σκοπό τη μεταφορά πολύτιμου στρατιωτικού υλικού.

- Αργότερα τον ίδιο χρόνο, βρετανικές πηγές αποκάλυψαν ότι στρατιωτικό υλικό αξίας ύψους 135 εκατομμυρίων USD είχε αγοραστεί εκ μέρους των Ιρανών από το Ισραήλ. Αυτό περιλάμβανε 50 πυραύλους LANCE, 68 πυραύλους HAWK, βλήματα πυροβολικού κατευθυνόμενα με LASER, 40 πυροβόλα των 155mm καθώς και άλλο εξοπλισμό.

- Το Μάρτιο του 1982, δημοσίευμα της INTERNATIONAL HERALD TRIBUNE κατέγραψε ότι κατά τους προηγούμενους 18 μήνες, περίπου το ήμισυ του στρατιωτικού υλικού που είχε πωληθεί στο Ιράν προερχόταν από ισραηλινά αποθέματα.

Πέραν από την προμήθεια υλικού, το Ισραήλ κατά τις πρώτες αυτές φάσεις της σύγκρουσης Ιράν-Ιράκ στήριξε κατά περίεργο τρόπο τους Ιρανούς και διά των όπλων. Στις 7 Ιουνίου του 1981, οκτώ ισραηλινά αεροσκάφη F-16

άκαι έξι F-15 προσέβαλαν και κατέστρεψαν τις ιρακινές πυρηνικές εγκαταστάσεις παραγωγής πλουτωνίου στο OSIRAK. Η επιχείρηση αυτή είχε συμφωνηθεί με την Τεχεράνη ένα μήνα πριν, είχε επιτραπεί δε η διέλευση των ισραηλινών αεροσκαφών από τον ιρανικό εναέριο χώρο, ενώ είχαν παρασχεθεί εκ μέρους των Ιρανών στους Ισραηλινούς πολύτιμες πληροφορίες (Takeyh, 2012, 107).

Από τα παραπάνω προκύπτει το ερώτημα του κατά πόσο πράγματι μπορούμε να μιλούμε για ανταγωνιστικές-συγκρουσιακές σχέσεις μεταξύ του ισραηλινού κράτους και του Ιράν υπό το Khomeini. Θεωρείται ότι η απάντηση σ' ένα τέτοιο ερώτημα σαφώς και θα πρέπει να είναι θετική. Η Τεχεράνη ποτέ δεν εγκατέλειψε την αντισημιτική της ρητορική, από τα πιο επίσημα πάντα χείλη. Από την άλλη πλευρά, υπάρχουν ομολογίες ισραηλινών παραγόντων που κάνουν λόγο ακόμα και για σχέδια ανατροπής του Khomeini, μέσω της υποστήριξης ενός πραξικοπήματος, μιας αντεπανάστασης της οποίας θα ηγούταν ο γιος του τελευταίου Σάχη, ο Reza Pahlavi (Parsi, 2007, 106).

Η συνέργεια Τεχεράνης και Τελ Αβίβ εν προκειμένω υπαγορεύτηκε από μια αίσθηση πολιτικού πραγματισμού που σίγουρα παραπέμπει στο ρεαλιστικό μοντέλο κατανόησης των διεθνών σχέσεων. Το Ιράν με την έναρξη των εχθροπραξιών με το Ιράκ βρισκόταν σε άμεση ανάγκη για προμήθεια πολεμικού υλικού. Έτσι η σχετική συνεργασία με τους Ισραηλινούς επεβλήθη ως μονόδρομος (Bahbah, 1987, 211). Το Ισραήλ πάλι αξιολόγησε στη συγκεκριμένη συγκυρία το Ιράκ της παναραβικής, μπααθικής ιδεολογίας, ως τη μεγαλύτερη απειλή σε σχέση με το Ιράν, και έπραξε ανάλογα συνδράμοντας το δεύτερο (Parsi, 2007, 97-98).

Την ίδια στιγμή, οι θετικές ισραηλινές κινήσεις προς τους Ιρανούς, φαίνεται ότι δύνανται να συνδεθούν εν μέρει και με τη θεαματική βελτίωση στις σχέσεις της μεγάλης συμμάχου Αμερικής με την Αίγυπτο του Sadat, η οποία έκανε ακόμα πιο επιτακτική την εύρεση ενός «αντίβαρου» στην περιοχή έναντι των Αράβων (Parsi, 2007, 92). Πιο συγκεκριμένα, η αραβική Αίγυπτος είχε υιοθετήσει μια επιθετική ρητορική έναντι του νέου καθεστώτος στην Τεχεράνη. Η αιγυπτιακή κυβέρνηση είχε προτείνει μάλιστα στον έκπτωτο Σάχη να εγκατασταθεί στην Αίγυπτο, και είχε επικρίνει την κατάληψη της αμερικανικής

πρεσβείας στην ιρανική πρωτεύουσα (Abdelnasser, 1997, 26). Υπό το πρίσμα αυτών των δεδομένων θεωρήθηκε από τους Ισραηλινούς «θεμιτός» ο «προσεταιρισμός» των Ιρανών.

Σύντομα, παράλληλα με την πολεμική σύγκρουση με το Ιράκ, το Ιράν επιδόθηκε και σε έναν «υπόγειο» πόλεμο με το Ισραήλ και τους δυτικούς του εταίρους, αξιοποιώντας ως μέσο ασύμμετρης διεξαγωγής πολέμου, τις διάφορες ισλαμιστικές οργανώσεις που τελούσαν υπό την επιρροή του στη Μέση Ανατολή (Brennan, 2008, 171, Milani, 2009, 50). Οι σχέσεις του Ιράν με την ισλαμιστική τρομοκρατία δομήθηκαν σε μια πληθώρα στρατοπέδων εντός της χώρας, όπου ο ιρανικός στρατός και-κυρίως- οι παραστρατιωτικοί Φρουροί της Επανάστασης παρείχαν εκπαίδευση στον ανορθόδοξο αγώνα σε εθελοντές, άντρες και γυναίκες, πρόθυμους να καταστούν η «αιχμή του δόρατος» για μια μουσουλμανική κατάκτηση του κόσμου (Cooley, 2001, 146-147). Σύντομα αυτοί θα συγκρούονταν με ισραηλινές δυνάμεις, όπως θα δούμε παρακάτω.

Επιχειρώντας τώρα να αξιολογήσει κανείς τη φάση αυτής της μετάβασης των ιρανο-ισραηλινών σχέσεων από τη συνεργασία στην αντιπαράθεση, συνάγει τα ακόλουθα συμπεράσματα:

- Αντίθετα με ό,τι η θεωρία του δομικού ρεαλισμού υποστηρίζει (Κουσκουβέλης, 2004, 64-65), τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και οι διεργασίες στο εσωτερικό των κρατών μοιάζουν εν προκειμένω να επηρεάζουν τη συμπεριφορά αυτών. Ειδικότερα, η ανάδυση μιας ακραίας, φονταμενταλιστικής έκδοσης του Ισλάμ ως κυρίαρχης πολιτικής ιδεολογίας στο Ιράν, σαφώς και λειτούργησε στην κατεύθυνση διατάραξης των πολιτικών σχέσεων με το Ισραήλ, στη δημιουργία έντασης μεταξύ τους.

- Σε κάθε περίπτωση βέβαια οι δύο υπό εξέταση παίκτες προσχώρησαν σε επιλογές που εδράζονται στον ορθολογισμό, όπως αυτός προσδιορίζεται από το Λίτσα (2010, 19). Συγκεκριμένα, αμφότερα τα κράτη του Ιράν και του Ισραήλ απέφυγαν μια θερμή σύγκρουση, η οποία δεδομένων των συνθηκών εντός του διεθνούς συστήματος, δε θα εξασφάλιζε εύκολη νίκη για κανένα, επιφέροντας μεγάλο τίμημα για όλους. Το ότι επίσης επέλεξαν τα δύο κράτη μια αμοιβαία ανεπιθύμητη συνεργασία ενώπιον του ιρακινού

κινδύνου, θεωρείται επίσης γεγονός ενδεικτικό ορθολογικής θεώρησης-αξιολόγησης των πραγμάτων.

- Όπως υποστηρίζει και ο Λίτσας (2014, 252), στην επιθετική ρητορική που από την υπό εξέταση περίοδο και έπειτα υιοθέτησε το Ιράν έναντι του Ισραήλ, αντικατοπτρίζεται μια προσπάθεια δημιουργίας δέους στον αντίπαλο διά της λεκτικής βίας. Αντίστοιχες πρακτικές μάλλον στόχευαν στην απορρύθμιση του Ισραήλ, επεδίωκαν να πλήξουν τη θέληση αυτού για εμπλοκή σε μια απ'ευθείας σύγκρουση με την Τεχεράνη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΣΥΓΚΡΟΥΣΕΙΣ ΔΙΑ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΥ

3.1 Συγκρούσεις στο Λίβανο: Δεκαετία του '80

Ο Λίβανος έμελλε κατά τη διάρκεια της δεκαετίας το '80 να αποτελέσει το πεδίο σύγκρουσης μεταξύ Ιράν και Ισραήλ, μιας σύγκρουσης που διεξήχθη από την πλευρά των Ιρανών «διά αντιπροσώπου», θέτοντας υπό δοκιμασία τις δυνατότητες της ισραηλινής πολεμικής μηχανής και αμφισβητώντας τον έλεγχο των Ισραηλινών στη συγκεκριμένη χώρα (Lebonic and Thomson, 2006, 505). Ήταν η περίοδος κατά την οποία οι μουλάδες της Τεχεράνης επιχειρούσαν αφενός να προασπίσουν την επανάσταση έναντι κάθε εξωτερικής απειλής, αφετέρου προσδοκούσαν να την εξάγουν, διευρύνοντας την επιρροή τους στη Μέση Ανατολή (Avlandi, 2002, 11).

Το εφαλτήριο για την ιρανική «επέμβαση» στο Λίβανο υπήρξε η ύπαρξη σημαντικής шиιτικής κοινότητας στη χώρα. Κατά τις δεκαετίες του '60 και του '70 που είχαν προηγηθεί, η σχέσεις αυτής με ιερατικούς κύκλους στο Ιράν είχαν καταστεί ιδιαίτερα στενές, δεδομένης της δραστηριότητας του ιμάμη Musra Al-Sadr, προβεβλημένου Ιρανού Σίιτη κληρικού, ηγέτη των Шиιτών του Λιβάνου. Αυτός εξαφανίστηκε μυστηριωδώς στη διάρκεια ενός ταξιδιού στη Λιβύη το 1978, εντούτοις είχε δημιουργήσει μια στενή διασύνδεση με το ιρανικό ιερατείο που την επόμενη χρονιά θα αναδεικνυόταν όπως είδαμε σε κυρίαρχη πολιτική ελίτ στην Τεχεράνη (Hooglund, 1995, 91).

Στο πλαίσιο της συνέργειας μεταξύ του Al-Sadr και του εξόριστου Khomeini, πριν από το 1979, πολλοί Ιρανοί αντικαθεστωτικοί, αντίπαλοι του Σάχη, είχαν εγκατασταθεί στο Λίβανο όπου και συνέδραμαν τους εκεί εγκατεστημένους Παλαιστίνιους σε επιθετικές ενέργειες που αυτοί επιχειρούσαν εναντίον εβραϊκών οικισμών εντός του Ισραήλ. Μεταξύ αυτών των μαχητών της πίστης βρέθηκαν και οι ίδιοι οι γιοι του Khomeini, Ahmad και Mustafa (Fortis, 2010, 374). Αντίστοιχη δράση είχαν και πολλοί από τους μετέπειτα ηγέτες της ιρανικής επανάστασης, με πιο σημαντική φιγούρα μεταξύ αυτών τον Mostafa Chamran, μετέπειτα Υπουργό Άμυνας του Khomeini (Fortis, 2010, 374, Shapira, 2013, 141).

Από την άλλη πλευρά, κατά τη συγκεκριμένη περίοδο πολλοί Λιβανέζοι ακόλουθοι του Al-Sadr εισχώρησαν στο χώρο της πολιτικής στο Λίβανο. Πλέον προβεβλημένος μεταξύ αυτών υπήρξε ο Sayyid Hassan Nasrallah, ο οποίος αναδείχθηκε σε μια από τις ηγετικές μορφές εντός της σιιτικής ένοπλης οργάνωσης AMAL, ενώ διετέλεσε και αρχηγός κόμματος, του AL DAWA, ενός κινήματος που προωθούσε τις ισλαμικές αξίες στην κοινωνία, και προσέβλεπε στην πολιτική ενοποίηση των Σιιτών σε Ιράκ, Ιράν και Λίβανο (Fortis, 2010, 374).

Το γεγονός που πυροδότησε στην ιρανοισραηλινή σύγκρουση στο Λίβανο υπήρξε η εισβολή των ισραηλινών στρατευμάτων στη χώρα, τον Ιούνιο του 1982, μήνες μόλις μετά από τις εντυπωσιακές νίκες που η Τεχεράνη είχε καταγάγει εις βάρος των Ιρακινών, εκδιώκοντάς τους από τα ιρανικά εδάφη. Η ισραηλινή εισβολή υποτίθεται ότι είχε ως αντικειμενικό της σκοπό την καταστροφή των υποδομών της Οργάνωσης για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης (PLO) στη χώρα, των βάσεων εξόρμησης δηλαδή των Παλαιστινίων μαχητών για επιθέσεις ενάντια του Ισραήλ (Ayoub, 1983, 254).

Κατά τη συγκεκριμένη χρονική συγκυρία, αντιπροσωπεία των ηγετών της λιβανικής σιιτικής κοινότητας βρισκόταν στην Τεχεράνη, για συμμετοχή σε συνέδριο. Αυτή προέβαλε αίτημα στρατιωτικής βοήθειας προς το Ιράν. Ο Khomeini ανταποκρινόμενος απέστειλε ιρανική στρατιωτική αντιπροσωπεία στη Συρία, με επικεφαλής τον Υπουργό Άμυνας, προκειμένου να εξεταστούν εκ του σύνεγγυς οι προοπτικές μιας ιρανικής στρατιωτικής επέμβασης εναντίον των Ισραηλινών (Parsi, 2007, 103).

Πρέπει να αναφερθεί εδώ ότι με την εισβολή των Ισραηλινών στο Λίβανο, χιλιάδες Λιβανέζοι Σιίτες έχασαν τη ζωή τους, ενώ πολλοί άλλοι μετακινήθηκαν αναγκαστικά εντός της χώρας, καταλήγοντας σε παλαιστινιακά στρατόπεδα προσφύγων ή βρίσκοντας καταφύγιο σε μεγάλα αστικά κέντρα. Σε κάθε περίπτωση τα συγκεκριμένα γεγονότα οδήγησαν στη ριζοσπαστικοποίησή τους (Samii, 2008, 34).

Αντιδρώντας σ' αυτήν την επιβεβλημένη από τις ισραηλινές ενέργειες κατάσταση, και έχοντας εξασφαλίσει την άδεια της Συρίας, το καθεστώς της Τεχεράνης εγκατέστησε στην ελεγχόμενη από τους Σύριους κοιλάδα ΒΕΚΑΑ, στρατόπεδο εκπαίδευσης των Σιιτών πολιτοφυλάκων που αντιστέκονταν στις ισραηλινές δυνάμεις εισβολής. Άλλη αντίστοιχη προωθημένη βάση δημιούργησαν οι Ιρανοί εντός του συριακού εδάφους, στην πόλη ZABUDANI (Samii, 2008, 38).

Η συνολική δύναμη Ιρανών Φρουρών της Επανάστασης που αναπτύχθηκε τελικά στο Λίβανο ανήλθε σε 700 άνδρες (Hooglund, 1995, 92), και κατά άλλες εκτιμήσεις-αναφορές σε 1500 (Norton, 2000, 24), ή ακόμα και 3000 (Hunter, 1988, 745). Πέραν του ρόλου τους ως εκπαιδευτές-σύμβουλοι των Λιβανέζων Σιιτών, αυτοί έλαβαν και μέρος σε μικρής κλίμακας επιχειρήσεις εναντίον του Λιβανικού Στρατού, σε μια προσπάθεια να ενισχύσουν την επί τόπου κυριαρχία των συμμάχων τους Σιιτών. Πολλοί από τους τελευταίους πάλι, μεταφέρθηκαν προς «απόκτηση πολεμικής εμπειρίας» στο ιρανο-ιρακινό μέτωπο, όπου και συμμετείχαν στις εκεί επιχειρήσεις (Samii, 2008, 35).

Κρίνεται σκόπιμο όπως υπογραμμιστεί ότι ενώ υπήρξαν φωνές που καλούσαν το Khomeini να αποστείλει περισσότερα στρατεύματα στο Λίβανο στη συγκεκριμένη χρονική συγκυρία, αυτός αρνήθηκε να το πράξει. Αιτιολόγησε αυτή του την επιλογή μάλιστα λέγοντας ότι η εν προκειμένω σύγκρουση με το Ισραήλ ήταν μια «δουλειά που οι Άραβες θα έπρεπε να κάνουν» (Hooglund, 1995, 92). Στην ουσία, ο Ιρανός ηγέτης έδινε προτεραιότητα στην εμπλοκή της χώρας του στον πόλεμο με το Ιράκ. Δήλωσε μάλιστα ότι «ο δρόμος για την Ιερουσαλήμ περνάει από την KARBALAH στο Ιράκ» (Parsi, 2007, 103).

Πάντως, πέραν από την όποια στρατιωτική βοήθεια που προσέφερε στους Σίιτες του Λιβάνου η εκεί ιρανική αποστολή στις αρχές της δεκαετίας του '80, σημαντικότερες για την προώθηση των ιρανικών συμφερόντων υπήρξαν και επιχειρήσεις επιρροής στην περιοχή, μέσω της προπαγάνδας εκ μέρους Ιρανών κληρικών. Αυτές είχαν ως αποτέλεσμα τη στρατολόγηση πολλών από τους Σίιτες της κοιλάδας ΒΕΚΑΑ, την προσχώρησή τους σε

ελεγχόμενες από την Τεχεράνη ένοπλες ομάδες. Εκμεταλλευόμενοι οι Ιρανοί ακριβώς αυτή την ιδεολογική διείσδυσή τους στο Λίβανο, καθώς και την ευκαιρία που τους προσέφεραν διχαστικές κινήσεις εντός της προαναφερθείσας σιιτικής AMAL, κίνησαν τα νήματα για τη δημιουργία της σκληροπυρηνικής HEZBOLLAH, μιας οργάνωσης «εργαλείου» για την επιδίωξη των στόχων τους στην περιοχή (Samii, 2008, 35).

Σύμφωνα με το ιδρυτικό μανιφέστο της HEZBOLLAH, οι τρεις κύριοι αντικειμενικοί σκοποί της ήταν η απαλλαγή του Λιβάνου από την όποια «αποικιακή» παρουσία, η τιμωρία των Χριστιανών Φαλαγγιτών για τα εγκλήματα που αυτοί είχαν διαπράξει με τη βοήθεια του Ισραήλ, και η εγκαθίδρυση ισλαμικού κράτους. Ο αρχηγός της Οργάνωσης, προαναφερθείς Nasrallah ήταν φανερά επηρεασμένος ιδεολογικά από το Khomeini (Fortis, 2010, 375).

Την HEZBOLLAH πλαισίωσε σχεδόν από την αρχή μια δεκαεπταμελής ομάδα Ιρανών συμβούλων, οι MAJLIS AL-SHURA, στην οποία περιλαμβάνονταν και στρατιωτικοί (Samii, 2008, 37). Η ομάδα αυτή «επιτροπείας» λειτούργησε ως ο σύνδεσμος για τη μεταφορά από την Τεχεράνη στο Λίβανο, τόσο οικονομικής όσο και στρατιωτικής βοήθειας στα χρόνια που ακολούθησαν (Hooglund, 1995, 92).

Η HEZBOLLAH λοιπόν έγινε ο εκπρόσωπος του Ιράν στο Λίβανο, ένα κράτος εν κράτει που προασπιζόταν τα ιρανικά συμφέροντα στη χώρα έναντι του Ισραήλ ή του όποιου άλλου παράγοντα έμοιαζε να τα απειλεί-αντιμάχεται. Η εμπιστοσύνη των ντόπιων Σιιτών στις δυνατότητες και εν τέλει στον αγώνα της υπόψη Οργάνωσης κερδήθηκε μεταξύ άλλων και μέσω φιλανθρωπικών Ταμείων που ιδρύθηκαν με ιρανική πρωτοβουλία και δραστηριοποιήθηκαν στην κατεύθυνση της δημιουργίας μηχανισμών πρόνοιας για όσους είχαν κακοπάθει από τους Ισραηλινούς. Χαρακτηριστικά καταγράφονται τα εξής αντίστοιχα Ιδρύματα (Fortis, 2010, 377):

- Το «Ίδρυμα των Μαρτύρων», εμπνευστής-ιδρυτής του οποίου υπήρξε προσωπικά ο Khomeini. Σκοπός του ήταν να συνδράμει τις οικογένειες των θυμάτων της σύγκρουσης με το Ισραήλ. Προσέφερε στην πορεία του χρόνου

δωρεάν περίθαλψη, επιδόματα κατοικίας, χρήματα και εργασία σε χιλιάδες Λιβανέζους Σιίτες.

- Η Επιτροπή Ισλαμικών Αγαθοεργιών EMBAD, ή αλλιώς «Επιτροπή Khomeini», με παρόμοια δράση προς υποστήριξη θυμάτων του Ισραηλινού Στρατού.

Πρέπει να τονιστεί ότι δε θα ήταν δυνατή κανενός είδους ιρανική διείσδυση στα πράγματα του Λιβάνου, καμιά δράση, εάν δε τηρούσε επιβοηθητική προς τούτο στάση ο συριακός παράγοντας. Για λόγους που συνδέονταν με τα οικεία συμφέροντα της η Συρία του Assad είδε με καλό μάτι τα πλήγματα εκ μέρους των Ιρανών, της AMAL και της HEZBOLLAH εις βάρος του Ισραήλ. Εντούτοις, υπήρξαν βέβαια και περιπτώσεις κατά τις οποίες η Δαμασκός, ωθούμενη πάντα από τα συμφέροντά της, στράφηκε εναντίον της φιλοιρανικής HEZBOLLAH.

Συγκεκριμένα, το 1986, και ξανά το 1988, σοβαρές συγκρούσεις σημειώθηκαν μεταξύ των συριακών στρατευμάτων και μαχητών της Οργάνωσης. Το 1988 μάλιστα, αυτοί οι τελευταίοι, καθώς και Ιρανοί στρατιωτικοί σύμβουλοι τους εκδιώχθηκαν από τους Σύριους διά των όπλων από το Νότιο Λίβανο. Χρειάστηκε τότε η διπλωματική παρέμβαση του Ali Khamenei, προκειμένου να επιτευχθεί συμβιβαστική ειρήνευση μεταξύ των πρώην συμμάχων (Samii, 2008, 38-39). Οι εξελίξεις αυτές καταδεικνύουν την ανάγκη για λεπτούς χειρισμούς εν μέσω μιας ρευστής πραγματικότητας στην περιοχή κατά την υπό εξέταση εποχή, ανάγκη στην οποία το Ιράν ανταποκρίθηκε επιτυχώς.

Επίσης, πρέπει να γίνει λόγος για τη διεθνή στρατιωτική παρουσία στο Λίβανο, η οποία πρακτικά αποτελούσε εμπόδιο και μηχανισμό πίεσης για το Ιράν που προσδοκούσε να επιβάλλει την επιρροή του στην περιοχή, μέσω στρατιωτικής δράσης. Οι δυτικές δυνάμεις στοχοποιήθηκαν και επλήγησαν από την IJO (ISLAMIC JIHAD ORGANISATION), σιιτική Οργάνωση προσκείμενη στο Ιράν. Τα αντίστοιχα κτυπήματα επήλθαν τον Απρίλιο του 1983, με βομβιστική επίθεση στην αμερικανική πρεσβεία της Βηρυτού, και ξανά τον Οκτώβριο του ίδιου έτους, με πολύνεκρες βομβιστικές επιθέσεις σε

στρατώνες Αμερικανών Πεζοναυτών και Γάλλων Αλεξιπτωτιστών. Το Ιράν επισήμως αρνήθηκε εμπλοκή στα γεγονότα, ωστόσο αυτή θεωρείται σίγουρη (Samii, 2008, 39). Βλέπουμε δε σε μια τέτοια επιθετική επιλογή, τη βούληση Τεχεράνης για αντιπαράθεση έστω και «υπόγεια», με τα συμφέροντα δρώντων που την αντιμάχονται, τη διάθεση της για έμπρακτη δυναμική αντίδραση στις κινήσεις-μεθοδεύσεις της διεθνούς κοινότητας για επιβολή ενός ανεπιθύμητου για τους Ιρανούς status στο Λίβανο.

Οι ΗΠΑ από την πλευρά τους, είναι χαρακτηριστικό ότι παρά τις προαναφερθείσες σε βάρος τους ενέργειες προσπάθησαν ακόμα και να συνεργαστούν παρασκηνιακά με την Τεχεράνη, προτείνοντας οπλισμό με αντάλλαγμα την απελευθέρωση τριών Αμερικανών που κρατούνταν ως όμηροι από Σίίτες πολιτοφύλακες στο Λίβανο (Avlandi, 2002, 11). Ο Cooley (2001, 150) αναφέρει σχετικά ότι οι Αμερικανοί δεσμεύτηκαν να παραδώσουν στους Ιρανούς 200 εκτοξευτήρες TOW, από κάθε 1000 αντίστοιχους που προορίζονταν ως βοήθεια για τους Μουτζαχεντίν που μάχονταν τα σοβιετικά στρατεύματα στο Αφγανιστάν. Δεομένων των προαναφερομένων, θεωρείται ότι ήταν το κυρίαρχο ψυχροπολεμικό κλίμα της περιόδου, και αυτή η κεκαλυμμένη σύγκρουση με την ετέρα Υπερδύναμη στο Αφγανιστάν, που εν προκειμένω οδήγησαν τους Αμερικανούς σε πολιτικές «ανοχής» έναντι των «ταραχοποιών» Ιρανών στο Λίβανο, και σε αυτή ακόμα την αποδοχή μιας συνεργασίας με την Τεχεράνη.

Τον Οκτώβριο του 1989, με την υπογραφή του Συμφώνου Ta'if, ο εμφύλιος στο Λίβανο τερματίστηκε. Το νέο συνταγματικό κείμενο που αναγνωρίστηκε-υιοθετήθηκε, αναγνώριζε το μέγεθος και την αρμόζουσα επιρροή της σιιτικής κοινότητας στη διαμόρφωση των πολιτικών πραγμάτων της χώρας. Εντούτοις, το Σύμφωνο ζητούσε και τη διάλυση όλων των Πολιτοφυλακών του Λιβάνου (Samii, 2008, 40).

Αποτιμώντας την όλη εμπλοκή των Ιρανών στη σύγκρουση του Λιβάνου κατά τη δεκαετία του '80, και αναζητώντας χειροπιαστά κέρδη στο πλαίσιο της αντιπαράθεσης με τους Ισραηλινούς, ίσως κανείς να κατέληγε ασπασζόμενος τη θέση του Hooglund (1995, 92) ότι αυτά υπήρξαν απογοητευτικά. Είναι αλήθεια ότι οι Ιρανοί δεν μπόρεσαν να παρεμποδίσουν

τον καταστροφικό βομβαρδισμό σιιτικών χωριών στο Νότιο Λίβανο εκ μέρους του Ισραήλ, ούτε μπόρεσαν να παρεμποδίσουν Ισραηλινούς καταδρομείς και πράκτορες που ενήργησαν κατά καιρούς επιτυχημένα απαγάγοντας και εκτελώντας παράγοντες του σιιτικού κινήματος αντίστασης. Αντίστοιχα οι Ιρανοί δεν μπόρεσαν να επιβάλλουν στη HEZBOLLAH μια πρακτική αποφυγής της σύγκρουσης με τους Παλαιστίνιους ή και με τους ομόδοξους Σιιτές μαχητές της AMAL.

Ωστόσο, πέρα από την όποια αποτυχία σε τακτικό ή επιχειρησιακό επίπεδο, κρίνεται ότι το Ιράν στην προκειμένη περίπτωση εφάρμοσε επιτυχημένη στρατηγική στο υψηλότερο επίπεδο. Εάν θεωρηθεί ότι πυλώνας του γενικότερου εθνικού του συμφέροντος ήταν η απόκτηση επιρροής στην περιοχή και η εξαγωγή της επανάστασης, τότε σαφώς μιλάμε για μια ιρανική επιτυχία. Η δημιουργία της HEZBOLLAH ως μιας Οργάνωσης «εργαλείου» όπως θα αποδεικνυόταν στο διηνεκές του χρόνου θεωρείται ιδιαίτερως σημαντική.

Επίσης, ακολουθώντας κανείς τη συλλογιστική που προβάλλει ο Ayoub (1983, 254-255), θα μπορούσε να ισχυριστεί ότι το Ιράν κέρδισε υπό μία έννοια τις εντυπώσεις στα μάτια των απανταχού Μουσουλμάνων, ενεργώντας υπέρ των πληττώμενων στο Λίβανο αδελφών τους, εκεί που άλλες ισχυρές μουσουλμανικές χώρες σιώπησαν. Η Αίγυπτος της ήπιας προσέγγισης με το Ισραήλ, έμεινε να παρατηρεί ως ανήμπορη την εκδήλωση της επίθεσης των Ισραηλινών στο Λίβανο, μήνες μόνο μετά από την αποχώρηση αυτών από το Σινά. Η πολύ ισχυρή δε Σαουδική Αραβία, οικονομικός εταίρος της Υπερδύναμης Αμερικής, έμοιαζε ανήμπορη να επηρεάσει τα πράγματα προς διάσωση των προσβαλλομένων από το Ισραήλ μουσουλμανικών πληθυσμών. Έτσι, το Ιράν αναμφισβήτητα έλαβε με τις ενέργειές του το ρόλο του υπερασπιστή του Ισλάμ, επιβεβαιώνοντας ένα οντολογικά καθοριστικό χαρακτηριστικό της ίδιας της υπόστασης της Ισλαμικής Δημοκρατίας που είχε ιδρύσει ο Khomeini.

Αξιολογώντας στο ευρύτερο πλαίσιο τα χαρακτηριστικά της αντιπαράθεσης στο Λίβανο κατά τη δεκαετία του '80, θα μπορούσε να συνάγει συμπερασματικά τα παρακάτω:

- Αμφότερα τα κράτη του Ισραήλ και του Ιράν επιχείρησαν διά της εξάπλωσης της επιρροής τους διά της χρήσης στρατιωτικής ισχύος, να διευρύνουν την επιρροή τους στην περιοχή. Η εν προκειμένω σύγκρουση των επιδιωκόμενων εκατέρωθεν πολιτικών υπήρξε δε η θρυαλλίδα για την «έκρηξη» στην περιοχή.

- Πιο συγκεκριμένα, το Ισραήλ προσχώρησε στη λογική της επίδειξης ισχύος διά της χρήσης βίας στο Λίβανο, θα μπορούσε μάλιστα να ισχυριστεί κάποιος ότι επιχείρησε την πρόκληση δέους διά της θηριωδίας, όπως ο Λίτσας (2014, 231) περιγράφει αντίστοιχες πρακτικές, με τις σφαγές Παλαιστινίων και Λιβανέζων Σιιτών που φέρεται να μεθόδευσε.

- Στον αντίποδα, ο όποιος φόβος γεννήθηκε στις ιρανικές κυβερνώσες ελίτ, ενεργοποίησε τα επιθετικά ανταντακλαστικά της Τεχεράνης, γεγονός που λειτούργησε αφυπνιστικά στην κατεύθυνση της δυναμικής αντίδρασης προς την επιθετικότητα του αντιπάλου, όπως ακριβώς ο Λίτσας (2014, 231) το περιγράφει.

- Η πίεση της διεθνούς κοινότητας, υπήρξε και διαμορφώθηκε σε μεγάλο βαθμό από κυρίαρχες στη διεθνή σκηνή Δυνάμεις, όπως ζητά το μοντέλο του δομικού ρεαλισμού (Κουσκουβέλης, 2007, 66). Ωστόσο, η γενικότερη συγκυρία όπως είδαμε δεν ώθησε τα πράγματα σε μία πιο δυναμική παρέμβαση του διεθνούς παράγοντα στην προκειμένη αντιπαράθεση Ιράν και Ισραήλ εντός της λιβανικής επικράτειας.

Η προσχώρηση των αντιπάλων στον ορθολογισμό είναι δεδομένη, καθώς αποφεύχθηκε η απευθείας σύγκρουση αυτών διά των όπλων, με την εμπλοκή των πολεμικών τους μηχανών σε ανάπτυξη, που ίσως θα είχε εκατέρωθεν καταστροφικά αποτελέσματα. Η αντιπαράθεση εξελίχθηκε αντιθέτως μέσω περιορισμένης κλίμακας αψιμαχιών μεταξύ κυρίως φίλιων εκατέρωθεν πολιτοφυλάκων, αλλά και περιορισμένου εύρους καταδρομικών επιχειρήσεων.

3.2 Συγκρούσεις στο Λίβανο: Δεκαετία του '90

Ο γεωπολιτικός χάρτης της Μέσης Ανατολής μετεβλήθη με το τέλος του Ψυχρού Πολέμου και την ήττα του Ιράκ κατά τον 1^ο Πόλεμο του Κόλπου. Η κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης επέφερε τη βελτίωση του περιβάλλοντος

ασφαλείας τόσο του Ισραήλ όσο και του Ιράν. Συγκεκριμένα, σε ό,τι αφορά το δεύτερο εξ αυτών, η νέα αναδυόμενη πραγματικότητα σήμανε τη διάλυση του από Βορρά ισχυρού του γείτονα. Αντιστοίχως για το εβραϊκό κράτος, οι εξελίξεις της εποχής έφεραν την πτώση του κύριου υποστηρικτή και προμηθευτή όπλων της πάντα εχθρικής Συρίας, γεγονός που ισοδυναμούσε υπό μία έννοια με την απαλοιφή του αραβικού κινδύνου για το Τελ Αβίβ (Parsi, 2005, 257).

Η ήττα του Saddam Hussein επίσης σήμανε την αποδυνάμωση ενός κοινού εχθρού για το Ιράν και το Ισραήλ. Την ίδια στιγμή, το γεγονός του ότι ο υπό τις ΗΠΑ συνασπισμός, που εκδίωξε τις ιρακινές δυνάμεις από το Κουβέιτ περιλάμβανε αρκετά αραβικά κράτη, αποτελούσε βαριά ήττα για τον Παναραβισμό, μια ιδεολογία που συνιστούσε καίριο κίνδυνο τόσο για τους Ιρανοί, όσο και για τους Ισραηλινούς. Ειδικότερα, για το Ισραήλ δε, το ότι είχε διατρανωθεί με την επέμβαση στο Κουβέιτ η βούληση των ΗΠΑ να υπερασπίζονται διά των όπλων τους εταίρους τους στην περιοχή, αποτελούσε εγγύηση προστασίας από τις όποιες διαγραφόμενες αραβικές επιβουλές (Parsi, 2005, 257).

Θα μπορούσε λοιπόν κανείς να ισχυριστεί ότι κατά την ίδια χρονική συγκυρία το Ιράν και το Ισραήλ βρέθηκαν το έτος 1991 με τους κοινούς εχθρούς τους «αδρανοποιημένους». Για τους Ισραηλινούς τότε το Ιράν βρέθηκε αυτομάτως στο επίκεντρο της προσοχής τους, ως ο υπ' αριθμόν 1 κίνδυνος για το εβραϊκό κράτος. Στο Τελ Αβίβ διαμορφώθηκε τότε η πεποίθηση ότι οι Ιρανοί «απελευθερωμένοι» από άλλες έννοιες, τώρα θα ενίσχυαν την εικόνα του υπερασπιστή του Ισλάμ και θα διεύρυναν τις στρατιωτικές τους δυνατότητες, στοχοποιώντας το Ισραήλ. Αυτό βέβαια δεν ήταν απολύτως ακριβές, καθώς για το Ιράν ο κίνδυνος του Ιράκ παρέμενε ακόμα υπαρκτός και η άμυνά του απέναντι στη Βαγδάτη αποτελούσε προτεραιότητα (Parsi, 2005, 259).

Την ίδια χρονική περίοδο οι ΗΠΑ είχαν επανακάμψει όπως και προαναφέρθηκε δυναμικά στα πράγματα της Μέσης Ανατολής, μην αφήνοντας αμφιβολίες για την εκ μέρους τους διεκδίκηση και επιβολή ηγεμονικού ελέγχου στην περιοχή. Υπό αυτό το πρίσμα, Η προσέγγιση των

Αμερικανών με όσους Άραβες είχαν συμμετάσχει στον αντιιρακινό συνασπισμό, και ειδικότερα με τη Συρία, μια διαφαινόμενη ενδεχόμενη εκ μέρους των ΗΠΑ προσέγγιση του Ιράν, και οι κακές σχέσεις της Κυβέρνησης Bush με το περιβάλλον του Ισραηλινού Πρωθυπουργού Shamir, δημιουργούσαν έντονο προβληματισμό στο Τελ Αβίβ (Parsi, 2005, 260).

Τον Ιούνιο του 1992 λοιπόν, με την ανάδυση στην εξουσία στο Ισραήλ του Εργατικού Κόμματος, ένα πλάνο τέθηκε σε εφαρμογή από το νέο Πρωθυπουργό Rabin, ένα σχέδιο που στρεφόταν εναντίον του Ιράν, καθιστώντας τη συγκεκριμένη χώρα επίκεντρο της ισραηλινής πολιτικής. Το κυρίαρχο αφήγημα και οι επιδιώξεις των Ισραηλινών εν προκειμένω προσέβλεπαν στη σταδιακή οικοδόμηση μιας σχέσης εταίρου μεταξύ του Ισραήλ και των Αράβων γειτόνων του, στηριζόμενης σε κοινά οικονομικά συμφέροντα των δύο πλευρών. Ένα φιλικό προς τους Άραβες Ισραήλ θα διείσδυε στις αραβικές αγορές αποβλέποντας στον απώτερο έλεγχο των αντίστοιχων χωρών. Την ίδια στιγμή το Ιράν θα δαιμονοποιούταν στα μάτια των Αράβων, ως μια αναθεωρητική φονταμενταλιστική Δύναμη στην περιοχή, ένας εχθρικός για όλους πόλος αποσταθεροποίησης (Parsi, 2005, 260-262).

Αντιδρώντας σ' αυτήν την ισραηλινή πολιτική, το Ιράν που έβλεπε ορατό τον κίνδυνο απομόνωσης και περιθωριοποίησής του στο διεθνές σύστημα, αντέδρασε στρεφόμενο κατά των ισραηλινών πρωτοβουλιών προσέγγισης των Αράβων. Για τους Ιρανούς αυτή θα ισοδυναμούσε με ανάδειξη του Ισραήλ σε κυρίαρχο στη Μέση Ανατολή. Όταν λοιπόν το 1993 υπεγράφη η Συμφωνία για το Παλαιστινιακό στο Όσλο, ο Ιρανός Πρόεδρος Raafsanjani έκανε λόγο για προδοσία της PLO έναντι του παλαιστινιακού λαού. Παράλληλα, η Τεχεράνη είχε προσεγγίσει και πρακτικά θέσει υπό τον έλεγχό της ριζοσπαστικοποιημένες ένοπλες ομάδες Παλαιστινίων, χρηματοδοτώντας τις αθρόα. Επιδίωξή της ήταν να ανατρέψει το δυσμενές για την ίδια τετελεσμένο της Συμφωνίας που φιλοδοξούσε να φέρει το τέλος του παλαιστινιακού αγώνα κατά του Ισραήλ. Κάτι τέτοιο υποτίθεται ότι θα επιτυγχάνετο διά της παροχής στους Παλαιστινίους περιορισμένης αυτοδιοίκησης στη δυτική όχθη του Ιορδάνη και τη λωρίδα της Γάζας, και status αναγνωρισμένου συνομιλητή του Ισραήλ, με αντάλλαγμα την

ειρήνευση. Την ίδια στιγμή τέλος, η οικονομική βοήθεια των Ιρανών προς τη HEZBOLLAH, που τα λίγα προηγούμενα έτη είχε μειωθεί σημαντικά, κατά το έτος 1993 γνώρισε χαρακτηριστική αύξηση (Parsi, 2005, 264).

Η ελεγχόμενη από το Ιράν HEZBOLLAH κινήθηκε δυναμικά εναντίον του Ισραήλ τον Ιούλιο του 1993, εκτοξεύοντας εναντίον των εδαφών του αντίποινα για την προσβολή από το ισραηλινό πυροβολικό, σιιτικών χωριών στο Νότιο Λίβανο. Η αντίδραση του Ισραήλ ήλθε με το βομβαρδισμό συριακών θέσεων στην κοιλάδα ΒΕΚΑΑ και τη βίαιη εκκένωση αραβικών αγροτικών οικισμών στην περιοχή. Τελικά επήλθε κατάπαυση του πυρός κατόπιν ανεπίσημης συμφωνίας μεταξύ των Κυβερνήσεων Λιβάνου και Ισραήλ (Samii, 2008, 40). Το Ιράν είχε σε κάθε περίπτωση κατορθώσει να πλήξει το ισραηλινό κράτος.

Τον επόμενο χρόνο, 1994, η ιρανική επιθετικότητα σε βάρος του Ισραήλ εκδηλώθηκε για πρώτη φορά μέσω κτυπημάτων της διεθνούς τρομοκρατίας. Συγκεκριμένα, υπό την ενορχήστρωση του Ιράν, τρομοκρατικοί κύκλοι πραγματοποίησαν βομβιστικές επιθέσεις σε ισραηλινούς στόχους στο BUENOS AIRES της Αργεντινής, στην εκεί ισραηλινή πρεσβεία και στο Πολιτιστικό Κέντρο της εβραϊκής κοινότητας της πόλης. Τα δύο αυτά κτυπήματα αποτελούσαν αντίστοιχα απάντηση στην εκτέλεση του φιλοιρανού Abbas Moussavi στο Λίβανο, καθώς και στην επίθεση σε στρατόπεδο της HEZBOLLAH, βρισκόμενο βαθιά στο εσωτερικό της χώρας (Parsi, 2005, 265).

Η θηριωδία των συγκεκριμένων κτυπημάτων, όπως και το ότι αυτά πραγματοποιήθηκαν μακράν του ευρύτερου ζωτικού χώρου του Ισραήλ, προκάλεσαν δέος στους κυβερνητικούς κύκλους στο Τελ Αβίβ, δημιουργώντας αισθήματα απόγνωσης. Σύμφωνα με χείλη ισραηλινών επισήμων, κυριάρχησε τότε μια αίσθηση αδυναμίας ανταπόδοσης των πληγμάτων, δεδομένου του εντελώς ασύμμετρου χαρακτήρα της πρωτοφανούς αναδυόμενης απειλής (Parsi, 2005, 265). Δεδομένων αυτών, θα μπορούσε κανείς να σχολιάσει ότι στην προκειμένη περίπτωση το Ιράν είχε καταγάγει μία μακάβρια νίκη στον αγώνα του έναντι του Ισραηλινού παράγοντα.

Την άνοιξη του 1996, το Ισραήλ γνώρισε εκ νέου την ιρανοκίνητη κατά κοινή ομολογία τρομοκρατία, αυτή τη φορά στο μητροπολιτικό του χώρο. Τέσσερις τρομοκρατικές επιθέσεις στη χώρα, άφησαν πίσω τους 67 νεκρούς και 161 τραυματίες ισραηλινούς πολίτες. Τα κτυπήματα αυτά είχαν φοβερό αντίκτυπο στον ψυχισμό της ισραηλινής κοινωνίας, θέτοντας υπό αμφισβήτηση, απονομιμοποιώντας στη συνείδηση των πολιτών την ισραηλινή Κυβέρνηση (Parsi, 2005, 265).

Ακολούθησε η ισραηλινή επιχείρηση «Σταφύλια της Οργής», η οποία τερματίστηκε με ένα «Σύμφωνο Κατανόησης» τον Απρίλιο του 1996. Το Ιράν και η Συρία, όπως και οι ΗΠΑ και Γαλλία, είχαν εργαστεί διπλωματικά για αυτή τη λύση από κοινού με το Ισραήλ. Το υπόψη Σύμφωνο προέβλεπε τη μη στοχοποίηση αμάχων πολιτών εκατέρωθεν, τόσο από τις ισραηλινές δυνάμεις όσο και από τη HEZBOLLAH (Samii, 2008, 40).

Το Ιράν θα έλεγε κανείς λοιπόν ότι είχε καταστεί συνομιλητής του Ισραήλ και των λοιπών «σοβαρών παικτών» στα πράγματα της περιοχής, επιτυγχάνοντας μάλιστα μια τελική κατάσταση με θετικό πρόσημο για τους υπό την προστασία του Σίιτες του Λιβάνου, αλλά και τον γενικότερο πληθυσμό της χώρας. Έτσι, θεωρείται ότι ενισχύθηκε το διεθνές status της Τεχεράνης.

Στο κλίμα δυσαρέσκειας που γέννησαν τα μαζικά προαναφερθέντα τρομοκρατικά κτυπήματα, οι ισραηλινές εκλογές του 1996 έφεραν αλλαγή Κυβέρνησης, με την άνοδο του Κόμματος LIQUD στην εξουσία υπό το Netanyahu. Ο νέος Πρωθυπουργός του Ισραήλ μετατόπισε το επίκεντρο της ισραηλινής εξωτερικής πολιτικής από το Ιράν στο άμεσα εγγύς της χώρας του περιβάλλον, και κυριότερα στους Παλαιστίνιους και τις αντιισραηλινές δραστηριότητες του αγώνα τους. Ο Netanyahu θεωρούσε ότι οι Παλαιστίνιοι ήταν υπαίτιοι για τα δεινά που η τρομοκρατία είχε επιφέρει στην ισραηλινή κοινωνία (Parsi, 2005, 265-267, Beck, 2008, 21-22). Στον αντίποδα, πίστευε ότι το Ιράν δε θα έπρεπε να προκαλείται, μια που αποτελούσε ένα δυνάμει σύμμαχο εναντίον των πάντα εχθρικών προς το Ισραήλ Αράβων. Τέλος, καθώς διαφαινόταν κάποια προσέγγιση μεταξύ του αμερικανικού παράγοντα και της Τεχεράνης, η συνεχιζόμενη δαιμονοποίηση της τελευταίας από το Τελ

Αβίβ, ενδεχομένως, πάντα σύμφωνα με το κυρίαρχο σκεπτικό του Netanyahu, να έθετε το ισραηλινό κράτος στο περιθώριο των εξελίξεων στην περιοχή (Parsi, 2005, 265-267).

Η «ήπια» προσέγγιση του LIQUD στις σχέσεις με το Ιράν δεν έμελλε να ευοδωθεί και να καρποφορήσει, καθώς το 1997 η Τεχεράνη ανακοίνωσε την παραγωγή των βαλλιστικών πυραύλων SHAHAB-3, που έθεταν το Ισραήλ εντός βολής. Ο κατευνασμός δεν είχε πετύχει και το Ιράν αναδύοταν για τους Ισραηλινούς ως ένας πονοκέφαλος όσο ποτέ (Parsi, 2005, 267-268).

Επιχειρώντας κανείς μια αξιολόγηση της εξετασθείσας εδώ περιόδου μπορεί να εξάγει τα ως κατωτέρω συμπεράσματα:

- Καταδεικνύουν οι εξελίξεις ότι όντως η χρήση βίας μπορεί να καταβάλλει τον αντίπαλο σε βαθμό που αυτός πρακτικά να μη δύναται να αντιδράσει, ακόμα και αν πρόκειται για το Ισραήλ των δυσανάλογα μεγάλων αντιποίνων. Επαληθεύονται δηλαδή τα αναγραφόμενα συναφώς από το Λίτσα (2014, 240-241) περί δημιουργίας δέους στον αντίπαλο.

- Φαίνεται ότι οι όποιοι δρώντες λειτουργούν σ' ένα σύστημα κρατών σε αλληλόδραση με άλλους παίκτες και δη με τις Μεγάλες Δυνάμεις, τους ισχυρούς, όπως καταγράφει ο Κουσκουβέλης (2007, 65).

- Αναδεικνύεται εν προκειμένω ότι, όπως σημειώνει και ο Κουσκουβέλης (2007, 206), ο κατευνασμός ως έμπρακτη έκφραση υποχωρητικότητας μάλλον αποθρασύνει τον αντίπαλο, παρά εγγυάται μια κάποια ειρηνική συμπόρευση μετ' αυτού. Χαρακτηριστική συναφώς θεωρείται η απειλητική διεύρυνση των ιρανικών στρατιωτικών δυνατοτήτων σε απάντηση των ήπιων επιλογών του Netanyahu.

3.3 Η Σύγκρουση Ισραήλ-HEZBOLLAH στο Λίβανο το 2006

Κατά τις αρχές της δεκαετίας του 2000 που ακολούθησε, η HEZBOLLAH επιχείρησε μια μεταστροφή από τον ακραίο ριζοσπαστισμό προς την ενεργό πολιτική ζωή της χώρας, δραστηριοποιούμενη ως κομματικό μόρφωμα εκφράζον το σιιτικό πληθυσμό. Η αποχώρηση των συριακών

στρατευμάτων από το Λίβανο τον Απρίλιο του 2005 έφερε ένα γενικότερο κλίμα πολιτικής ελευθερίας. Το Μάιο της ίδιας χρονιάς, η HEZBOLLAH διευρύνοντας την κοινοβουλευτική της αντιπροσώπευση συμμετείχε στην Κυβέρνηση του Λιβάνου για πρώτη φορά (Herzog, 2006, 90).

Παρά την ως άνω αλλαγή προφίλ, η HEZBOLLAH δεν αποκήρυξε ποτέ τη βία, δεν προχώρησε ουσιαστικά σε πιο ήπιες πολιτικές προσεγγίσεις. Μάλιστα, η ένοπλοι της Οργάνωσης επιχείρησαν μια μεγάλης κλίμακας καταδρομική ενέργεια εντός του Ισραήλ, πλήττοντας στρατιωτικούς στόχους, το Νοέμβριο του 2005. Παράλληλα, χρησιμοποιώντας την πολιτική της επιρροή, η HEZBOLLAH απέφυγε πιέσεις για τον αφοπλισμό της. Η ειδική σχέση δε, που είχε οικοδομήσει με την Τεχεράνη, σε καμιά φάση δεν τέθηκε υπό αμφισβήτηση. Οι Ιρανοί παρέμειναν χρηματοδότες του λιβανικού σιιτικού κινήματος, το οποίο και εν πολλοίς ήλεγχαν (Herzog, 2006, 90).

Στις 12 Ιουλίου του 2006, η HEZBOLLAH προχώρησε στην απαγωγή δύο ισραηλινών στρατιωτών, προτιθέμενη σε δεύτερο χρόνο να τους ανταλλάξει με μέλη της που κρατούνταν στο Ισραήλ. Πίσω από την επιθετική αυτή ενέργεια βρισκόταν και η πρόθεση για την εκδήλωση εκ μέρους της Οργάνωσης έμπρακτης συμπαράστασης προς τους Παλαιστίνιους, δεδομένης της ισραηλινής εισβολής στη Γάζα, που είχε προηγηθεί στις 25 Ιουνίου. Η σύγκρουση που ακολούθησε διήρκεσε 34 ημέρες, και έλαβε διαστάσεις ανοικτού, κατ' αντιπαράταξη πολέμου, καταστροφικού για τις υποδομές του Λιβάνου, αλλά μάλλον νικηφόρου εν τέλει για τη HEZBOLLAH (Alagha, 2008, 1).

Αντιδρώντας δυναμικά σχεδόν ακαριαία το Ισραήλ, επέβαλλε στο Λίβανο αποκλεισμό από ξηράς, θαλάσσης και αέρος, ο οποίος έμελλε να διαρκέσει οκτώ εβδομάδες. Από τους ισραηλινούς βομβαρδισμούς που εκτελέστηκαν, καταστράφηκε η οικονομική-παραγωγική βάση της χώρας. Ειδικότερα, προσβλήθηκαν από αέρος συστηματικά και καταστράφηκαν αυτοκινητόδρομοι, αεροδρόμια, λιμάνια, εγκαταστάσεις τηλεπικοινωνιών, αποθήκες καυσίμων, ηλεκτροπαραγωγικές μονάδες και εργοστάσια. Εκ των υστέρων το οικονομικό ύψος των ζημιών εκτιμήθηκε σε 15 δισ USD (Alagha, 2008, 2-3).

Μεγάλο υπήρξε για το Λίβανο και το τίμημα σε ανθρώπινες ζωές. Οι νεκροί ανήλθαν στους 1200, το ένα τρίτο αυτών, παιδιά κάτω των 12 ετών. Πάνω από 4000 άτομα τραυματίστηκαν και πολλά εξ αυτών έμειναν ανάπηρα. Τέλος, πάνω από ένα εκατομμύριο Λιβανέζοι αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τις εστίες τους, μετακινούμενοι εντός της χώρας (Alagha, 2008, 3).

Παρά τα μαζικά πλήγματα εναντίον της, αλλά και του Λιβάνου ως κρατικής οντότητας, η δυνατότητα της HEZBOLLAH για διεξαγωγή πολεμικών επιχειρήσεων κάθε άλλο παρά απαλείφθηκε. Οι πύραυλοι της συνέχισαν μέχρι το τέλος της σύγκρουσης να πλήττουν ισραηλινούς στρατιωτικούς και πολιτικούς στόχους (Alagha, 2008, 7). Παράλληλα, το ραδιόφωνο και η τηλεόραση της Οργάνωσης δεν έπαψαν παρά για ώρες να εκπέμπουν, προπαγανδίζοντας την τελική νίκη (Alagha, 2008,5).

Για να γίνει κατανοητό το μέγεθος της «απάντησης» της HEZBOLLAH προς τους Ισραηλινούς, με στρατιωτικούς όρους, αρκεί να καταγραφεί ότι 4000 πύραυλοι εκτοξεύτηκαν από τη λιβανέζικη πλευρά των συνόρων πλήττοντας το Ισραήλ. Ως αποτέλεσμα εχθρικών ενεργειών, 158 Ισραηλινοί έχασαν τη ζωή τους, 119 εξ αυτών μέλη των Ενόπλων Δυνάμεων. Επίσης, 5000 Ισραηλινοί τραυματίστηκαν. Η συνολική ζημιά από τα πλήγματα της HEZBOLLAH με πυραύλους δε, εκτιμήθηκε σε 6 δισ USD (Alagha, 2008,3).

Το και σπουδαιότερο, τα πλήγματα που δέχθηκε το Ισραήλ από τη HEZBOLLAH, είχαν συντριπτικά αρνητικό αντίκτυπο στην ψυχολογία του ισραηλινού λαού. Πάνω από δυο εκατομμύρια Ισραηλινών τρομοκρατημένοι, είτε εγκατέλειψαν τις εστίες τους κινούμενοι προς Νότο, είτε αναζήτησαν κάποια ασφάλεια σε υπόγεια καταφύγια για τη διάρκεια των συγκρούσεων. Ενδεικτικά, το BBC σε κάποια μετάδοση ανέφερε ότι το Ισραήλ βίωσε τον πιο βαρύ «αεροπορικό» βομβαρδισμό που είχε γνωρίσει από τη δημιουργία του το 1948 (Alagha, 2008,5).

Αρνητικό κλίμα δημιουργήθηκε για το Ισραήλ και σε διεθνές επίπεδο, καθώς Οργανώσεις όπως η «Διεθνής Αμνηστία» ή το «Διεθνές Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων», το κατηγόρησαν για παραβιάσεις

του Διεθνούς Ανθρωπιστικού Νόμου, διά της στοχοποίησης και προσβολής μη στρατιωτικών στόχων. Αργότερα, στις 29 Ιανουαρίου του 2007, το Υπουργείο Εξωτερικών των ΗΠΑ θα κατηγορούσε το Ισραήλ για το ότι παραβίασε στο πλαίσιο της σύγκρουσης στο Λίβανο, τους περιορισμούς της χρήσης βομβών διασποράς, καθώς χρησιμοποίησε τέτοιες πλήττοντας κατοικημένες περιοχές, πολιτικούς στόχους. Κατά μία έννοια το ισραηλινό κράτος εξομοιώθηκε ενώπιον της διεθνούς κοινότητας με την τρομοκρατική HEZBOLLAH, η οποία επίσης κατηγορήθηκε για πλήγματα σε αμάχους (Alagha, 2008,5).

Η κατάπαυση του πυρός επήλθε με την Απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ υπ' αριθμόν 1701, η οποία προέβλεπε την ανάπτυξη λιβανικών δυνάμεων νοτίως του ποταμού LITANI, και τον αφοπλισμό της HEZBOLLAH. Οι βουλευτές της Οργάνωσης στο λιβανικό Κοινοβούλιο προσυπέγραψαν για την επικύρωση της συγκεκριμένης Απόφασης, ενεργώντας όπως ισχυρίσθηκαν «κατά το πατριωτικό συμφέρον» (Alagha, 2008,6).

Για τον ηγέτη της Οργάνωσης πάντως, Nasrallah, η HEZBOLLAH υπήρξε ο νικητής αυτής της σύγκρουσης. Τη θέση αυτή μοιάζουν μάλλον να αποδέχονται και οι Ισραηλινοί. Στην αναφορά που ετοιμάστηκε για το Κοινοβούλιο του Τελ Αβίβ, περί της εμπλοκής στο Λίβανο, χρησιμοποιείται σε πέραν των 100 περιπτώσεων ο όρος «αποτυχία», για να περιγράψει την έκβαση του εκεί πολεμικού αγώνα (Alagha, 2008,4). Συνάμα, πολλοί Ισραηλινοί ανώτατοι αξιωματικοί με συμμετοχή στις επιχειρήσεις παύθηκαν, αποστρατεύτηκαν ή εξαναγκάστηκαν σε παραίτηση. Μεταξύ αυτών και ο Αρχηγός του Στρατού, Dan Halutz, ο οποίος κατά τις εχθροπραξίες είχε ακολουθήσει κατά το Shimon Peres μια «μυωπική» και «αναμενόμενη» επιχειρησιακή προσέγγιση (Alagha, 2008,3). Ως παρεπόμενο της «λιβανικής περιπέτειας», τη θέση του ως ηγέτης του Εργατικού Κόμματος αλλά και ως Υπουργός Άμυνας έχασε ο Peretz, από τον Ehud Barak, που τον διαδέχτηκε και στους δύο θώκους. Ο Tzipi Livini, Υπουργός Εξωτερικών του Ισραήλ, ενδεικτικά για την όλη κατάσταση δήλωσε ότι ο «ισχυρότερος» στρατός στον κόσμο δεν είχε κατορθώσει να αφοπλίσει τη HEZBOLLAH (Alagha, 2008,8).

Η ανασφάλεια που δημιούργησε στο Τελ Αβίβ η δυσμενής για το ίδιο εξέλιξη των πραγμάτων στο Λίβανο, αντανακλά στο γεγονός ότι αυτό έσπευσε να προμηθευτεί πολεμικό υλικό. Μεταξύ άλλων, οι Ισραηλινοί παρήγγειλαν δύο σύγχρονα υποβρύχια από τη Γερμανία, προς ενίσχυση του ήδη υπάρχοντος στόλου υποβρυχίων τους, δυνάμενων να φέρουν πυρηνικών πυραύλων (Boese, 2006, 29).

Η νίκη αυτή της HEZBOLLAH θα πρέπει σαφώς να «κατακυρωθεί» στον ιρανικό παράγοντα, ο οποίος είναι και ο δημιουργός της πολεμικής μηχανής με την οποία εν προκειμένω κλήθηκε να αντιπαρατεθεί το Ισραήλ. Η HEZBOLLAH πολέμησε τον πόλεμο του Ιράν με το ισραηλινό κράτος, προωθώντας στην ουσία τα στρατηγικά συμφέροντα της Ισλαμικής Δημοκρατίας (Shapiro, 2013, 152).

Πέραν της στρατιωτικής βοήθειας που προσέφεραν στη HEZBOLLAH, οι Ιρανοί στήριξαν και σε επίπεδο δηλώσεων και διπλωματικών κινήσεων την Οργάνωση στον αγώνα της ενάντια στο Ισραήλ. Πέντε ημέρες μετά από την έναρξη των εχθροπραξιών, ο Ιρανός Υπουργός Εξωτερικών Manachehr Mottaki επισκέφθηκε τη Δαμασκό, απ' όπου από κοινού με το Σύριο Αντιπρόεδρο της Κυβέρνησης Faruq Al-Shara καταδίκασε το Ισραήλ και εξέφρασε την αλληλεγγύη της χώρας του προς την «αντίσταση». Λίγες ημέρες μετά, ο Γραμματέας του Ιρανικού Εθνικού Συμβουλίου Ασφαλείας, Ali Larijani βρέθηκε στη Δαμασκό για συνομιλίες με τον ηγέτη της HEZBOLLAH, Nasrallah. Ο Ανώτατος Ηγέτης δε του Ιράν, Khamenei, σχολιάζοντας τη σύγκρουση Ισραήλ- HEZBOLLAH, δήλωσε ότι τα γεγονότα στο Λίβανο ήταν ενδεικτικά του ότι «η παρουσία των Σιωνιστών στην περιοχή είναι μια σατανική και καρκινική παρουσία, και ένας μολυσμένος όγκος για τον κόσμο του Ισλάμ» (Samii, 2008, 50).

Μπορεί κανείς από τα παραπάνω να καταλάβει το γιατί ο Ιρανός Πρόεδρος της περιόδου, Mahmoud Ahmedinejad, θεωρήθηκε προσωπικά από τις κυβερνήσεις της περιοχής, ως ο ενορχηστρωτής και νικητής του «πολέμου» με το Ισραήλ (Kurkjian, 2009, 20). Πανηγυρίζοντας αυτός για την εξέλιξη των πραγμάτων, ο ίδιος δήλωσε με το πέρας των εχθροπραξιών, αναφερόμενος στο Ισραήλ, ότι «ο μύθος του ανίκητου αυτού του

παρηκμασμένου καθεστώτος κατέρρευσε χάρις στην πίστη και την αυτοπεποίθηση της λιβανικής HEZBOLLAH (Samii, 2008, 51). Συνέχισε δε κατά το επόμενο διάστημα, να εκτοξεύει απειλές εναντίον του Τελ Αβίβ, καλώντας τους Μουσουλμάνους σε ένα ιερό αγώνα για την ολοσχερή καταστροφή, την εξαφάνιση του εβραϊκού κράτους (Riedel, 2008, 108).

Κατά την περίοδο που ακολούθησε τη σύγκρουση η HEZBOLLAH έπαιξε σημαντικότατο ρόλο στην ανοικοδόμηση του Λιβάνου, υποβοηθούμενη φανερά από ιρανικές επιδοτήσεις. Στις αντίστοιχες δράσεις πρωτοστάτησε η κατασκευαστική εταιρεία JIHAD AL BINA, επιδοτούμενη απευθείας από την Τεχεράνη. Επίσης, υπήρξε στο πλαίσιο της ανοικοδόμησης, δραστηριοποίηση ΜΚΟ στο Λίβανο, ελεγχόμενων από το ιρανικό κράτος, προωθούντων την πολιτική ατζέντα αυτού (Samii, 2008, 41-42).

Στο πολιτικό επίπεδο, η HEZBOLLAH κατάφερε να διευρύνει και άλλο τη δύναμή της στο Κοινοβούλιο του Λιβάνου, συνεργαζόμενη με το «Ελεύθερο Πατριωτικό Κίνημα», κόμμα αντιπροσωπεύον του Χριστιανούς της χώρας. Η εξέλιξη αυτή της έδωσε τη δυνατότητα υποβολής veto σε αποφάσεις της Βουλής, ελέγχου πρακτικά του κοινοβουλευτικού έργου (Alagha, 2008,1).

Την ίδια στιγμή, η σιιτική Οργάνωση διατήρησε τις δυνατότητες της στο στρατιωτικό τομέα, δημιουργώντας μάλιστα οχυρωμένους θύλακες στο Νότο, σε περιοχές όπου πριν δεν υπήρχε σιιτική παρουσία. Σε αυτούς εγκατέστησε τεχνολογικά αναβαθμισμένο οπλισμό προς χρήση σε περίπτωση νέας ισραηλινής επίθεσης. Με βάση δηλώσεις του Nasrallah, η HEZBOLLAH κατέστη πλέον έτοιμη προκειμένου να καταφέρει πλήγματα πλέον παντού εντός του Ισραήλ, σε περίπτωση επίθεσης του τελευταίου εναντίον του Λιβάνου (Alagha, 2008, 7). Οι αντίστοιχοι εξοπλισμοί θα πρέπει να «πιστωθούν» στο Ιράν, το οποίο συνέχισε την παροχή στρατιωτικής βοήθειας στους Λιβανέζους συμμάχους του (Kurkjian, 2009, 20).

Το Ισραήλ από την πλευρά του, έχοντας βιώσει τραυματικά την περιπέτεια του καλοκαιριού του 2006, έθεσε στο επίκεντρο της προσοχής του τα έκτοτε τεκταινόμενα στο Λίβανο. Ιδιαίτερα ο Netanyahu, ο οποίος αναδείχθηκε σε Πρωθυπουργό της χώρας στις αρχές του 2009,

ακολουθώντας σκληρή γραμμή, κατηγόρησε την ειρηνευτική δύναμη του ΟΗΕ στη χώρα, UNIFIL, για ανικανότητα να αφοπλίσει τη HEZBOLLAH. Έχει υποστηρίξει ακόμα ότι το Ιράν και οι Λιβανέζοι εκπρόσωποί του αποτελούν απειλή για την ίδια την ύπαρξη του εβραϊκού κράτους. Την ίδια ώρα στρατιωτικοί κύκλοι του Τελ Αβίβ εμφανίζονταν κατά τα επόμενα χρόνια να αδημονούν για ένα κτύπημα εκδίκησης στη HEZBOLLAH (Kurkjian, 2009, 19).

Επιχειρώντας κανείς να εξάγει συμπεράσματα από τα όσα περιγράφηκαν παραπάνω συναφώς προς τη σύγκρουση στο Λίβανο κατά το καλοκαίρι του 2006, θα μπορούσε να καταλήξει στα ακόλουθα:

- Η τραυματική εμπειρία του Ισραήλ, με την παταγώδη αποτυχία της περίφημης πολεμικής του μηχανής να επιτύχει τους επιχειρησιακούς και στρατηγικούς στόχους του Τελ Αβίβ, επιβεβαιώνει τη θέση σύμφωνα με την οποία η επιλογή βίας από έναν ισχυρό δρώντα είναι κατά τρόπον τινά «δίκικοπο μαχαίρι». Όταν επέλθει αποτυχία στα πεδία των μαχών αυτή συνοδεύεται από απώλεια κύρους στα μάτια του εχθρού αλλά και τρίτων παρατηρητών, σε απώλεια διεθνούς status (Λίτσας, 2014, 236). Αυτό συνέβη και εν προκειμένω (Sceiff, 2006, 28-31).

- Στο πλαίσιο της υπό συζήτηση σύγκρουσης το Ιράν λειτούργησε πραγματιστικά, ρεαλιστικά, επιλέγοντας την οδό του ορθολογισμού. Οδήγησε τα πράγματα εκεί που ήταν επιθυμητό για το ίδιο, χωρίς να εμπλακεί σε μια επικίνδυνη απευθείας σύγκρουση με το Ισραήλ. Αντίθετα το τελευταίο, έπραξε ένα μάλλον σύνηθες λάθος, αυτό της υπερτίμησης των οικείων δυνατοτήτων και υποτίμησης των αντίστοιχων του εχθρού, γεγονός το οποίο οδήγησε στα γνωστά καταστροφικά για την ισραηλινή πλευρά αποτελέσματα.

- Επιβεβαιώθηκε κατά την υπόψη σύγκρουση ο ρόλος των διεθνών θεσμών, σύμφωνα προς τη νεορεαλιστική θεωρία (Κουσκουβέλης, 2007, 66), καθώς ο ΟΗΕ ενήργησε τελικώς, συμβάλλοντας καίρια στον τερματισμό των εχθροπραξιών.

3.4 Η Σύγκρουση Ισραήλ-HAMAS στη Γάζα το 2008-9

Η HAMAS αποτελεί μετεξέλιξη του «Ισλαμικού Κέντρου», μιας ισλαμιστικής Οργάνωσης, παρακλαδιού των Αδελφών Μουσουλμάνων στη Γάζα, η οποία ιδρύθηκε το 1973 (Knudsen, 2005, 1376). Σκοπός της ίδιας της HAMAS από τη γέννηση της το 1988, ένα έτος μετά από το ξέσπασμα της ευρείας παλαιστινιακής εξέγερσης της INTIFANDA, η ανάληψη ένοπλης δράσης εναντίον του Ισραήλ, στη λογική της διενέργειας Ιερού Πολέμου. Το ίδιο το όνομα της Οργάνωσης αποτελεί ακρωνύμιο για το «Ισλαμιστικό Κίνημα Αντίστασης» (HERAKAT AL-MUQUWAMA AL-ISLAMIIYAA) (Knudsen, 2005, 1377).

Η προοπτική της δημιουργίας προβλημάτων στο Ισραήλ διά της εκμετάλλευσης του παλαιστινιακού αγώνα, ώθησε το Ιράν να υπερβεί τη διαχωριστική γραμμή , μεταξύ Σιιτισμού-Σουνιτισμού, και να στηρίξει τη σουνιτική HAMAS, προβαίνοντας στον εξοπλισμό της. Έτσι, αυτή η τελευταία κατέστη ένας «εκπρόσωπος» στη σύγκρουση της Τεχεράνης με το Τελ Αβίβ (Kissinger, 2014, 222).

Στην πορεία του χρόνου η HAMAS χωρίς να αποκηρύξει την ένοπλη δράση εναντίον του Ισραήλ, καθώς και την εν γένει αντιδυτική ατζέντα, διεκδίκησε έναν περισσότερο πολιτικό ρόλο στα πράγματα της Γάζας (Klein, 2007, 446-448). Έτσι, επήλθε η εκλογική νίκη της Οργάνωσης στις 25 Ιανουαρίου του 2006, η οποία της έδωσε τον έλεγχο της λεγόμενης «Παλαιστινιακής Αρχής», με 74 θέσεις στο αντίστοιχο Κοινοβούλιο, επί συνόλου 132 (Usher, 2006,3). Η πραγματικά εντυπωσιακή αυτή νίκη έχει αποδοθεί στην εμπειρία κακοδιοίκησης της ετέρας παλαιστινιακής Οργάνωσης FATAH, που είχε βιώσει ο πληθυσμός της Γάζας, με την αποτυχία αποκατάστασης της τάξης και ενός πνεύματος νόμου, την περίοδο που ακολούθησε την αποχώρηση των Ισραηλινών από αυτήν, το 2005. Μάλιστα, η ίδια αυτή η τελευταία είχε πιστωθεί με θετικό πρόσημο στη συλλογική συνείδηση των Παλαιστινίων, ως επιτυχία της HAMAS, η οποία είχε περιβληθεί με την αίγλη του εθνικού σωτήρα, λόγω της αντιστασιακής της δράσης. Τέλος, η οικτρή οικονομική κατάσταση στα παλαιστινιακά εδάφη,

βάρυνε επίσης στην κατεύθυνση της πολιτικής αλλαγής που έφερε στα πράγματα τη HAMAS (Usher, 2006,3).

Για το Ισραήλ η νίκη της HAMAS υπήρξε ένα σοκ. Ο εκτελών καθήκοντα Πρωθυπουργού Ehud Olmert δήλωσε χαρακτηριστικά ότι η χώρα του εν επρόκειτο να αναγνωρίσει μια παλαιστινιακή Κυβέρνηση υπό τη HAMAS, εάν αυτή δεν αναγνώριζε το Ισραήλ, δεν κατέστρεφε τον οπλισμό της και δεν εγκατέλειπε κάθε τρομοκρατική δράση (Usher, 2006,7). Με τη σειρά του ο Al Masri, ηγέτης της Οργάνωσης αρνήθηκε να αναγνωρίσει το Ισραήλ όσο αυτό κατείχε τα εδάφη που οι Παλαιστίνιοι θεωρούσαν δικά τους, επικαλούμενος έναντι της διεθνούς κοινότητας το δικαίωμα του λαού του στην αντίσταση (Usher, 2006,3). Η υποστήριξη τώρα των Ιρανών προς τη HAMAS, κατά τη φάση αυτή της ανάδειξής της σε δρώντα-αντίβαρο έναντι του Ισραήλ, αποτυπώνεται σε επίσημες δηλώσεις από ιρανικής πλευράς. Τον Ιούνιο του 2006, σε κοινή συνέντευξη τύπου που έδωσε ο Ιρανός Υπουργός Άμυνας Mustafa Muhammad-Najjar με το Σύριο ομόλογό του Στρατηγό Hassan Turkmani, αυτός δήλωσε κατηγορηματικά: «Θα συνεχίσουμε να υποστηρίζουμε την αντίσταση και το λαό της Παλαιστίνης» (Samii, 2008, 49-50). Αντιλαμβάνεται κανείς ότι όλες αυτές οι εξελίξεις έφεραν ένα κλίμα αυξημένης έντασης στην περιοχή.

Στο εσωτερικό μέτωπο της Γάζας πάλι, η HAMAS γνώρισε από πολύ νωρίς με την εκλογή της αντιδράσεις της FATAH, η οποία δεν έβλεπε με καλό μάτι την παράδοση της εξουσίας, καθώς και παράγοντες εντός των παλαιστινιακών δυνάμεων ασφαλείας, οι οποίοι πρόσκεινταν σε αυτήν (Usher, 2006,1). Σε συγκρούσεις που ακολούθησαν, συχνά με ένοπλη αντιπαράθεση, η HAMAS κατόρθωσε να διαλύσει την όποια προβαλλόμενη από τη FATAH αντίσταση. Στη συνέχεια υιοθέτησε πρακτικές καταπίεσης των πολιτικών της αντιπάλων, ενώ προέβη επιτυχώς στον έλεγχο των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης και φορέων της κοινωνίας των πολιτών. Τέλος, η HAMAS προέβη σ' έναν άνευ προηγουμένου εξοπλισμό σε στρατιωτικό υλικό, αξιοποιώντας υπόγεια περάσματα (TUNNELS) που συνέδεαν τα υπό αυτή εδάφη με την επικράτεια της Αιγύπτου. Τον Ιανουάριο του 2008, η Οργάνωση

ήταν τόσο ισχυρή πολιτικά και στρατιωτικά όσο ποτέ κατά το παρελθόν (Milton-Edwards, 2008, 1592).

Ενώπιον αυτής της κατάστασης, το Ισραήλ επέβαλλε αποκλεισμό της Γάζας, εμποδίζοντας τις μεταφορές αγαθών προς και από την περιοχή. Μόνο η ύπαρξη υπόγειων διόδων εξασφάλισε σε ένα βαθμό την τροφοδοσία του παλαιστινιακού πληθυσμού σε αγαθά πρώτης ανάγκης (Hussain, 2010, 125). Παράλληλα, τούνελ χρησιμοποιούνταν σύμφωνα με ισραηλινές αναφορές για τη μεταφορά στρατιωτικού εξοπλισμού στην περιοχή καθώς και για την εκδήλωση επιθέσεων σε στόχους εντός του Ισραήλ (Anonymous, 2009, 23). Σε πολλές περιπτώσεις, οι ισραηλινές Ένοπλες Δυνάμεις πάντως κατά αυτήν την περίοδο στοχοποίησαν και έπληξαν παλαιστινιακές υποδομές στη Γάζα, αυτό πέρα από τη συμφωνία κατάπαυσης του πυρός που είχε συμφωνηθεί το Νοέμβριο του 2006 με τη HAMAS (Hussain, 2010, 125).

Σ' αυτή τη συγκυρία το Ιράν υπήρξε παράγοντας που στήριξε τη HAMAS, προσβλέποντας στο να πλήξει τα ισραηλινά συμφέροντα. Με βάση δημοσιευμένα στοιχεία της Παλαιστινιακής Αρχής του 2006, η Τεχεράνη παρείχε ως οικονομική ενίσχυση στην Οργάνωση, σε μηνιαία βάση, ποσά που ανέρχονταν στα 10 εκατομμύρια USD. Από τη μεριά τους οι Παλαιστίνιοι δέχθηκαν να καταστούν εν προκειμένω εταίροι των Ιρανών, ευρισκόμενοι ενώπιον του ισραηλινού δέους, παρά την αντίθεση προς τούτο, τόσο της Αιγύπτου όσο και της «μητέρας» της HAMAS, «Μουσουλμανικής Αδελφότητας» (Usher, 2006,9).

Τον Ιούνιο του 2008, μετά από αιγυπτιακή διαμεσολάβηση, συμφωνήθηκε μεταξύ της HAMAS και του Ισραήλ κατάπαυση του πυρός με εξαμηνιαία διάρκεια. Εντούτοις στις 4 Νοεμβρίου του ίδιου χρόνου, οι Ισραηλινοί έπληξαν και κατέστρεψαν ένα από τα υπόγεια περάσματα που η HAMAS είχε κατασκευάσει και χρησιμοποιούσε για ανεφοδιασμό, όπως προαναφέρθηκε. Επρόκειτο για το προοίμιο του ξεσπάσματος της βίας που θα ακολουθούσε. Τη νύκτα μεταξύ 26 και 27 Δεκεμβρίου, 88 μαχητικά αεροσκάφη του Ισραήλ έπληξαν 100 στόχους εντός της Γάζας, καταστρέφοντας ολοσχερώς τις παλαιστινιακές υποδομές, και σκοτώνοντας πολλούς ένοπλους και αμάχους (Hussain, 2010, 125).

Επακολούθησε μετά από λίγες ημέρες, στις 4 Ιανουαρίου η χερσαία επίθεση των Ισραηλινών. Σε αυτή συμμετείχαν 30000 άνδρες (Hussain, 2010, 125). Οι δυνάμεις του Ισραήλ κινήθηκαν γρήγορα κάνοντας εκτεταμένη χρήση τεθωρακισμένων και υπό την κάλυψη πυροβολικού, εκκαθαρίζοντας την εγγύς των συνόρων περιοχή από συστοιχίες ρουκετών της HAMAS και Παλαιστίνιους μαχητές. Αποφεύγοντας την είσοδό τους στο αστικό κέντρο της Γάζας, οι Ισραηλινοί πέτυχαν τον αντικειμενικό τους σκοπό, χωρίς να υποστούν ιδιαίτερα μεγάλες απώλειες (Zeitsoff, 2011, 941).

Το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ ψήφισε ήδη από τις 8 Ιανουαρίου υπέρ της κατάπαυσης του πυρός, με 14 στους 15 ψήφους υπέρ, και αποχή των ΗΠΑ. Αυτό ήταν μία πράξη πίεσης στους αντιμαχόμενους, και κυρίως στην κατεύθυνση του Ισραήλ, δεδομένων των υπέρογκων απωλειών που είχαν σημειωθεί μεταξύ Παλαιστινίων αμάχων. Αυτό υπήρξε ένα βήμα προς το τέλος της σύγκρουσης (Zeitsoff, 2011, 942).

Το Ισραήλ στο πλαίσιο της συγκεκριμένη ένοπλης αντιπαράθεσης επεδίωξε και κατάφερε να επιτύχει την αποτροπή, ενόπιον των απειλών που το περιέκλυαν, προβαίνοντας σε μια ξεκάθαρη κίνηση ισχύος (Hussain, 2010, 126). Θα έλεγε κανείς ότι έστειλε μήνυμα προς κάθε κατεύθυνση, άρα και προς το Ιράν, περί των στρατιωτικών του δυνατοτήτων και της θέλησής του να τις χρησιμοποιήσει

Ο τρόπος με τον οποίο εξελίχθηκε τώρα ο «πόλεμος» αυτός του Ισραήλ με τη HAMAS, επιβεβαιώνει την αντίληψη των νεορεαλιστών περί του ρόλου των Μεγάλων Δυνάμεων στη διαμόρφωση του διεθνούς γίγνεσθαι. Ειδικότερα, η υποστήριξη που παρείχε το Δεκέμβριο του 2008 η απερχόμενη αμερικανική Κυβέρνηση στο Τελ Αβιβ, έχει χαρακτηριστεί ως προϋπόθεση που ελήφθη υπόψη πριν από την ανάληψη στρατιωτικής δράσης εκ μέρους των Ισραηλινών (Hussain, 2010, 122, 126). Αντίστοιχα η πίεση του Προέδρου Obama για κατανόηση για κατάπαυση του πυρός, έχει υποστηριχτεί ότι βάρυνε καίρια σε σχέση προς την ανάληψη συναφών αποφάσεων εκ μέρους των Ισραηλινών (Zeitsoff, 2011, 942).

Το Ιράν τώρα, είδε εν προκειμένω τον εκπρόσωπό του να ηττάται. Το γεγονός αυτό και μόνο θεωρείται πως οδήγησε στην αύξηση του αισθήματος ανασφάλειας στην Τεχεράνη. Όταν λίγο αργότερα ο Πρόεδρος Ahmadinejad επανεξελέγη, βρέθηκε αντιμέτωπος με εκτεταμένες εσωτερικές ταραχές. Τότε, το ιρανικό καθεστώς έκανε λόγο για γενικευμένη επίθεση εναντίον του, εκ μέρους τόσο του αμερικανικού όσο και του ισραηλινού παράγοντα (Hussain, 2010, 136). Μια αντίληψη περί ήττας φαίνεται ότι είχε εμπεδωθεί στην Τεχεράνη.

3.5 Η Σύγκρουση Ισραήλ-HAMAS στη Γάζα το 2014

Η HAMAS μετά το πέρας της σύγκρουσης του 2008-2009 συνέχισε την προς πόλεμο προπαρασκευή, προσβλέποντας στην επόμενη ένοπλη αντιπαράθεση με τους Ισραηλινούς. Η όλη προσπάθεια της παλαιστινιακής οργάνωσης κινήθηκε σε τρεις κατευθύνσεις, στη διεύρυνση του αποθέματος της σε πυραύλους, στην αύξηση των χερσαίων δυνάμεων της και στην επέκταση του υπόγειου δικτύου καταφυγίων-διόδων που διέθετε (White, 2014, 9).

Στις 7 Ιουλίου του 2014, ο Ισραηλινός στρατός ξεκίνησε την επιχείρηση «Προστατευτική Αιχμή» με στόχο τη λωρίδα της Γάζας. Πρόθεση των Ισραηλινών ήταν με βάση επίσημες δηλώσεις η καταστροφή των υποδομών της HAMAS και των λοιπών εχθρικών προς το Ισραήλ ένοπλων ομάδων στην περιοχή. Αφορμή για την έναρξη των επιχειρήσεων υπήρξε η απαγωγή και δολοφονία από Παλαιστίνιους τριών Ισραηλινών εφήβων, την οποία ακολούθησε η σε αντίποινα απαγωγή και τραγική πυρπόληση εν ζωή ενός συνομήλικού τους Παλαιστίνιου, από Ισραηλινούς εποίκους. Οι εχθροπραξίες διήρκησαν με ιδιαίτερη σφοδρότητα έως τις 26 Αυγούστου 2014. Οι συνολικές απώλειες της σύγκρουσης δε, ανήλθαν σε 2205 Παλαιστίνιους νεκρούς (O'Donnel, 2016, 14-15), 539 εξ αυτών παιδιά (Sonn, 2016, 72), έναντι 71 Ισραηλινών (O'Donnel, 2016, 14-15).

Το αποτέλεσμα της σύγκρουσης δεν μπορεί να θεωρηθεί επιτυχές για τη HAMAS, δεδομένης της εξέλιξης των επιχειρήσεων. Οι πύραυλοι που

στόχευσαν κατοικημένες περιοχές εντός του Ισραήλ σε μεγάλο βαθμό αναχαιτίστηκαν, οι καταδρομικές ενέργειες πίσω από τις γραμμές των Ισραηλινών είχαν πολύ μικρή επιτυχία, ενώ η ισραηλινή υπεροχή σε τεθωρακισμένα κατά καμία έννοια δεν αντιμετωπίστηκε (White, 2014, 10-12). Τα παραπάνω δείχνουν μια ισραηλινή νίκη σε τακτικό-επιχειρησιακό επίπεδο.

Την ίδια στιγμή θεωρείται ότι το Ισραήλ υπήρξε νικητής και σε στρατηγικό επίπεδο, προβάλλοντας την ισχύ του, επιβεβαιώνοντας την εικόνα του ισχυρού που δύναται να τιμωρήσει άμεσα με σκληρότητα επιβουλές εναντίον της κυριαρχίας του. Στον αντίποδα, θα έλεγε κανείς ότι το Ιράν «έλαμψε διά της απουσίας του» από την εν προκειμένω σύγκρουση. Μετά το 2012, και δεδομένου του ότι η HAMAS τάχθηκε υπέρ των Σουνιτών ανταρτών στη Συρία στρεφόμενη εναντίον του Assad, επήλθε ρήξη στις σχέσεις της Οργάνωσης με την Τεχεράνη. Έτσι κατά τη σύγκρουση του 2014 με το Ισραήλ, η υποστήριξη που αυτή είχε εκ μέρους των Ιρανών, αντιθέτως με ότι συνέβη παλαιότερα, υπήρξε αμελητέα (Katzman, 2016, 36-37). Εν κατακλείδι, τοιουτοτρόπως το μέγεθος του φορτίου ισχύος του Ιράν έναντι του ισραηλινού δέους υπογραμμίστηκε, ακριβώς από τη συντριβή μιας μουσουλμανικής κίνησης εναντίον του Ισραήλ, απέχοντος υπό μία έννοια του ιρανικού παράγοντα.

Πρέπει να τονιστεί εδώ ότι το ίδιο το πέρας της σύγκρουσης, έχει εν πολλοίς το στίγμα της αμερικανικής παρέμβασης με την πλευρά του Ισραήλ, σε συνδυασμό με πρωτοβουλίες της Αιγύπτου (O'Donnel, 2016, 14-15). Κάτι τέτοιο επιβεβαιώνει τον κατά τους νεορεαλιστές κυρίαρχο ρόλο των Μεγάλων Δυνάμεων, σε σχέση προς τη διαμόρφωση κλίματος και τις εν γένει εξελίξεις εντός του διεθνούς συστήματος. Αντιθέτως, η αδυναμία της Ευρωπαϊκής Ένωσης να ασκήσει αποτελεσματικό ρόλο στην κατεύθυνση της ειρήνευσης (O'Donnel, 2016, 14-15), δεν επιβεβαιώνει στην προκειμένη περίπτωση τη σημαντικότητα του ρόλου των Διεθνών Οργανισμών στα παγκοσμίως δρώμενα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Η ΠΥΡΗΝΙΚΗ ΑΠΕΙΛΗ ΤΟΥ ΙΡΑΝ

4.1 Η Γέννηση και η Εξέλιξη του Ιρανικού Πυρηνικού Προγράμματος

Ήδη από την εποχή του Σάχη, με έμφαση κατά τη δεκαετία του '70, το Ιράν προσπάθησε να κάνει βήματα προς την απόκτηση πυρηνικής τεχνολογίας. Σε μια τέτοια κίνηση, αρωγός του υπήρξαν τόσο οι ΗΠΑ όσο και ευρωπαϊοί σύμμαχοί τους όπως η Γαλλία και η Γερμανία (Kibaroglu, 2007, 229-233).

Η ισλαμική επανάσταση έθεσε άδοξο τέλος στο ιρανικό πυρηνικό πρόγραμμα. Εντούτοις, κατά τα πρώτα έτη του πολέμου με το Ιράκ, αντιμετωπίζοντας συνεχείς και ταπεινωτικές ήττες, το καθεστώς της Τεχεράνης κατανόησε τη δυνητική αξία της κατοχής πυρηνικών όπλων. Επίσης, οι κυβερνώντες ισλαμιστές συνέλαβαν την ενδεχόμενη αξιοποίηση πυρηνικής ενέργειας ως λύση στην ενεργειακή κρίση που μάστιζε τη χώρα. Έτσι η ανάπτυξη πυρηνικών δυνατοτήτων κατέστη για το Ιράν επιδίωξη υψηλής προτεραιότητας (Kibaroglu, 2007, 234). Το Ιρανικό καθεστώς προσπάθησε να δώσει ώθηση στο πυρηνικό του πρόγραμμα συνεργαζόμενο με τη Ρωσία και με την Κίνα (Hiro, 1995, 1662).

Για την ηγεσία του Ισραήλ η προοπτική ανάπτυξης ενός πυρηνικού οπλοστασίου αντιμετωπίστηκε εξ αρχής ως ένας άμεσος κίνδυνος για την ίδια την ύπαρξη, την επιβίωση του εβραϊκού κράτους (Ben-Meir, 2011, 29, Katzman, 2016, 8). Αυτό, την ίδια τη στιγμή που το Ισραήλ φέρεται να έχει αναπτύξει πυρηνικά όπλα (Kimball, 2014, 3), με τη βοήθεια των Αμερικανών, ήδη από τη δεκαετία του '70 (Yehuda and Sandler, 1998, 103), εκτιμάται δε ότι κατά την πρώτη δεκαετία του 21^{ου} αιώνα διέθετε 50-100 πυρηνικές κεφαλές (Bakken, 2007, 83). Η «ανοχή» τώρα της διεθνούς κοινότητας έναντι ενός πυρηνικού Ισραήλ, έχει δώσει τροφή σε μια ρητορική περί «δύο μέτρων και δύο σταθμών» εν προκειμένω (Kaye, 2004, 8).

Από την πλευρά της η ιρανική ηγεσία δεν έπαψε ποτέ να ισχυρίζεται ότι σκοπός του οικείου πυρηνικού προγράμματος δεν είναι άλλος από την εξασφάλιση μελλοντικής ενεργειακής αυτοδυναμίας, κατόπιν της εξάντλησης

των πετρελαϊκών αποθεμάτων, αλλά και η υποστήριξη ανάλογων ιατρικών εφαρμογών. Βεβαίως υπήρξαν και αυτοί οι Ιρανοί ηγέτες που υποστήριξαν ότι η πιθανή ανάπτυξη πυρηνικών όπλων, σαφώς θα έδινε τέλος στα πιθανά σχέδια εισβολής της όποιας Μεγάλης Δύναμης στο Ιράν, αλλά και στις μεθοδεύσεις από το εξωτερικό για βίαιη αλλαγή του καθεστώτος στην Τεχεράνη (Katzman, 2016, 9).

Προκειμένου κανείς να κατανοήσει την όλη στάση και τις επιδιώξεις των δύο κρατών με σημείο αναφοράς το ιρανικό πυρηνικό πρόγραμμα, αρκεί να συνειδητοποιήσει ότι όπως ισχυρίζεται ο Κουσκουβέλης (2000, 15) «η κατοχή πυρηνικών όπλων εκφράζει την υπέρτατη επιθετικότητα». Όπως δε ο ίδιος διανοητής σημειώνει «μπροστά στην καταστροφικότητα της πιθανής χρήσης τους όλοι διστάζουν. Έτσι λόγω της καταστροφικότητας τους η προοπτική της νίκης εναντίον ενός αντιπάλου που κατέχει και αυτός πυρηνικά καθίσταται αβέβαιη, απίθανη, ουσιαστικά αδύνατη» (Κουσκουβέλης, 2000, 15). Αντιλαμβανόμαστε ότι για τους μεν Ιρανούς λοιπόν η απόκτηση πυρηνικών όπλων φαντάζει το μέγιστο εργαλείο αποτροπής έναντι του Ισραήλ, για τους Ισραηλινούς δε, αυτή θα σηματοδοτούσε την μοιραία απώλεια της υπεροπλίας τους, της δυνατότητας εκδήλωσης μιας επίθεσης εκ μέρους τους, με μεγιστοποιημένα καταστροφικά για την ιρανική πλευρά αποτελέσματα.

Το ιρανικό πυρηνικό πρόγραμμα αντιμετωπίστηκε ως πηγή μεγάλης ανησυχίας και προβληματισμού και εκ μέρους των ΗΠΑ, καθώς θεωρήθηκε από τους Αμερικανούς ότι η κατοχή πυρηνικών όπλων θα καθιστούσε το Ιράν έναν πολύ πιο επιθετικό και επικίνδυνο παίκτη στη Μέση Ανατολή και διεθνώς. Η ύπαρξη πυρηνικών στρατιωτικών δυνατοτήτων της Τεχεράνης ενδεχομένως θα ισοδυναμούσε με την αδυναμία άσκησης στρατιωτικών πιέσεων σε αυτήν εκ μέρους των Αμερικανών. Η ανάπτυξη δε αντίστοιχων δυνατοτήτων, θα σηματοδοτούσε ακόμα την έναρξη ενός ανεπιθύμητου για την Ουάσιγκτον αγώνα εξοπλισμών στην περιοχή. Τέλος, υπάρχει πάντα η ορατή πιθανότητα διοχέτευσης πυρηνικών όπλων, εκ μέρους των Ιρανών, σε τρομοκρατικές για τις ΗΠΑ Οργανώσεις, όπως η HEZBOLLAH, κάτι σαφώς απευκαίιο για τους ηγετικούς κύκλους πέραν του Ατλαντικού (Katzman, 2016, 8).

Η Αμερική σε μια προσπάθεια λοιπόν να αποτρέψει την ανάπτυξη πυρηνικών δυνατοτήτων εκ μέρους του Ιράν, επεδίωξε να ασκήσει κατ'αρχάς επιρροή στη Ρωσία και στην Κίνα, προς ματαίωση της όποιας πυρηνικής συνεργασίας με την Τεχεράνη. Οι αντίστοιχες προσπάθειες δεν ήταν πάντα επιτυχημένες, καθώς οι δύο συγκεκριμένες Δυνάμεις κατέστησαν οι πάροχοι πυρηνικής τεχνολογίας του Ιράν (Hiro, 1995, 1662).

Καθώς οι ιρανικές προσπάθειες για την ανάπτυξη ενός πυρηνικού προγράμματος κλιμακώθηκαν, η κυβέρνηση Clinton προέβη σε κυρώσεις εις βάρος της μεσανατολικής χώρας. Με την εξαίρεση σε ένα βαθμό της Βρετανίας, οι Ευρωπαίοι σύμμαχοι των ΗΠΑ δεν υιοθέτησαν αντίστοιχη πολιτική κυρώσεων έναντι του Ιράν, αποφεύγοντας την κλιμάκωση (Kibaroglu, 2007, 237).

Το κλίμα στη διεθνή κοινότητα μετεστράφη το 2002, όταν αποκαλύφθηκε ότι το Ιράν είχε κατασκευάσει μυστικά σύγχρονες εγκαταστάσεις για τον εμπλουτισμό ουρανίου στο NATANZ , και αντίστοιχα για την παραγωγή βαρέος ύδατος στο ARAK. Τα δεδομένα αυτά φανέρωναν ότι οι Ιρανοί ήταν κοντά στη δυνατότητα κατασκευής πυρηνικών όπλων (Kibaroglu, 2007, 237). Πλέον οι ισχυροί Ευρωπαίοι σύμμαχοι της Αμερικής, Βρετανία, Γαλλία και Γερμανία διατράνωσαν από κοινού τη βούλησή τους να αποτρέψουν την προοπτική της απόκτησης πυρηνικού οπλοστασίου εκ μέρους της Τεχεράνης (Sauer, 2007, 613).

Τον Οκτώβριο του 2003 οι τρεις παραπάνω χώρες κατέληξαν σε συμφωνία με το Ιράν, με την οποία αυτό δέχθηκε να αναστείλει προσωρινά δραστηριότητες του πυρηνικού του προγράμματος, όπως τον εμπλουτισμό ουρανίου. Εντούτοις η ιρανική πλευρά δεν παρέλειψε να επιβεβαιώσει τη βούλησή της για περαιτέρω συνέχιση της έρευνας στο πεδίο της πυρηνικής ενέργειας. Τρία χρόνια μετά, τον Ιανουάριο του 2006, το Ιράν ανακοίνωσε την επανέναρξη του πυρηνικού του προγράμματος με επίκεντρο της αντίστοιχης δραστηριότητας τους φυγοκεντρωτές του NATANZ.

Ακολούθησαν σειρά κύκλων συνομιλιών μεταξύ της Τεχεράνης και των Βρετανία, Γαλλία, Γερμανία, Ρωσία και Κίνα, χωρών που ως μια συλλογικότητα εν προκειμένω δραστηριοποιήθηκαν, και έγιναν γνωστές ως P5+1 (πέντε χώρες μόνιμα μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ και η Γερμανία). Αντιμέτωπο με μια ιρανική στάση αδιαλλαξίας το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ υιοθέτησε σε σχέση με το πυρηνικό πρόγραμμα της Τεχεράνης, και εναντίον αυτού, σειρά καταδικαστικών αποφάσεων, με πιο πρόσφατη την υπ' αριθμ. 1929 τον Ιούνιο του 2010. Οι συγκεκριμένη απόφαση απαιτούσε από τη χώρα να αποδεχθεί τη διενέργεια ελέγχων ως προς τις πυρηνικές της δραστηριότητες εκ μέρους του Διεθνούς Οργανισμού Ατομικής Ενεργείας (INTERNATIONAL ATOMIC ENERGY AGENCY-IAEA), και να σταματήσει κάθε δραστηριότητα εμπλουτισμού ουρανίου και παρασκευής βαρέος ύδατος. Η απόφαση 1929 απαιτούσε ακόμα την εγκατάλειψη εκ μέρους του Ιράν κάθε προσπάθειας κατασκευής πυρηνικών όπλων. Σε κάθε περίπτωση, οι αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ συνοδεύονταν από οικονομικές κυρώσεις που έφεραν το Ιράν σε τροχιά αντιπαράθεσης με τη Δύση.

4.2 Η Διεθνής Συμφωνία για το Ιρανικό Πυρηνικό Πρόγραμμα

Το αρνητικό τοπίο στις σχέσεις Ιράν-Δύσης μεταστράφηκε, με σημαντική βελτίωση του κλίματος που τις διέπει, όταν το Νοέμβριο του 2013 συμφωνήθηκε με τους P5+1 η εφαρμογή μέτρων στην κατεύθυνση μιας μελλοντικής μόνιμης λύσης όσον αφορά στο ιρανικό πυρηνικό πρόγραμμα, μιας λύσης που να ικανοποιεί επαρκώς και τις δύο πλευρές. Πρόκειται για τη συμφωνία που έγινε γνωστή ως κοινό πλάνο δράσης (JOINT PLAN OF ACTION-JPA) (Katzman and Kerr, 2016, 6-7). Σύμφωνα με αυτό:

- Το Ιράν θα έπρεπε να μην κατασκευάζει ή προμηθεύεται στο μέλλον άλλους φυγοκεντρωτές, προοριζόμενους για τον εμπλουτισμό ορυκτού ουρανίου σε ουράνιο 235.
- Το ποσοστό εμπλουτισμού του ουρανίου δε θα έπρεπε να υπερβαίνει το 5%. Αποθέματα δε ουρανίου εμπλουτισμένου σε ποσοστό 20% θα έπρεπε να τύχουν επεξεργασίας απεμπλουτισμού.

- Τα αποθέματα της Χώρας σε εμπλουτισμένο ουράνιο θα έπρεπε να «παγώσουν» σε ό,τι αφορά την ποσότητα αυτού.
- Κάθε δραστηριότητα έρευνας και ανάπτυξης πυρηνικής τεχνολογίας δε θα έπρεπε να οδηγεί στη συσσώρευση αποθεμάτων απεμπλουτισμένου ουρανίου.
- Σε καθημερινή βάση εκπρόσωποι του ΙΑΕΑ θα είχαν πρόσβαση σε οπτικό υλικό παρακολούθησης δραστηριοτήτων στις ιρανικές πυρηνικές καταστάσεις (καταγραφές κλειστού κυκλώματος τηλεόρασης-CCTV).
- Οι πυρηνικές εγκαταστάσεις στο ARAK θα «απαξιωνόνταν» προκειμένου να καταστεί αδύνατη η παρασκευή σε αυτές βαρέος ύδατος ή άλλου πυρηνικού υλικού προς χρήση σε ατομικά όπλα.
- Το Ιράν θα δεχόταν την άνευ όρων και προϋποθέσεων εγκατάλειψη της προοπτικής κατασκευής πυρηνικών όπλων.

Οι χώρες της πρωτοβουλίας P5+1 και η Ιρανική Ισλαμική Δημοκρατία συνέχισαν τις διπλωματικές επαφές σε σχέση με το μέλλον του προγράμματος, ενώ ο ΙΑΕΑ παρακολουθούσε την τήρηση των ως άνω συμφωνηθέντων. Από τη διαδικασία προέκυψε ένα κοινώς αποδεκτό Κοινό Καθολικό Πλάνο Δράσης (JOINT COMPREHENSIVE PLAN OF ACTION-JCPOA) που υπογράφηκε στις 14 Ιουλίου 2015 (Katzman and Kerr, 2016, 1). Η συμφωνία αυτή, ενώ επιτρέπει στο Ιράν την αξιοποίηση πυρηνικής ενέργειας για το σκοπό της κάλυψης ενεργειακών αναγκών, εντούτοις υποτίθεται ότι εξασφαλίζει τη μη δυνατότητα εκ μέρους του για την κατασκευή πυρηνικών όπλων. Κομβικής σημασίας για την επίτευξη της συμφωνίας υπήρξε η εμπλοκή της Ρωσίας στην όλη διαδικασία, η οποία γεφύρωσε επιτυχώς το χάσμα μεταξύ ΗΠΑ και Ιράν, και ασκώντας επιρροή επί των Ιρανών, κατέστησε στην ουσία εφικτή την τελική προσέγγιση (Seipel, 2016, 308-309).

Συγκεκριμένα τα συμφωνηθέντα ως προς το ιρανικό πυρηνικό πρόγραμμα έχουν ως ακολούθως (Katzman and Kerr, 2016, 10-13):

- Οι ενεργοί φυγοκεντρωτές στη χώρα θα πρέπει να περιοριστούν κατά μέγιστο στον αριθμό των 5060 επί δέκα έτη μετά τη συμφωνία. Οι τυχόν επιπρόσθετοι διαθέσιμοι φυγοκεντρωτές πρόκειται να χρησιμοποιηθούν ως πηγές ανταλλακτικών.
- Το ποσοστό εμπλουτισμού ουρανίου στις ιρανικές πυρηνικές εγκαταστάσεις θα πρέπει να είναι κατά μέγιστο 3,67%, για 15 έτη μετά από τη σύναψη της συμφωνίας.
- Μοναδικές εγκαταστάσεις εμπλουτισμού ουρανίου θα είναι για τη συγκεκριμένη δεκαπενταετία οι αντίστοιχες της πόλης NATANZ.
- Τα αποθέματα της χώρας σε εμπλουτισμένο ουράνιο 3,67% δε θα πρέπει να υπερβούν τα 300kg για 15 έτη μετά από τη σύναψη της συμφωνίας. Επισημαίνεται ότι αποθέματα πέραν αυτής της ποσότητας όφειλαν βάσει της συμφωνίας να απεμπλουτιστούν ή και να πωληθούν στο Εξωτερικό, ακόμα και στον ίδιο τον Οργανισμό IAEA. Τελικά επελέγη η λύση της μεταφοράς τους στη Ρωσία προς φύλαξη.
- Οι πυρηνικές εγκαταστάσεις στο FORDOW θα μετατραπούν σε κέντρο πυρηνικής φυσικής και τεχνολογίας, χωρίς τη δυνατότητα εμπλουτισμού σε αυτές ουρανίου.
- Το Ιράν θα μπορεί να κατασκευάσει καινούριους φυγοκεντρωτές μόνο στην περίπτωση που ο αριθμός των εν ενεργεία αντιστοίχων πέσει κάτω των 500. Μετά από την παρέλευση δέκα ετών από τη συμφωνία θα είναι εντούτοις δυνατή η κατασκευή νέων φυγοκεντρωτών, προοριζομένων για αποθήκευση υπό τον έλεγχο του IAEA.
- Οι εγκαταστάσεις παραγωγής βαρέος ύδατος και επεξεργασίας πλουτωνίου στο ARAK πρόκειται να παραμείνουν ανενεργές στο διηνεκές του χρόνου.
- Ο IAEA θα έχει το δικαίωμα παρακολούθησης των υπό αποθήκευση φυγοκεντρωτών για 15 έτη μετά από τη σύναψη της συμφωνίας. Το Ιράν αποδέχεται τη μόνιμη παρουσία παρατηρητών στη χώρα και οφείλει

να ανταποκρίνεται θετικά στο οποιοδήποτε αίτημα ελέγχου, στον όποιο χώρο υφίσταται υπόνοια πυρηνικής δραστηριότητας, στον όποιο χρόνο.

Το Ιράν συμμορφώθηκε με της προβλέψεις της συμφωνίας, οπότε κατόπιν σχετικής διαβεβαίωσης του ΙΑΕΑ, στις 16 Ιανουαρίου 2016 έγινε άρση των κυρώσεων από τις ΗΠΑ, την Ευρωπαϊκή Ένωση και τον ΟΗΕ, κατά τα συμφωνηθέντα (Katzman and Kerr, 2016, 1). Ειδικότερα η άρση κυρώσεων αφορά στα παρακάτω (Katzman and Kerr, 2016, 18-20):

- Μέτρα που ελήφθησαν κατά κόρον μετά το 2010 με την Απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας 1929.
- Κυρώσεις που δε σχετίζονται με την εκ μέρους της Τεχεράνης υποστήριξη της διεθνούς τρομοκρατίας.
- Κυρώσεις σε σχέση με τη διακρατική μεταφορά κεφαλαίων.
- Κυρώσεις που αφορούν στους τομείς εμπορίας πετρελαιοειδών, ναυσιπλοΐας και βιομηχανίας οχημάτων.

Επίσης προβλέφθηκε η μελλοντική δυνατότητα ανάπτυξης συμβατικών βαλλιστικών όπλων από το Ιράν, καθώς και αγοράς-εμπορίας συμβατικού οπλισμού σε μελλοντικό χρόνο, με την πάροδο οκτώ και πέντε ετών από τη συμφωνία αντίστοιχα (Katzman and Kerr, 2016, 26).

4.3 Η Στάση Σημαντικών Διεθνών Παικτών έναντι της Συμφωνίας

Η επίτευξη μιας συμφωνίας για το πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράν η οποία να αποσοβεί τον κίνδυνο από τη δημιουργία ενός πυρηνικού οπλοστασίου της Τεχεράνης υπήρξε μια βασική επιδίωξη της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής υπό τον Obama (Albright and Shire, 2009, 13, Adler, 2012, 26, Seipel, 2016, 308). Μ' αυτή την έννοια η προσέγγιση Δύσης-Ιράν που σηματοδοτεί η συμφωνία JCPO αποτελεί αναμφισβήτητα μια επιτυχία της αμερικανικής διπλωματίας, ένα στόχο που υλοποιήθηκε.

Η προσέγγιση με το Ιράν θεωρείται ότι αποτέλεσε σημαντική εξέλιξη για τις ΗΠΑ στο συγκεκριμένη χρονική συγκυρία. δεδομένου του ότι επέτρεψε τον

επιθυμητό επαναπροσδιορισμό της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής, με μετακίνηση της εστίασης αυτής στην περιοχή της Νοτιοανατολικής Ασίας. Η συγκεκριμένη περιοχή, εάν και είχε κατά μία έννοια περάσει σε δεύτερη μοίρα για τα αμερικανικά συμφέροντα μετά το πέρας των εχθροπραξιών στο Βιετνάμ, από τη δεκαετία του 2000 έχει επανέλθει στο επίκεντρο της προσοχής της Υπερδύναμης (Banloui, 2003, 99). Στον ευρύτερο αυτό χώρο ως αντίπαλο δέος, αμφισβητούν την αμερικανική πρωτοκαθεδρία, αναδύεται η Κίνα. Ο ραγδαίος εκσυγχρονισμός της κινεζικής πολεμικής μηχανής στοχεύει ευθέως στην αμφισβήτηση της επιβολής της αμερικανικής κυριαρχίας στην περιοχή. Όσο αυξάνεται η κινεζική επιρροή εκεί θα μειώνεται η αντίστοιχη αμερικανική, και αναμφισβήτητα οι ΗΠΑ που μεταπίπτουν σε συνθήκες ενός «ψυχρού πολέμου» (COOL WAR) με την Κίνα, θα κληθούν έμπρακτα να επιδείξουν τη δυνατότητα και τη θέληση της ανάσχεσης των κινεζικών διεκδικήσεων-επιδιώξεων (Franklin, 2012, 174-175). Κάτι τέτοιο σε κάθε περίπτωση θα διευκολυνόταν από τη διαμόρφωση θετικού κλίματος στις σχέσεις με τον ιρανικό παράγοντα.

Βέβαια το τμήμα που πλήρωσε η Αμερική εν προκειμένω είναι η αποδοχή του κομβικού ρόλου της Ρωσίας ως διαμεσολαβητή στην προσέγγιση με την Ιρανική Ισλαμική Δημοκρατία. Έτσι αναγνώρισαν υπό μία έννοια οι Αμερικανοί *de facto* στη Ρωσία του Putin το status σημαντικής περιφερειακής Δύναμης, το status ενός σημαντικού παίκτη στη διεθνή σκακιέρα, πέραν από αυτό ακόμα, ενός εταίρου. Η Αμερική βρισκόμενη σε σύγκρουση με τη Ρωσία για τα γεγονότα της Ουκρανίας, αποδέχτηκε αναγκαστικά το ότι έχει ανάγκη την επανακάμπτουσα ευρασιατική Δύναμη, ζητώντας τη διαμεσολάβησή της στις συζητήσεις με το Ιράν και επιδιώκοντας τη στήριξή της (Seipel, 2016, 308). Κατά μία έννοια πέτυχε ο Putin να επιβάλλει το πρόταγμα-σημαία του, “new rules or no rules” (Seipel, 2016, 49).

Αναλογιζόμενος τώρα κανείς ότι η σφαίρα επιρροής της Ρωσίας του Putin, ο ευρύτερος ευρασιατικός χώρος, εφάπτεται της Εγγύς Ανατολής και του Ιράν (Eltchaninoff, 2016, 103-107), αντιλαμβάνεται τη σημασία του ρόλου που διαδραμάτισε ο ρωσικός παράγοντας στην υπόθεση του ιρανικού πυρηνικού προγράμματος, σε σχέση με την καλλιέργεια ενός θετικού κλίματος

σε μια περιοχή άμεσου ρωσικού ενδιαφέροντος. Μια κίνηση στην κατεύθυνση ενίσχυσης της ισορροπίας στην περιοχή, ή καλύτερα, αποτροπής της ανωμαλίας, αναμφισβήτητα ενισχύει όχι μόνο το κύρος της Ρωσίας, αλλά και προωθεί άμεσα τα συμφέροντά της.

Τέλος, η προσέγγιση Ιράν-Δύσης θεωρείται ότι δημιουργήσε ευνοϊκότερες προοπτικές για την προώθηση της ατζέντας του Ρώσου Προέδρου εναντίον του ισλαμικού φονταμενταλισμού, του τζιχαντιστικού κινήματος το οποίο για τον ίδιο αποτελεί κεντρικό πρόβλημα της παγκόσμιας κοινότητας, αποκύημα των αποτυχημένων δυτικών παρεμβάσεων στον ισλαμικό κόσμο (Seipel, 2016, 49).

Η Κίνα τώρα, διαχρονικά αποστασιοποιήθηκε από τη Δύση σε ό,τι αφορά την επιβολή οικονομικών κυρώσεων στο Ιράν με ζητούμενο την άσκηση πίεσης για εγκατάλειψη του πυρηνικού του προγράμματος. Αντιθέτως, η χώρα της Άπω Ανατολής υπήρξε μεγάλος οικονομικός εταίρος της Τεχεράνης, κυρίως επενδύοντας στον πετρελαϊκό τομέα, και προχωρώντας σε εμπορία πετρελαιοειδών. Παράλληλα οι εμπορικές συναλλαγές των δύο χωρών επεκτάθηκαν και σε άλλα πεδία, όπως στρατιωτικές εφαρμογές, μεταφορές και ενέργεια. Από την κινεζική ηγεσία δε, η οικονομική απομόνωση του Ιράν προβλήθηκε ως απαράδεκτη μεθόδευση, στο βαθμό που στρεφόταν εναντίον του ιρανικού λαού, πλήττοντας τα δεδομένα διαβίωσής του (Downs and Maloney, 2011, 16-18). Σε κάθε περίπτωση, η Κίνα διαχρονικά, καλλιεργώντας αγαστές διπλωματικές σχέσεις με το Ιράν, επιχείρησε να το «χρησιμοποιήσει» ως αντίβαρο της αμερικανικής ηγεμονίας στη Μέση Ανατολή (Chen, 2012,14).

Αντιλαμβάνεται κανείς ότι η συμμετοχή και μόνο στη διαδικασία της προσέγγισης με το Ιράν μέσω της συλλογικότητας των P5+1 δύναται να ερμηνευτεί ως μια κίνηση κινεζικής υποχωρητικότητας έναντι της Δύσης, δεδομένου του ότι κατά το παρελθόν η ιρανική πολιτική του Πεκίνου είχε ένα καθ' όλα αυτόνομο πρόσημο, λάμβανε δε υπόψη μια καθαρά κινεζική ατζέντα, σε ένα βαθμό «αντιδυτική» ή/και «αντιαμερικανική». Η προσχώρηση στην υπογραφή της συμφωνίας για το ιρανικό πυρηνικό πρόγραμμα μπορεί σαφέστατα να θεωρηθεί ως μια κίνηση συμβιβασμού. Παραμένει πάντως

γεγονός σε κάθε περίπτωση ότι και η Κίνα, ως ένας σημαντικός πόλος ισχύος εντός του διεθνούς συστήματος, αποδέχθηκε εν προκειμένω, αλλά και περισσότερο ή λιγότερο πρόθυμα, στήριξε τη συμφωνία για το ιρανικό πυρηνικό πρόγραμμα.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) πάλι, παραδοσιακά υπήρξε ένας παράγοντας που επεδίωξε την αποτροπή της ανάπτυξης ενός ιρανικού πυρηνικού προγράμματος με διπλωματικά μέσα. Οι κυρίαρχες ευρωπαϊκές Δυνάμεις, Γαλλία, Ηνωμένο Βασίλειο και Γερμανία, μέσω ήπιων διπλωματικών προσεγγίσεων αλλά και επιθετικών μεθοδεύσεων εξωτερικής πολιτικής, προώθησαν την όλη ατζέντα «εξουδετέρωσης» του πυρηνικού κινδύνου που δυνητικά θα μπορούσε να αποτελέσει η Ιρανική Ισλαμική Δημοκρατία (Sauer, 2007, 613).

Αντιλαμβάνεται κανείς από τα παραπάνω ότι η Ευρώπη δικαιούται μέρος από την επιτυχία επίτευξης τελικής συμφωνίας με το Ιράν επί του πυρηνικού του προγράμματος. Οι ευρωπαϊκές χώρες που συμμετείχαν στις αντίστοιχες πρωτοβουλίες την «βίωσαν» ως μια νίκη.

Η συμφωνία για τα πυρηνικά του Ιράν θεωρείται ως θετική-επιθυμητή εξέλιξη για τις ευρωπαϊκές χώρες και στο βαθμό και μόνο που απομάκρυνε το ενδεχόμενο μιας δυνητικής πολεμικής εμπλοκής τους εναντίον της Τεχεράνης, για παράδειγμα στο πλαίσιο νατοϊκών επιχειρήσεων. Οι πολεμικές περιπέτειες κάθε άλλο παρά φαντάζουν επιθυμητές στις ευρωπαϊκές κοινωνίες σήμερα, καθώς αυτές ατενίζουν με σκεπτικισμό έως και απέχθεια το ενδεχόμενο συμμετοχής ευρωπαϊκών στρατευμάτων σε πολεμικές συγκρούσεις. Προς επίρρωση των παραπάνω καταγράφεται ότι βάσει μετρήσεων της γερμανικής κοινής γνώμης, μόνο οι μισοί Γερμανοί έβλεπαν το 2015 με θετικό μάτι τη Βορειοατλαντική Συμμαχία (NATO). Παράλληλα πλέον των μισών Γερμανών δεν επιθυμούσε νατοϊκή εμπλοκή σε περίπτωση ρωσικής επίθεσης σε κράτος μέλος της Συμμαχίας, ενώ οι συντριπτική πλειοψηφία αυτών απέρριπτε το ενδεχόμενο συμμετοχής γερμανικών δυνάμεων σε αντίστοιχες επιχειρήσεις (Seipel, 2016, 49).

Εστιάζοντας κανείς τώρα στις αραβικές χώρες, ιδιαίτερα δε σε αυτές του Κόλπου, θα αντιληφθεί ότι παραδοσιακά εξέφραζαν προβληματισμό για το ιρανικό πυρηνικό πρόγραμμα, ασκώντας μάλιστα την όποια επιρροή είχαν σε παράγοντες της διεθνούς κοινότητας όπως η Ρωσία και η Κίνα, στην κατεύθυνση ανάσχεσης αυτού. Δεν ήταν λίγοι οι πολιτικοί στην περιοχή που έβλεπαν μάλιστα με καλό μάτι το ενδεχόμενο ενός ισραηλινού στρατιωτικού κτυπήματος που θα κατέστρεφε τις πυρηνικές υποδομές του Ιράν (Ben-Meir, 2010, 69). Αν και το Ιράν των μουλάδων επεδίωξε διαχρονικά μια κάποια προσέγγιση με τον αραβικό κόσμο (Parsi, 2006, 509-510), οι Άραβες μάλλον θεωρούν ένα πυρηνικό Ιράν μεγαλύτερο κίνδυνου αυτού που αντιπροσωπεύει το ισραηλινό κράτος.

Με την ανακοίνωση της συμφωνίας JCPOA τα αραβικά κράτη του Κόλπου εξέφρασαν την υποστήριξή τους σε αυτήν, εκφράζοντας εντούτοις την πεποίθηση ότι η κατάργηση των κυρώσεων πρόκειται να οδηγήσει σε μια επικίνδυνη αύξηση της ιρανικής επιρροής στην περιοχή. Άραβες ηγέτες συνέδεσαν το αρνητικό πρόσημο της διαμορφούμενης κατάστασης με υποτιθέμενη έλλειψη πρόθεσης εκ μέρους των Αμερικανών προκειμένου να ενεργήσουν εναντίον του καθεστώτος Assad στη Συρία, κατά τρόπο αποτελεσματικά δυναμικό, καθώς και με την αποχώρηση του αμερικανικού παράγοντα από το Ιράκ το 2011 (Katzman and Kerr, 2016, 23).

Ο Πρόεδρος Obama κινήθηκε στην κατεύθυνση του εφησυχασμού των ηγετών του Κόλπου, υποσχόμενος την αμερικανική αρωγή σε προσπάθειες ενίσχυσης της ασφάλειας των κρατών τους, στο πλαίσιο διεθνούς διάσκεψης που έλαβε χώρα κατά το διάστημα 13-14 Μαΐου 2015 στο CAMP DAVID. Αντίστοιχες διαβεβαιώσεις δόθηκαν και στο Βασιλέα της Σαουδικής Αραβίας σε συνάντηση των δύο αντρών στο Λευκό Οίκο στις 4 Σεπτεμβρίου 2015 (Katzman and Kerr, 2016, 23).

Καθίσταται φανερό από τα παραπάνω ότι σημαντικοί παίκτες εντός της διεθνούς κοινότητας απέδωσαν θετικό πρόσημο στην συμφωνία για το πυρηνικό πρόγραμμα της Τεχεράνης, ατενίζοντάς την σαν μια εξέλιξη εξυπηρέτησης των οικείων συμφερόντων. Για άλλους δρώντες αυτή υπήρξε μια εκ των πραγμάτων, «άνωθεν» επιβεβλημένη πραγματικότητα. Όπως θα

συζητηθεί αμέσως παρακάτω, το γεγονός της συμφωνίας πάντως είχε θετικό αντίκτυπο για την Τεχεράνη, τη στιγμή που παράλληλα δημιούργησε μοιραία διόγκωση της ανασφάλειας στο Τελ Αβίβ.

4.4 Το Αντίκτυπο της Συμφωνίας για την Ισλαμική Δημοκρατία

Με την υπογραφή της συμφωνίας για τα πυρηνικά του Ιράν, ο Πρόεδρος Obama χαιρετίζοντας το γεγονός ως ένα άνοιγμα προς μια νέα πραγματικότητα, αναφέρθηκε στις προοπτικές, στις ευκαιρίες που αναδύονται για τον ιρανικό λαό και ειδικότερα τη νεολαία, για πρόοδο μέσω της αυξημένης αλληλεπίδρασης με την παγκόσμια κοινότητα. Από την άλλη πλευρά, ο Ιρανός Πρόεδρος Rouhani έκανε λόγο για την ελπίδα αποκατάστασης μέσω της συμφωνίας διευρυμένων σχέσεων με «διάφορες χώρες» (Katzman and Kerr, 2016, 25).

Στην πραγματικότητα, τα κέρδη για το Ιράν εντοπίστηκαν στον τομέα της οικονομίας. Αυτή είχε υποφέρει επί δεκαετίες από μια σειρά παθογενειών που την καταδίκασαν σε μια πορεία ύφεσης. Αυτές είναι:

- Η μεγάλη διαφθορά η οποία αποτελεί τροχοπέδη στην οικονομική ανάπτυξη, χαρακτηρίζοντας όχι μόνο τις διάφορες δομές της κρατικής γραφειοκρατίας, αλλά και, το σημαντικότερο, τις κυβερνώσες ελίτ (Behdad, 1994, 810).
- Η εγγενής έλλειψη ελευθερίας που χαρακτηρίζει το μοντέλο της ισλαμικής οικονομίας (Kuran, 1989, 186), το οποίο προσπάθησαν να εφαρμόσουν οι ταγοί του ιρανικού κράτους (Behdad, 1994, 810).
- Το αρνητικό αντίκτυπο των οικονομικών κυρώσεων που επέβαλλαν κατά τις δύο τελευταίες δεκαετίες οι δυτικοί. Αυτές καταδίκασαν το Ιράν σε αρνητικούς ρυθμούς ανάπτυξης και σε μια εκτίναξη του πληθωρισμού (Toumaj, 2014, 15).
- Ο μη λειτουργικός-παραγωγικός τομέας της πρωτογενούς οικονομίας, ο οποίος δε δύναται να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις υποστήριξης του συνεχώς αυξανόμενου πληθυσμού της χώρας (Karamidehkordi, 2010, 302).

- Ο κρατισμός ο οποίος στραγγάλισε την οικονομία (Bakhash, 1991,1496). Η στενή διασύνδεση κράτους και οικονομίας χαρακτήριζε βέβαια την ιρανική πραγματικότητα και πριν από την ισλαμική επανάσταση (Ashraf,1969,73).

Μετά από τη συμφωνία για το πυρηνικό πρόγραμμα, ανοίχθηκαν ορίζοντες για την ανάπτυξη της ιρανικής οικονομίας, διά των νέων δεδομένων που εισήγαγε η προσέγγιση με το δυτικό παράγοντα. Ειδικότερα οι θετικές προοπτικές συναφώς εντοπίζονται στα εξής:

- Την άρση των περιορισμών σε ό,τι αφορά την εξαγωγή αργού πετρελαίου. Εκτιμάται ότι οι εξαγωγές πρόκειται να αυξηθούν κατά 500000 βαρέλια την ημέρα (Katzman and Kerr, 2016, 21).
- Τον επαναπατρισμό δεσμευμένων στο εξωτερικό εθνικών κεφαλαίων (Katzman and Kerr, 2016, 21).
- Την όλη προοπτική ανάπτυξης της βαριάς βιομηχανίας (πχ αυτοκινήτων), η οποία όντως διαθέτει σημαντική δυναμική (Toumaj, 2014,19), και πρόκειται να διευκολυνθεί από την ευχερέστερη πρόσβαση στις αγορές πρώτων υλών και υποσυστημάτων (Katzman and Kerr, 2016, 21).
- Την προώθηση του τομέα έρευνας και ανάπτυξης τεχνολογικών εφαρμογών, με έμφαση στην πληροφορική, τομέα στον οποίο οι Ιρανοί έχουν ήδη επενδύσει σημαντικά (Toumaj, 2014,15-16).

Οι παραπάνω θετικές οικονομικές εξελίξεις θεωρείται ότι πρόκειται να μεταβάλλουν το χαρακτήρα της ιρανικής οικονομίας, καθιστώντας την πλέον όχι αποκλειστικά «εξαρτημένη» από την πώληση-εκμετάλλευση πετρελαίου, χαρακτηριστικό στοιχείο που κατά το παρελθόν την κατέστησε ευάλωτη (Ehteshami, 2004, 184). Παράλληλα κρίνεται ότι το ευνοϊκό για την Τεχεράνη οικονομικό κλίμα που προδιαγράφεται, σαφώς δημιουργεί και τις προϋποθέσεις ευχερέστερων χειρισμών από μέρους της τόσο σε καθαρά πολιτικό-διπλωματικό επίπεδο, όσο και σε στρατιωτικό.

4.5 Η Στάση του Ισραήλ έναντι της Συμφωνίας

Οι κυβερνώντες στο Ισραήλ εξέφρασαν κατόπιν της υπογραφής της υπό συζήτηση συμφωνίας, την πεποίθηση ότι η χώρα τους κινδυνεύει τόσο από ένα Ιράν με πυρηνικά όπλα όσο και από ένα Ιράν απαλλαγμένο από τη βάσανο των διεθνών κυρώσεων, ένα Ιράν με περισσότερες κατά τεκμήριο δυνατότητες δράσης και ανάπτυξης. Ο Ισραηλινός Πρωθυπουργός Netanyahu απευθυνόμενος στο αμερικανικό Κογκρέσο στις 3 Μαρτίου του 2015, προειδοποίησε για τους κινδύνους που αντιπροσώπευε η απαλλαγή της Τεχεράνης από τις δυτικές κυρώσεις σε συνδυασμό με την από μέρους της διατήρησης της όποιας πυρηνικής δυνατότητας. Έπειτα κατά την ημέρα ανακοίνωσης της συμφωνίας JCPOA, ο Netanyahu τη χαρακτήρισε ως ένα «ιστορικό λάθος» το οποίο «δε θα δέσμευε το Ισραήλ». Αντίστοιχη δήλωση έγινε και ενώπιον της Ολομέλειας της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ στις 2 Οκτωβρίου του 2015 (Katzman and Kerr, 2016, 23).

Στην πορεία του χρόνου η ισραηλινή στάση επί του θέματος διαφοροποιήθηκε στην κατεύθυνση μιας πιο μετριοπαθούς θεώρησης, επικεντρώνοντας στην ανάγκη τήρησης των συμφωνηθέντων και όχι στην απαίτηση διατήρησης των κυρώσεων. Παράλληλα, στο διάστημα που ακολούθησε τη συμφωνία το Ισραήλ διατράνωσε την εγρήγορσή του, προς αντιμετώπιση ενδεχόμενης ιρανικής παραβίασης αυτής (Katzman and Kerr, 2016, 23-24).

Από την άλλη πλευρά, η αμερικανική πλευρά υπό τον Πρόεδρο Obama, σε μια προσπάθεια άσκησης επιρροής επί των Ισραηλινών, δεσμεύτηκε για την παροχή περαιτέρω στρατιωτικής βοήθειας στο Ισραήλ καθώς και για περαιτέρω μελλοντικές προσπάθειες με στόχο την απομείωση της ιρανικής επιρροής στη Μέση Ανατολή. Μάλιστα φαίνεται ότι δρομολογήθηκε και κοινός αμερικανοισραηλινός σχεδιασμός σε σχέση με τα παραπάνω (Katzman and Kerr, 2016, 24).

Σε κάθε περίπτωση εκτιμάται ότι το Ισραήλ είναι ένας αυτόνομος και απρόβλεπτος παίκτης στη διεθνή σκηνή, και παρά την ιδιαίτερη σχέση που διατηρεί με τον αμερικανικό παράγοντα, δε δεσμεύεται ή περιορίζεται από την

όποια αμερικανική επιλογή. Απόδειξη για αυτό θεωρείται η εμμονή που επέδειξε το Τελ Αβίβ για τη μη επαναπροσέγγιση με την Άγκυρα, επί έτη μετά από την επίθεση στο MAVI MARMARA, παρά τις έντονες αμερικανικές πιέσεις (Δασκαλάκης, 2015). Η ανασφάλεια δε που φανερά γεννάει στο Τελ Αβίβ η μετάβαση σε ένα σχετικά «ειρηνεμένο» σκηνικό σε ό,τι αφορά τις σχέσεις της Τεχεράνης με τη διεθνή κοινότητα, και η εγκατάλειψη εν πολλοίς εκ μέρους αυτής της τελευταίας, αντιιρανικών θέσεων και πρακτικών, με εξαίρεση στον παρόντα χρόνο την Κυβέρνηση Trump, ενδεχομένως να αποτελέσει στο μέλλον θρυαλλίδα για μια ανάφλεξη στην περιοχή. Η αβεβαιότητα και αίσθηση ελλείμματος ασφαλείας δημιουργούν άλλωστε πάντα τις προϋποθέσεις για το ξέσπασμα συγκρούσεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

5.1 Πυρηνική ή Συμβατική απευθείας Σύγκρουση

Ένα ιδιαίτερα ζοφερό σενάριο για το μέλλον των ιρανοισραηλινών σχέσεων αποτελεί το ενδεχόμενο της επανάκαμψης του Ιράν στην προσπάθεια απόκτησης πυρηνικών όπλων. Κάτι τέτοιο κατά μεγάλη πιθανότητα θα οδηγούσε σε πλήγμα εκ μέρους του Ισραήλ σε βάρος των ιρανικών αντίστοιχων υποδομών, διά της χρήσεως για παράδειγμα πυρηνικών βαθιάς διείσδυσης ή ισχυρών βαλλιστικών πυραύλων με συμβατικές κεφαλές. Όσο ακραίο και αν φαντάζει κάτι τέτοιο, δε θα πρέπει κανείς να παραγνωρίζει το ότι το Ισραήλ, όπως άλλωστε και το Ιράν, δεν είναι συμβατικός παίκτης στη διεθνή σκακιέρα, άγεται και φέρεται και αυτό από ιδεοληψίες, φοβίες και παρορμήσεις. Σε κάθε περίπτωση, το συγκεκριμένο ενδεχόμενο θα απελευθέρωνε τους ασκούς του Αιόλου στη Μέση Ανατολή, φέρνοντας το χάος (Γρίβας, 2013, 62-63).

Ένα τέτοιο ενδεχόμενο επίθεσης των Ισραηλινών εναντίον του Ιράν δεν είναι καθόλου σίγουρο ότι θα κατέστρεφε σίγουρα το σύνολο των όποιων ιρανικών πυρηνικών υποδομών (Cirincione, 2003, 68, Γρίβας, 2013, 76). Στον αντίποδα, μια επιθετική ενέργεια εκ μέρους των Ισραηλινών, αναμένεται ότι θα ασάλωνε τη θέληση των Ιρανών για προάσπιση των συμφερόντων τους, αλλά και για απόκτηση-χρήση πυρηνικού στρατιωτικού εξοπλισμού (Γρίβας, 2013, 76).

Σε κάθε περίπτωση, ακόμα και μια συμβατική σύγκρουση που θα ακολουθούσε μεταξύ Ισραήλ και Ιράν, κρίνεται ότι θα ήταν ιδιαίτερος καταστροφική για αμφότερους τους αντιμαχόμενους, δεδομένης της στρατιωτικής ισχύος και της όλης προς πόλεμο προπαρασκευής τόσο του Ισραήλ, όσο και της «αμυνόμενης» εν προκειμένω ιρανικής πλευράς. Τα Ιράν φαντάζει πάντα ένας «υπολογίσιμος» παίκτης. Συγκεκριμένα, καταγράφονται συναφώς τα παρακάτω:

- Οι Ιρανοί έχουν στη διάθεση τους μια πληθώρα πυραύλων, βαλλιστικών (BALLISTIC) ή κρουαζιέρας (CRUISE), με βεληνεκή που μπορούν να πλήξουν το Ισραήλ, αλλά ακόμα και δυτικούς στόχους βαθιά

στην Ευρώπη (Sankaran, 2013, 19). Καθώς τα συγκεκριμένα όπλα έχουν μάλλον φτωχή ακρίβεια, θεωρείται ότι θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν σε μαζικά πλήγματα εναντίον του αντιπάλου, με σκοπό την πρόκληση τρόμου στον πληθυσμό. Το σίγουρο είναι ότι το Ιράν διαθέτει την πυραυλική ισχύ που θα δημιουργούσε «τρύπες» στην ισραηλινή αεράμυνα, εξασφαλίζοντας ένα δραματικό ψυχολογικό αντίκτυπο στον εχθρό (Eisenstadt, 2015, 9). Επισημαίνεται ότι οι πλέον σύγχρονοι Ιρανικοί πύραυλοι, φέροντας στερεό καύσιμο, έχουν πολύ μικρό διάστημα προετοιμασίας εκτόξευσης, μην επιτρέποντας στην ισραηλινή αεροπορία την έγκαιρη στοχοποίηση και προσβολή τους στο έδαφος (Jones, 2009, 147).

- Αξιοσημείωτες είναι την ίδια στιγμή οι αντιαεροπορικές/αντιπυραυλικές ικανότητες του Ιράν. Η αντίστοιχη «ομπρέλλα» του αποτελείται από συστοιχίες ρωσικών S-200 και TOR-M1, καθώς και αμερικανικών HAWK. Άλλα συστήματα σε χρήση είναι τα εγχώρια κατασκευής MERSAD και τα πλέον σύγχρονα, επίσης ιρανικής κατασκευής SHALAMCHE. Τα δίκτυα της ιρανικής αεράμυνας διασυνδέονται με προωθημένης τεχνολογίας εγχώρια ψηφιακά συστήματα RADAR, καθιστώντας αυτήν ιδιαίτερα αποτελεσματική (Γρίβας, 2013, 70).

- Σε ό,τι αφορά την έγκαιρη προειδοποίηση σε σχέση με από αέρος προσβολές, οι Ιρανοί χρησιμοποιούν ως αντίστοιχες πλατφόρμες εναέριας επιτήρησης και συλλογής δεδομένων τα αεροσκάφη F-14 TOMCAT, τα οποία διαθέτουν το ισχυρότατο RADAR αποκάλυψης AN/AWG-9 (Γρίβας, 2013, 70).

- Το Ιράν έχει αναπτύξει ιδιαίτερα σημαντικές δυνατότητες στον κυβερνοπόλεμο, δυνατότητες που επιτρέπουν την επιδίωξη και επίτευξη πληγμάτων εναντίον του εχθρού, την ίδια στιγμή που θα «αναχαιτίζονται» αντίστοιχες ενέργειες αυτού εναντίον των οικείων υποομών (Eisenstadt, 2015, 10). Η επονομαζόμενη «Εθνική Ομάδα Άμεσης Αντίδρασης για Κυβερνοαπειλές» είναι η Αρχή που ηγείται όλων των συναφών ιρανικών δραστηριοτήτων (Γρίβας, 2013, 72).

- Η όλη δυνατότητα του Ιράν σε ηλεκτρονικό πόλεμο είναι επίσης ιδιαίτερα σημαντική (Ward, 2005, 268).

- Ο ιρανικός στρατός πάλι, έχει εκπαίδευση και οργάνωση έντονα προσανατολισμένες προς τις απαιτήσεις του ανορθόδοξου πολέμου, διαθέτει

δε αξιόλογες δυνάμεις ειδικών επιχειρήσεων, τόσο σε ποιότητα όσο και σε αριθμούς (Ward, 2005, 268). Πέραν των λοιπών χερσαίων δυνάμεων, συμβατικών ή μη, το Ιράν διαθέτει και την επίλεκτη δύναμη 5000 έως 15000 ανδρών, AL QUDS, με δυνατότητα και εμπειρία δραστηριοποίησης στο πλαίσιο κεκαλυμμένων επιχειρήσεων στα μετόπισθεν του εχθρού (Jones, 2009, 142).

- Στην περίπτωση εμπλοκής και σύγκρουσης σε θαλάσσιο περιβάλλον, σημαντικά σημεία ισχύος του Ιράν εντοπίζονται στα ταχεία σκάφη επιφανείας με δυνατότητα εκτόξευσης σύγχρονων πυραύλων ANTI SHIP, καθώς και τα ιδιαίτερα προηγμένα ρωσικής κατασκευής υποβρύχια που η χώρα διαθέτει (Ward, 2005, 268).

Αντιλαμβάνεται κανείς ότι δεδομένων των ιρανικών δυνατοτήτων, σε περίπτωση ισραηλινής επίθεσης, η Τεχεράνη όχι μόνο θα μπορούσε να αμυνθεί, αλλά να επιφέρει και «κτύπημα αντίδρασης». Αυτό ακριβώς το δεδομένο γεννάει προβληματισμό, καθώς θεωρείται βέβαιη η στη συνέχεια ακόμα μεγαλύτερη χρήση ισχύος εκ μέρους του Ισραήλ, η οποία θα οδηγούσε σε καταστροφικότερη κλιμάκωση την αντιπαράθεση (Γρίβας, 2013, 67).

Πρέπει να υπογραμμιστεί ότι σε κάθε περίπτωση, στο ενδεχόμενο μιας ένοπλης αντιπαράθεσης στην περιοχή, το Ιράν θα έβλαπτε την παγκόσμια οικονομία, διακόπτοντας-παρακωλύοντας τη διεθνή ναυσιπλοΐα, και πλήττοντας ενδεχομένως στόχους στο έδαφος εταίρων της «σιωνιστικής» Δύσης στην περιοχή (πχ πετρελαϊκές εγκαταστάσεις) (Ward, 2005, 268, Abrams and Wexler, 2012, 36). Κατά το παρελθόν υπήρξαν από Ιρανούς στο πλέον υψηλό επίπεδο, σύμφωνα με τις οποίες η όποια επίθεση εναντίον της Τεχεράνης θα προκαλούσε πλήγματα επί «δυτικών» στόχων στις αραβικές χώρες του Κόλπου (Kechichian, 2007, 306). Αντιλαμβάνεται κανείς ότι η σύγκρουση που θα ξεκινούσε από ένα πλήγμα των Ισραηλινών στο Ιράν θα μπορούσε να γενικευτεί στην ευρύτερη περιοχή.

Σε μια τέτοια πραγματικότητα, αναντίρρητα θα σύρονταν και οι ΗΠΑ. Το Ιράν θεωρείται ότι σαφώς θα έπληττε και αμερικανικά συμφέροντα στη Μέση Ανατολή, ακόμα και εάν το Ισραήλ είχε κινηθεί μόνο του προβαίνοντας

σε εχθροπραξίες, χωρίς αμερικανική προτροπή-υποστήριξη. Σε μια τέτοια περίπτωση οι ΗΠΑ θα βρίσκονταν σε ιδιαίτερα δύσκολη θέση, ενώ και οι σχέσεις αυτών με το Ισραήλ θα περνούσαν κρίση, κάτι που θα πρόσθετε στο δεδομένο κλίμα αστάθειας στην περιοχή (Ben Meir, 2010, 65).

Εν κατακλείδι, κρίνεται ότι η εγκατάλειψη του ορθολογισμού που θα σηματοδοτούσε ένα πρώτο κτύπημα των Ισραηλινών εναντίον του Ιράν, με αφορμή ή αιτία ιρανικές πυρηνικές κινήσεις, θα αποτελούσε τη θρυαλλίδα για την πυροδότηση αλυσίδας εξελίξεων με συγκρουσιακό χαρακτήρα, εξελίξεων που θα έφεραν τον όλεθρο στη Μέση Ανατολή. Πρόκειται για ένα απευκταίο, τραγικό σενάριο, ίσως για ολόκληρη την ανθρωπότητα.

5.2 Η Ιρανορωσική Πολιτική στη Συρία: Απειλή για το Ισραήλ

Ήδη από την εποχή διακυβέρνησης της ΕΣΣΔ από το Gorbachev επήλθε προσέγγιση της Τεχεράνης με τη Μόσχα σε πολιτικό επίπεδο. Στα χρόνια που ακολούθησαν, το Ιράν αποτέλεσε το στενότερο εταίρο των Ρώσων στη Μέση Ανατολή. Αυτοί παρείχαν προωθημένη πυρηνική τεχνολογία στους Ιρανοί, διπλωματική στήριξη έναντι της αμερικανικής πολιτικής απομόνωσης που τους είχε επιβληθεί, καθώς και στρατιωτική στήριξη, με τη μορφή πώλησης οπλικών συστημάτων, όπως τα αεροσκάφη MIG-29 και SU-24. Επίσης οι δυο χώρες συνεργάστηκαν στο επίπεδο διπλωματικών πρωτοβουλιών ενάντια στους TALIBAN του Αφγανιστάν, υπέρ της διατήρησης της ειρήνης στο Τατζικιστάν, αλλά και για την αποτροπή της ανάδυσης ενός ισχυρού στρατιωτικά Αζερμπαϊτζάν (Freedman, 2001, 217). Στις συγκεκριμένες περιπτώσεις η Τεχεράνη συντάχτηκε με τη Μόσχα υποστηρίζοντας ατζέντα υπαγορευόμενη κατά περίπτωση από το εθνικό της συμφέρον, παρακάμπτοντας την ίδια στιγμή τους όποιους ιδεολογικούς-θρησκευτικούς φραγμούς (Rieffer-Flanagan, 2009, 20-21).

Από την άλλη πλευρά, είναι αξιοσημείωτο ότι κατά την τελευταία δεκαετία του 20^{ου} αιώνα, οπότε και τα συμφέροντα των δύο κρατών έμοιαζαν να αποκτούν αντίθετο προσανατολισμό, τεχνηέντως αποφεύχθηκε η ανάπτυξη συγκρουσιακού κλίματος, δεδομένης πάντα της ιρανικής στάσης. Ειδικότερα, η Τεχεράνη υπήρξε ιδιαίτερος προσεκτική ούτως ώστε να μην προκαλέσει τη

Ρωσία σε σχέση με ευαισθησίες της σε ό,τι αφορά τον Καύκασο και την κεντρική Ασία (Menashri, 2007, 156, Eisenstadt, 2015, 15). Όταν δε οι Ρώσοι κατέστειλαν εξαιρετικά βίαια την εξέγερση των Μουσουλμάνων Τσετσένων, η ιρανική πολιτική επί του θέματος υπήρξε εξόχως ήπια, αποφεύγοντας τις όποιες τριβές (Eisenstadt, 2015, 15).

Στο καθαρά οικονομικό επίπεδο, η συνεργασία Ιράν και Ρωσίας εντοπίστηκε διαχρονικά στο πεδίο της εκμετάλλευσης και του εμπορίου πετρελαίου. Το Ιράν υπήρξε κατά την περασμένη δεκαετία ο βασικός εκπρόσωπος των ρωσικών συμφερόντων στο FORUM που συγκροτούν οι πετρελαιοπαραγωγές χώρες του OPEC, ένας σύνδεσμος επικοινωνίας της Μόσχας με αυτές (Mann, 2009, 1002). Επίσης, Μόσχα και Τεχεράνη έχουν αναπτύξει αμοιβαία κατανόηση και κοινή πολιτική όσον αφορά στη συνεκμετάλλευση των πετρελαίων της Κασπίας. Στη συγκεκριμένη κλειστή θάλασσα αμφότερες δεν αναγνωρίζουν την ισχύ των διατάξεων του Δικαίου της Θάλασσας, παραβλέποντας τις όποιες διεκδικήσεις-αξιώσεις εκμετάλλευσης των εκεί αποθεμάτων πετρελαίου διατυπώνουν τα κράτη του Αζερμπαϊτζάν, του Καζακστάν και του Τουρκμενιστάν (Grosh, 1998, 72).

Ειδικότερα για τον Πρόεδρο Putin, κυρίαρχο στην πολιτική σκηνή της Ρωσίας μετά το έτος 2000, το σιιτικό Ιράν αποτέλεσε και αποτελεί βασικό, σημαντικό κομμάτι της ευρασιατικής του πολιτικής. Καθώς ο μουσουλμανικός κίνδυνος για αυτόν ταυτίστηκε με το σουνιτικό Ισλάμ των TALIBAN και των Τσετσένων αυτονομιστών, η Ρωσία που επέστρεφε ως ισχυρά Δύναμη στη Μέση Ανατολή, προσέγγισε ακόμα παραπάνω τον ιρανικό παράγοντα (Collina, 2011, 488). Τη στιγμή που σουνιτικά καθεστώτα στη Μέση Ανατολή και στην Ασία γενικότερα, όπως αυτά της Σαουδικής Αραβίας, της Αιγύπτου, της Ιορδανίας και του Πακιστάν λειτουργούσαν ως εκπρόσωποι των αμερικανικών συμφερόντων, η Ρωσία του Putin επέλεξε να γίνει ο υπέρμαχος των Σιιτών, προσεταιριζόμενη την Ισλαμική Δημοκρατία του Ιράν (Collina, 2011, 486).

Το Ισραήλ από την πλευρά του, αντιμετώπισε με προβληματισμό στη διάρκεια των χρόνων την παροχή στρατιωτικού υλικού εκ μέρους της Ρωσίας, τόσο προς το Ιράν όσο και προς τη Συρία (Freedman, 1995, 246, Freedman,

1998, 164). Παράλληλα, σε διπλωματικό επίπεδο, το Τελ Αβίβ αναγκάστηκε να αντιμετωπίσει τις «επιθέσεις» της Μόσχας και την εκ μέρους της ρωσικής πλευράς πολιτική καταδίκη, με αιτία την ισραηλινή επιθετικότητα εναντίον του Λιβάνου και το ζήτημα των ισραηλινών εποίκων στη Δυτική Όχθη του Ιορδάνη (Freedman, 1998, 165).

Η συγκυρία κατά την οποία η Ρωσία έφτασε να «συγκρουστεί» υπό μια έννοια με τον ισραηλινό παράγοντα, στηρίζοντας τις μεθοδεύσεις των Ιρανών στη Μέση Ανατολή, εντοπίζεται στην περίπτωση του προαναφερθέντος «πολέμου» μεταξύ Ιράν και HEZBOLLAH στο Λίβανο, το 2006. Κατά τη διάρκεια των ένοπλων συγκρούσεων κλιμάκια Ρώσων στρατιωτικών σε συνέργεια με αντίστοιχες ομάδες Σύριων, εδρεύοντας στη συριακή πλευρά του GOLAN, παρακολουθούσαν τις κινήσεις των ισραηλινών στρατευμάτων, παρέχοντας πολύτιμες πληροφορίες και συμβουλές στους μαχητές της HEZBOLLAH. Επίσης η σιιτική Οργάνωση στο πλαίσιο των εχθροπραξιών χρησιμοποίησε κατά κόρον ρωσικό οπλισμό που είχε μεταφερθεί στο Λίβανο διά της Συρίας (Collina, 2011, 488). Χαρακτηριστικά σημειώνεται ότι ιδιαίτερος αποτελεσματικά εναντίον των ισραηλινών αρμάτων, υπήρξαν τα ρωσικά αντιαρματικά που χρησιμοποιήθηκαν από τους άτακτους της HEZBOLLAH (Collina, 2011, 498).

Με το τέλος δε της σύγκρουσης, καίριας σημασίας για την εδραίωση της θέσης που απέκτησε η σιιτική Οργάνωση στα πολιτικά πράγματα του Λιβάνου, υπήρξε η διπλωματική στήριξη που της παρέσχε η ρωσική Κυβέρνηση. Αντιλαμβάνεται κανείς το μέγεθος της συνεισφοράς των Ρώσων στην «ήττα» που υπέστη το 2006 το Ισραήλ, από το μέτωπο Ιράν-Συρίας-HEZBOLLAH (Collina, 2011, 489).

Η ευκαιρία για μια νέα ιρανορωσική στρατιωτική σύμπραξη δόθηκε όταν κατά την επαύριον της επονομαζόμενης αραβικής άνοιξης του 2011, και μετά από το ξέσπασμα της εμφύλιας σύγκρουσης στη Συρία, ο τζιχαντιστικός οργανισμός του λεγόμενου Ισλαμικού Κράτους (IK) αναδείχθηκε σε σημαντικό παίκτη στην ευρύτερη Μέση Ανατολή, σε ένα μη κρατικό δρώντα με αξιοσημείωτες στρατιωτικές δυνατότητες και τη φιλοδοξία να καταστεί

κυρίαρχος παράγοντας στην περιοχή. Σταδιακά αποκτήθηκε από το ΙΚ ο έλεγχος μεγάλων τμημάτων του Ιράκ και της Συρίας (Feickert, 2013).

Ο κοινός σκοπός της υπεράσπισης του καθεστώτος Assad στη Συρία, έφερε την ανάπτυξη τόσο ρωσικών όσο και ιρανικών δυνάμεων στη χώρα, οι οποίες και μάχονται έκτοτε εναντίον του ΙΚ, όσο και εναντίον των λοιπών αντικυβερνητικών δυνάμεων (Katzman, 2016, 22). Πιο συγκεκριμένα, η όλη λογική της εκ μέρους του Ιράν εν προκειμένω υποστήριξης στον Assad, εδράζεται στα παρακάτω (Katzman, 2016, 34):

- Η πολιτική ελίτ στη Συρία υπό αυτόν παραδοσιακά απαρτίζεται κυρίως από Αλεβίτες, βρισκόμενους πολύ κοντά στη σιιτική ομολογία του Ισλάμ.
- Ο Σύριος Πρόεδρος όπως και ο πατέρας του πριν από αυτόν, υπήρξαν οι στενότεροι Άραβες σύμμαχοι της Τεχεράνης.
- Η μελλοντική σύμπραξη με τη Συρία είναι προαπαιτούμενη για τη συνέχιση μελλοντικά του ανεφοδιασμού-επανεξοπλισμού της HEZBOLLAH εκ μέρους των Ιρανών.
- Η Τεχεράνη θεωρεί ότι η πτώση του Assad ισοδυναμεί με την άνοδο στην εξουσία στη Συρία, εχθρικότατων προς τα ιρανικά συμφέροντα Σουνιτών, ένα σενάριο καταστροφικό για την ίδια.

Η παρουσία τώρα ιρανικών δυνάμεων σε εγγύτητα με τα ισραηλινά σύνορα στην περιοχή του GOLAN έχει δημιουργήσει ιδιαίτερα μεγάλο αίσθημα ανασφάλειας στο Τελ Αβίβ. Οι Ισραηλινοί θεωρούν ότι η ανάπτυξη ιρανικών τμημάτων στην περιοχή, αλλά και δυνάμεων της HEZBOLLAH θα παγιωθεί και θα συνεχιστεί και μετά από την εύρεση μιας ενδεχόμενης συμβιβαστικής λύσης στη Συρία, με το πέρας των συγκρούσεων. Κάτι τέτοιο βέβαια για τις κυβερνώσες ελίτ στο Ισραήλ αποτελεί κόκκινη γραμμή (Kaye, 2017, 9).

Έχει υποστηριχτεί ότι ο Ισραηλινός Πρωθυπουργός Netanyahu κατά την επίσκεψή του στη Μόσχα, τον Ιούνιο του 2016, έθεσε το ζήτημα της εκ μέρους του Ισραήλ μη αποδοχής μόνιμης παρουσίας Ιρανών και Λιβανέζων Σιιτών μαχητών σε ένα νέο μέτωπο επί των υψωμάτων του GOLAN.

Υποτίθεται ακόμα ότι χαρακτηρίσε απευθυνόμενος στον Putin ως απαράδεκτη τη συνέχιση εξοπλισμού της HEZBOLLAH εκ μέρους των Ιρανών. Εντούτοις, δεν είναι λίγοι αυτοί που θεωρούν ότι δεν τίθεται καν θέμα, καθώς η Ρωσία συνεργάζεται στενά με το Ιράν στο συριακό μέτωπο, να μπει σε μια διαδικασία «περιορισμού» των βλέψεων της Τεχεράνης στην περιοχή. Τουναντίον, ενδέχεται η Ρωσία, στο πλαίσιο πάντα της ευρασιατικής της πολιτικής, να συνεχίσει και να κλιμακώσει τον εξοπλισμό των κλιμακίων της μισητής για το Ισραήλ, συμμάχου των Ιρανών, HEZBOLLAH, που δραστηριοποιούνται εντός του συριακού εδάφους (Kaye, 2017, 10). Εξάλλου, στο ευρύ πλαίσιο δε θα πρέπει κανείς να λησμονά ότι όπως καταδεικνύει η ιστορική πορεία των πραγμάτων, το Ιράν μάλλον γνωρίζει πάντα να παίρνει αυτό που θέλει από το ρωσικό παράγοντα, μέσω προσεκτικών και αποτελεσματικών χειρισμών (Sadri and Litwin, 2009, 544).

Ενδεικτικά για τον κίνδυνο «εκτροχιασμού» των πραγμάτων δεδομένης της όλης δημιουργηθείσας κατάστασης, καταγράφεται το περιστατικό της απώλειας ενός Ιρανού Στρατηγού, τον Ιανουάριο του 2015, κατά τη διάρκεια αεροπορικής προσβολής οχυρών θέσεων της HEZBOLLAH εντός της Συρίας, εκ μέρους των Ισραηλινών (Kaye, 2017, 9). Ένα τέτοιο γεγονός θεωρείται ότι θα μπορούσε να αποτελέσει την αιτία ή και την αφορμή για μια δραματική κλιμάκωση των συγκρούσεων.

Χαρακτηριστικό είναι ακόμα το ότι παρά τη δράση στο συριακό χώρο σουνιτικών ισλαμιστικών οργανώσεων κοντά στα ισραηλινά σύνορα, εντός του συριακού εδάφους, στο επίκεντρο της προσοχής του Τελ Αβίβ παραμένει πάντα ο ιρανικός παράγοντας, ως μέγιστος, πρωτεύοντας κίνδυνος για την ασφάλεια του ισραηλινού κράτους. Για παράδειγμα, η επονομαζόμενη «Ταξιαρχία Μαρτύρων YARMOUK», σουνιτική Οργάνωση που ελέγχει συριακά εδάφη στο νότιο GOLAN, και εκ των πραγμάτων αποτελεί έναν εχθρό του Ισραήλ, έχει χαρακτηριστεί από επίσημα ισραηλινά χείλη ως μικρότερη πηγή κινδύνου απ' ό,τι τα δρώντα στην ευρύτερη περιοχή τμήματα Ιρανών και Λιβανέζων Σιιτών. Το ίδιο το ΙΚ έχει χαρακτηριστεί από ισραηλινούς κρατικούς παράγοντες ως μια απειλή «τρίτης κατηγορίας», η

οποία κακώς τυγχάνει τόσο μεγάλης προσοχής εκ μέρους των Αμερικανών (Kaye, 2017, 10).

Το Ιράν με τη σειρά του, που μάχεται υποβοηθούμενο από τη Ρωσία σουνιτικές ισλαμιστικές δυνάμεις στη Συρία, εάν καταφέρει τελικά να επικρατήσει αυτών, πρόκειται να εδραιώσει τη θέση του ως κυρίαρχος παράγοντας στο σιιτικό Ισλάμ, εδραιώνοντας ένα στρατηγικό σιιτικό άξονα Τεχεράνης-Δαμασκού-Βηρυτού. Αυτός ακριβώς ο συνασπισμός φαντάζει ως η μεγαλύτερη απειλή για τα εθνικά συμφέροντα του Ισραήλ (Hassan, 2012, 1138, Kaye, 2016, 10).

Από τα προαναφερθέντα συνάγονται συμπερασματικά τα εξής:

- Το Ιράν διά της σύμπλευσης με το ρωσικό παράγοντα στη Συρία έχει καταφέρει να προωθήσει την εθνική του ατζέντα στην περιοχή, αξιοποιώντας το ειδικό βάρος της μεγάλης εταίρου του.

- Η παρουσία μιας Μεγάλης Δύναμης απέναντί του, δημιουργεί νευρικότητα στο Ισραήλ, αυξάνοντας τα στοιχεία της αβεβαιότητας και της ανασφάλειας. Κάτι τέτοιο δε συνηγορεί θετικά στην κατεύθυνση διατήρησης και εδραίωσης της ειρήνης.

- Η εγγύτητα Ισραηλινών και Ιρανών στο GOLAN, δε συμβάλλει στην αποφυγή εντάσεων, που θα μπορούσαν να φέρουν τη σύγκρουση στην περιοχή, στην περίπτωση μη ορθολογικών, ενστικτωδών ενεργειών και αντιδράσεων από την όποια πλευρά.

- Το πρόβλημα του σουνιτικού εξτρεμισμού, βρισκόμενο στο επίκεντρο της προσοχής της διεθνούς κοινής γνώμης τα τελευταία χρόνια, ιεραρχείται ως ήσσον σε σύγκριση με το αντίπαλο δέος του Ιράν για τους Ισραηλινούς. Αυτό καταδεικνύει το μέγεθος της μεταξύ των δύο κρατών έντασης.

- Το Ιράν ισχυροποιημένο από την παρουσία των Ρώσων στην περιοχή, θα ισχυροποιούταν ακόμα περισσότερο σε περίπτωση κατανίκησης του ΙΚ. Η αύξηση της ισχύος του Ιράν, που αυτή θα συνεπαγόταν, θα

αποτελούσε απειλή για την ειρήνη, αυξάνοντας το αίσθημα αυτοπεποίθησης της Τεχεράνης και το αντίστοιχο αβεβαιότητας του Τελ Αβίβ.

5.3 Νέες Συγκρούσεις διά Αντιπροσώπου

Όπως έγινε φανερό και από προηγούμενες αναφορές, η λιβανική HEZBOLLAH αποτελεί μια αξιοσημείωτη, επιτυχημένη περίπτωση εξαγωγής της ιρανικής επανάστασης. Η συγκεκριμένη Οργάνωση, ένας μη κρατικός δρών, αποτελεί ένα σημαντικότερο σύμμαχο της Τεχεράνης. Το Ιράν συνεχίζει να παρέχει σήμερα στους Λιβανέζους εταίρους του αθρόα οικονομική ενίσχυση, καθώς και στρατιωτική εκπαίδευση εντός της επικράτειάς του.

Στην παρούσα συγκυρία, μέσω της πολιτικής, οικονομικής και στρατιωτικής βοήθειας της Τεχεράνης, η HEZBOLLAH έχει καταστεί κυρίαρχη δύναμη στα πολιτικά πράγματα του Λιβάνου. Παράλληλα, η πολιτοφυλακή της Οργάνωσης είναι με πολλές έννοιες πιο ισχυρή από τις Ένοπλες Δυνάμεις της χώρας. Γενικά, η ισχύς της HEZBOLLAH της επιτρέπει να αποτελεί ρυθμιστικό παράγοντα για τη διαμόρφωση πολιτικών στο Λίβανο, καταλύτη για τη διαμόρφωση και ανάδειξη ηγεσιών στη χώρα (Katzman, 2016, 37).

Σε σχέση με το Ισραήλ, η HEZBOLLAH εξακολουθεί να είναι ένας ισχυρός αντίπαλος, διά του οποίου θα μπορούσε στο μέλλον το Ιράν να συγκρουστεί με το εβραϊκό κράτος. Σύμφωνα με πληροφορίες των Ισραηλινών η HEZBOLLAH διαθέτει έως 100000 πυραύλους, με τους οποίους θα μπορούσε να προσβάλλει ακόμα και την ισραηλινή πρωτεύουσα, το Τελ Αβίβ, εκτοξεύοντας τους από το Νότιο Λίβανο. Επίσης, οι δυνάμεις της Οργάνωσης διαθέτουν εξελιγμένο πυροβολικό, αντιαρματικά μέσα, αντιαεροπορικά και μέσα προσβολής ναυτικών μονάδων επιφανείας (Katzman, 2016, 37).

Το έκρυθμο της κατάστασης και η υψηλή πιθανότητα σύγκρουσης στο Λίβανο, καταδεικνύονται από τα πολλά περιστατικά ανταλλαγής πυρών και αμοιβαίων πληγμάτων. Σε πολλές περιπτώσεις κατά τα τελευταία χρόνια, το Ισραήλ προέβη σε αεροπορικούς βομβαρδισμούς εναντίον στόχων της HEZBOLLAH εντός της Συρίας, αλλά και σε προσβολές εφοδιοπομπών της Οργάνωσης στο Λίβανο. Από την άλλη δεν έλειψε η ανταπόδοση των

κτυπημάτων. Ενδεικτικά, τον Ιανουάριο του 2015 η HEZBOLLAH προσέβαλε ισραηλινή στρατιωτική φάλαγγα εντός του Ισραήλ, εγγύς των συνόρων της ώρας με Συρία και Λίβανο (Katzman, 2016, 38). Αντιλαμβάνεται κανείς ότι αν και αποφεύχθηκε έως σήμερα η κλιμάκωση των συγκρούσεων σε τέτοιες περιπτώσεις, ενδεχομένως στο μέλλον τα πράγματα να εξελιχθούν διαφορετικά.

Ένα άλλο πιθανό μέτωπο ιρανο-ισραηλινής σύγκρουσης εντοπίζεται στην Παλαιστίνη, στη λωρίδα της Γάζας, εκεί όπου δραστηριοποιείται η HAMAS. Μετά το 2014, η Οργάνωση μοιάζει να έχει προσεγγίσει το Ιράν, κάτι που αποτέλεσε επιδίωξη και της Τεχεράνης. Ειδικότερα, φαίνεται ότι στρατιωτική τεχνολογία παρέχεται από τους Ιρανούς στη HAMAS, για τη διεύρυνση των πυραυλικών της δυνατοτήτων, καθώς και βοήθεια για την αποκατάσταση των κατεστραμμένων οχυρωματικών έργων και υποδομών των Παλαιστινίων. Την ίδια στιγμή που οικοδομείται μια σχέση οικονομικής εξάρτησης της τελευταίας από την Τεχεράνη (Katzman, 2016, 37).

Από τα παραπάνω καθίσταται προφανές ότι το Ιράν δύναται σήμερα όπως και στο παρελθόν να χρησιμοποιήσει μη κρατικούς δρώντες στην περιοχή, προκειμένου να πλήξει το Ισραήλ. Το δεδομένο αυτό, αυξάνοντας αυτονόητα την ανασφάλεια, το αίσθημα αβεβαιότητας στο Τελ Αβίβ, θεωρείται ότι εκτοξεύει τον κίνδυνο σε σχέση με την πιθανότητα εγκατάλειψης κάποια στιγμή της ορθολογικής αυτοσυγκράτησης, κάτι που θα συνεπαγόταν το πέρασμα σε μια κλιμακούμενη διολίσθηση στη βία, με τραγικά αποτελέσματα.

5.4 Ηγεσίες, Επιθετικότητα και Σύγκρουση

Όπως προαναφέρθηκε, η συμφωνία για τα πυρηνικά του Ιράν χαιρετίστηκε από μεγάλο μέρος της διεθνούς κοινότητας ως μία ευκαιρία για τη μετάβαση σε μια νέα λογική αμοιβαίας κατανόησης και ειρήνης στην περιοχή της Μέσης Ανατολής. Αυτή δε, έφερε το στίγμα της πολιτικής βούλησης ηγετών όπως ο Αμερικανός Πρόεδρος Obama και ο Ιρανός ομόλογός του Rouhani (Katzman and Kerr, 2016, 25).

Εντούτοις, παρά την όποια θετική προσέγγιση μεταξύ του Ιράν και άλλων διεθνών παικτών, δε μπορούμε σε καμιά περίπτωση να μιλάμε για μια

ανεπίστροφη πραγματικότητα, για μια εξέλιξη που έχει οδηγήσει σε θετικά τετελεσμένα μονίμου και δεδομένης ισχύος. Συγκεκριμένα, κρίνεται ως ιδιαίτερος πιθανό το όποιο ήπιο κλίμα στη Μέση Ανατολή να ανατραπεί, οδηγώντας σε σύγκρουση, μια σύγκρουση στο πλαίσιο της οποίας Ιράν και Ισραήλ ενδέχεται να έχουν κεντρικό ρόλο, στο βαθμό που ηγέτες των δύο χωρών ή / και των Μεγάλων Δυνάμεων δεν επιδείξουν τη βούληση για διατήρηση της ειρήνης. Πράγματι, μέσω δηλώσεων και ενεργειών τους, πολλοί ηγέτες κινούνται δυστυχώς σε αντίστοιχο μήκος κύματος.

Ενδεικτικά αναφέρεται συναφώς ότι ο ανώτατος θρησκευτικός ηγέτης της Χώρας Khamenei, σχολιάζοντας την αρχική συμφωνία με τη διεθνή κοινότητα, αυτή του 2013, δεν παρέλειψε να αναφερθεί στην «ασχήμια, τη βία και τον τρόπο του προσώπου της Αμερικής». Σε άλλη περίπτωση ο συγκεκριμένος Ιρανός ηγέτης, αναφερόμενος στην όλη προσέγγιση με το δυτικό παράγοντα και μιλώντας σε κοινό στρατιωτικών, είπε: «Όταν ένας παλαιστής μάχεται με έναν αντίπαλο και κάποιες στιγμές δείχνει ευελιξία για τεχνικούς λόγους, ας μην ξεχνάει ποιος είναι ο αντίπαλός του (Kissinger, 2014, 226). Τέλος, ο Ιρανός ηγέτης δήλωσε το Σεπτέμβριο του 2015 ότι «μετά από 25 έτη το Ισραήλ δε θα υπάρχει», ενώ το Μάιο του 2016, προχώρησε στη διοργάνωση festival γελοιογραφίας με θέμα το Ολοκαύτωμα, προκαλώντας την οργή της ισραηλινής πλευράς (Katzman, 2016, 38).

Από την πλευρά της η ηγεσία του Ισραήλ δεν έπαψε να αξιοποιεί την όποια επιρροή στις ΗΠΑ, προκειμένου να υπονομεύσει τη συμφωνία για το πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράν (Kaye, 2016, 13), προβαίνοντας έτσι σε κινήσεις αποσταθεροποίησης στην ευρύτερη περιοχή, στο πλαίσιο πάντα επιδίωξης επιβολής μιας εθνικής ατζέντας. Στο βαθμό που οι πολιτικές ελίτ στο Τελ Αβίβ λειτουργούν έτσι, ορμώμενες από στερεότυπα και ιδεοληψίες, ο κίνδυνος της πρόκλησης «ατυχήματος» είναι ορατός.

Την ανασφάλεια σε σχέση με το αύριο της ιρανοισραηλινής αντιπαράθεσης διογκώνει στον παρόντα χρόνο η επιθετική ρητορική του Αμερικανού Προέδρου Trump (Smith, 2016, 10), καθώς και ηγετικών στελεχών που πλαισιώνουν την Κυβέρνησή του. Τέτοια είναι ο Αντιπρόεδρος

Mike Pence και ο Υπουργός Άμυνας James Mattis, γνωστοί εχθροί του Ιράν (Adebahr, 2017, 3-4).

Ειδικότερα θεωρείται ότι η όποια μη τήρηση εκ μέρους των Αμερικανών της συμφωνίας για τα πυρηνικά του Ιράν, ή προσπάθεια επαναδιαπραγμάτευσης αυτής, πιθανότητα θα προκαλούσε την απόρριψή της από το ίδιο το Ιράν, καθώς και αντιδράσεις εκ μέρους της Ρωσίας, της Κίνας και ίσως της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αντιλαμβάνεται κανείς ότι η ανασφάλεια στο διεθνές σύστημα θα αυξανόταν, κατά τρόπον ώστε και οι όποιες προοπτικές σε σχέση με το δίπολο Ιράν-Ισραήλ θα καθίσταντο μάλλον ζοφερές. Σε ένα κλίμα αναταραχής, οι πιθανότητες μιας σύγκρουσης θεωρείται ότι θα αυξάνονταν τραγικά.

Εν κατακλείδι, θεωρείται λοιπόν ότι πέρα από το όποιο ισοζύγιο δυνάμεων, πέρα από τα φορτία ισχύος των διαφορετικών παικτών, το μέλλον των ιρανοισραηλινών σχέσεων μέλλει να διαμορφωθεί πρωτίστως και μέσα από τα «θέλω» των ηγετικών ομάδων στην Τεχεράνη, στο Τελ Αβίβ, στην Ουάσιγκτον και αλλού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Επιχειρώντας κανείς να σκιαγραφήσει τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της διαχρονικής συγκρουσιακής σχέσης μεταξύ Ιράν και Ισραήλ και του διλήμματος ασφαλείας που αυτή γεννάει, δεδομένων των όσων καταγράφηκαν παραπάνω, δύναται να συνάγει συμπερασματικά τα ακόλουθα:

- Η αντιπαράθεση μεταξύ των δύο κρατών προέκυψε ως απότοκο της οξείας διαφοράς μεταξύ αυτών, σε σχέση προς την ιδεολογική βάση επί της οποίας στηρίχθηκε και αναπτύχθηκε η εθνική τους οντότητα. Πιο συγκεκριμένα, οντολογικού χαρακτήρα διαφορές, σχετιζόμενες με κυρίαρχες εθνικές ιδεολογίες και μια ιδιοσυγκρατική αντίληψη περί του εαυτού και του «άλλου», ώθησαν τις κυρίαρχες ελίτ σε Τελ Αβίβ και Τεχεράνη στο δρόμο της σύγκρουσης. Για αμφότερους τους Ιρανούς και τους Ισραηλινούς η σύγκρουση με αλλήλους έλαβε το χαρακτήρα υπό μία έννοια νομοτέλειας, δεδομένων των στερεότυπων που υιοθετήθηκαν για την άλλη πλευρά, και της δαιμονοποίησης αυτής που μοιραία επήλθε.
- Το χρονικό της ιρανο-ισραηλινής σύγκρουσης σηματοδοτεί την προσπάθεια των δύο αντιπάλων για διεύρυνση της επιρροής τους στη Μέση Ανατολή, στο όνομα κυρίως και πάνω απ' όλα της επιβίωσής τους. Μια αίσθηση ανασφάλειας ενώπιον του αντίπαλου δέους, θα έλεγε κανείς ότι ώθησε διαχρονικά τις δύο αυτές περιφερειακές Δυνάμεις στην ατραπό του ανταγωνισμού, σ' έναν αγώνα καταβολής του αντιπάλου.
- Σε μεγάλο βαθμό ενεπλάκησαν τρίτοι στον «πόλεμο» αυτό μεταξύ Ιράν και Ισραήλ. Έγινε παραπάνω εκτενής αναφορά στην «παράδοση» αξιοποίησης μη κρατικών δρώντων εκ μέρους των Ιρανών, σε μια προσπάθεια να πληγεί το Ισραήλ. Αυτό το τελευταίο με τη σειρά του προσπάθησε πολλάκις να χρησιμοποιήσει, να στρέψει τρίτους εναντίον του Ιράν, κυρίως τη σύμμαχο του ΗΠΑ.

- Οι Μεγάλες Δυνάμεις διαδραμάτισαν διαχρονικά ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στην υπό εξέταση σύγκρουση, παρεμβαίνοντας κατά τρόπο που εξυπηρετούσε κατά περίπτωση τα οικεία συμφέροντα. Έτσι, οι ΗΠΑ προσχώρησαν στη λογική των υψηλών τόνων και των οικονομικών κυρώσεων εναντίον του Ιράν, τασσόμενες στο πλευρό του Ισραήλ στο βαθμό που κάτι τέτοιο συμβάδιζε με ευρύτερες πολιτικές τους επιλογές. Η Ρωσία πάλι όπως είδαμε, από την εποχή του Yeltsin, αλλά κυρίως επί Putin, κινήθηκε στη γραμμή στήριξης της Τεχεράνης, επιλέγοντας τη «σύγκρουση» με τον ισραηλινό παράγοντα.

- Σημαντική διάσταση του πολυεπίπεδου διλήμματος ασφαλείας που συνιστά το δίπολο Ιράν-Ισραήλ, αποτέλεσε και αποτελεί το μνημονευόμενο παραπάνω πυρηνικό πρόγραμμα των Ιρανών. Αυτό γέννησε το αίσθημα αβεβαιότητας στους Ισραηλινούς σε σχέση με την επαύριο μιας ανατροπής του πυρηνικού τους «μονοπωλίου» στην περιοχή. Την ίδια στιγμή αποτέλεσε το εν λόγω πρόγραμμα μια έκφραση του αισθήματος ανασφάλειας των Ιρανών, ενώπιον της ισραηλινής πυρηνικής υπεροπλίας. Τα στοιχεία αυτά δίνουν σε ένα βαθμό ακριβώς το μέτρο του κινδύνου της διολίσθησης σε μια απευθείας σύγκρουση.

- Πάντως αμφότεροι οι δύο υπό εξέταση παίκτες επέδειξαν διαχρονικά προσήλωση στον ορθολογισμό, αποφεύγοντας μια κατά μέτωπο πολεμική σύγκρουση, επιζημία το δίχως άλλο για τους λαούς και των δύο χωρών. Ορθολογική φαντάζει επίσης, η εκ μέρους τόσο των Ιρανών όσο και των Ισραηλινών ιεράρχηση κατά περιόδους των κινδύνων που αντιμετώπιζαν στην ευρύτερη περιοχή, με προτεραιότητα να δίνεται στον Παναραβισμό και τους εκφραστές του, κυρίως το Ιράκ.

- Το μέλλον δε διαγράφεται ευοίωνα αναφορικά με τις σχέσεις των δύο κρατών, του Ιράν και του Ισραήλ. Οι αιτίες και οι προϋποθέσεις μιας θερμής σύγκρουσης υπάρχουν, και μένει μόνο η απώλεια της ψυχραιμίας από κάποιον εκ των δύο δρώντων, προκειμένου να επέλθει μια τραγωδία. Αυτό που κυρίως λείπει είναι η θετική προδιάθεση των ηγεσιών για κινήσεις καλής

θέλησης στην κατεύθυνση της αναγνώρισης των όποιων καλών προθέσεων της άλλης πλευράς.

Επίσης, απορρέει από την όλη ανάλυση που προήγηθηκε και η διαπίστωση ότι σε ένα βαθμό η σύγκρουση Ιράν-Ισραήλ επαληθεύει το νεορεαλιστικό μοντέλο κατανόησης, ανάγνωσης των διεθνών σχέσεων. Ειδικότερα:

- Αμφότερα Ιράν και Ισραήλ όπως ήδη αναφέρθηκε αποτελούν ορθολογικούς παίκτες, ωθούμενους από κίνητρα συναφή προς την προάσπιση των συμφερόντων τους διά της διεύρυνσης της ισχύος τους.

- Η ίδια η αντιπαράθεση των δύο αυτών μεσανατολικών κρατών είχε και έχει αντίκτυπο στην περιοχή αλλά και στο ευρύτερο διεθνές σύστημα, αγγίζοντας και εμπλέκοντας για παράδειγμα τις Μεγάλες Δυνάμεις. Μιλούμε λοιπόν για εξελίξεις σε μια περιοχή του συστήματος που προκαλούν αλλαγές σε άλλες.

- Τα δύο κράτη αναζήτησαν και αναζητούν ακόμα πλεονεκτήματα, η εξασφάλιση των οποίων θα μεγιστοποιούσε την ασφάλειά τους. Προφανής προσπάθεια συναφώς αποτελεί η επιδίωξη του Ισραήλ για διατήρηση του πυρηνικού του πλεονεκτήματος, και η αντίστοιχη του Ιράν προκειμένου να το ανατρέψει.

- Ο ρόλος των Μεγάλων Δυνάμεων σε σχέση με την όλη συγκρουσιακή κατάσταση μεταξύ Τεχεράνης και Τελ Αβίβ, καταγράφεται ιστορικά και είναι προφανής. Επιβεβαιώνει σε ένα βαθμό τη βαρύτητα αυτών σε σχέση με τη διαμόρφωση του διεθνούς γίνεσθαι.

Εντούτοις, υφίστανται και πτυχές της σχέσης μεταξύ Τεχεράνης και Τελ Αβίβ, οι οποίες δεν επιβεβαιώνουν το νεορεαλιστικό μοντέλο, μάλιστα πολλές φορές προδιαγράφουν μια πραγματικότητα που υπό κάποια έννοια το διαψεύδει. Πιο συγκεκριμένα:

- Η διαμόρφωση της συγκρουσιακής σχέσης μεταξύ των δύο υπό συζήτηση κρατών έχει ως αφετηρία την ισλαμική επανάσταση του 1979. Η αντιπαράθεση μεταξύ των δύο πλευρών «ενεργοποιήθηκε» ακριβώς με την

άνοδο των μουλάδων στην εξουσία στην Τεχεράνη. Αντιλαμβάνεται κανείς ότι αντίθετα με ό,τι ο νεορεαλισμός πρεσβεύει, οι αλλαγές στο εσωτερικό των κρατών αλλάζουν τις σχέσεις αυτών μεταξύ τους, και μοιραία το διεθνές σκηνικό.

- Αντίστοιχα, καθίσταται προφανές ότι αντίθετα με τα όσα οι νεορεαλιστές υποστηρίζουν, μεταβολές στο εσωτερικό των κρατών, διεργασίες σε πολιτικό και κοινωνικό επίπεδο, αντανakλούν στον τρόπο κατά τον οποίο γίνεται αντιληπτό το εθνικό συμφέρον. Εν προκειμένω, η πρόσδεση στην ακραία ισλαμική ιδεολογία είναι αυτή που υπαγόρευσε διαχρονικά συμπεριφορές, αντιδράσεις, εν γένει επιλογές στους Ταγούς του Ιράν, οδηγώντας στη σύγκρουση με τον ισραηλινό παράγοντα. Το συμφέρον του ιρανικού έθνους με άλλα λόγια προσδιορίστηκε στη βάση των επικρατούντων σε κοινωνία και πολιτεία ιδεολογημάτων, και όχι αποκλειστικά δεδομένων των πιέσεων της δομής του διεθνούς συστήματος. Μάλιστα, θα μπορούσε κανείς να παρατηρήσει ότι ακόμα και όταν οι αντίστοιχες πιέσεις κατέστησαν πραγματικά τεράστιες, η αναφορά σε κυρίαρχα ιδεολογικά σχήματα έδωσε τον τόνο της συμπεριφοράς του Ιράν.

- Δεδομένων των προαναφερθέντων, η αντιπαράθεση Ιράν-Ισραήλ, ενώ επιβεβαιώνει την αρχή της καταφυγής στον ορθό λόγο, στη διαδικασία επιδίωξης του εθνικού συμφέροντος, ως μια «σταθερά» της συμπεριφοράς-λειτουργίας των κρατικών δρώντων, αναδεικνύει τη σχεδόν μεταφυσική χροιά που λαμβάνει η αντίληψη περί του εθνικού συμφέροντος, στη βάση και στο όνομα μιας κάποιας κυρίαρχης ιδεολογίας.

- Αναφορικά με το ρόλο των Μεγάλων Δυνάμεων στη διαμόρφωση του διεθνούς κλίματος, πέραν της πίεσης που αυτές ασκούν επί των διαφορετικών παικτών, συμφώνως προς τη θεωρητική προσέγγιση των νεορεαλιστών, η εμπειρία της ιρανο-ισραηλινής σύγκρουσης καταδεικνύει ότι και η αποστασιοποίηση αυτών δύναται να έχει ένα αντίκτυπο. Είδαμε για παράδειγμα ότι η τήρηση «ίσων» αποστάσεων εκ μέρους των ΗΠΑ από τους δύο πόλους Ιράν και Ισραήλ κατά τα πρώτα έτη της δεκαετίας του '90, είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση της ανασφάλειας για το δεύτερο, και τη συνακόλουθη μεθόδευση κινήσεων εκ μέρους του, εναντίον της Τεχεράνης.

- Φαίνεται από την ανάλυση που προηγήθηκε ότι οι Μεγάλες Δυνάμεις δεν έχουν πάντα των «έλεγχο» των Διεθνών Οργανισμών-Θεσμών. Για παράδειγμα, ο ΟΗΕ κινήθηκε σε κάποιες περιπτώσεις στην κατεύθυνση της ειρήνευσης στο Λίβανο, τη στιγμή που οι ΗΠΑ στέκονταν ξεκάθαρα απέναντι στη HEZBOLLAH, τον εκπρόσωπο του Ιράν στη συγκεκριμένη σύγκρουση.

- Όπως κατέδειξαν οι εξελίξεις σχετικά με το πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράν, συλλογικότητες κρατών ενεργούν στη βάση της σύμπτωσης οικείων συμφερόντων και όχι απόλυτα ακολουθώντας τις «προσταγές» των Μεγάλων Δυνάμεων, «υποκύπτοντας» στην ισχύ αυτών. Οι κύριες ευρωπαϊκές Δυνάμεις δεν υιοθέτησαν οικονομικές κυρώσεις έναντι του Ιράν, μέχρι του σημείου κατά το οποίο έγιναν οι πυρηνικές κινήσεις των Ιρανών αντιληπτές ως άμεσος κίνδυνος για τα οικεία συμφέροντά τους. Σήμερα πάλι, καθώς ο Αμερικανός Πρόεδρος Trump κινείται στην κατεύθυνση εγκατάλειψης της συναφούς συμφωνίας με την Τεχεράνη, η ΕΕ και η Ρωσία στέκονται απέναντί του.

- Η αντιπαράθεση Ιράν-Ισραήλ καταδεικνύει την πολυδιάστατη φύση της έννοιας της ισχύος, η οποία δε θα πρέπει να περιορίζεται απλώς στο πολιτικοστρατιωτικό πεδίο. Το Ιράν πέτυχε στην πορεία των χρόνων να προωθήσει την επιρροή του στην ευρύτερη περιοχή, να αμφισβητήσει-απειλήσει το Ισραήλ και να δρέψει ενίοτε δάφνες νικητή, επειδή κυρίως αξιοποίησε τις οικονομικές του δυνατότητες. Το οικονομικό μέγεθος της Τεχεράνης της επέτρεψε να χρηματοδοτήσει τους εκπροσώπους της στο Λίβανο και στην Παλαιστίνη, να «κερδίσει την καρδιά και το μυαλό» μουσουλμανικών πληθυσμών, να τους χειραγωγήσει. Οι ιρανικές οικονομικές δυνατότητες δε, επέτρεψαν την οικοδόμηση μιας αξιόλογης πολεμικής μηχανής, ενός ικανού αντίπαλου δέους για το Τελ Αβίβ. Τέλος σήμερα, η διαφαινόμενη βελτίωση των χαρακτηριστικών της ιρανικής οικονομίας κατόπιν της συμφωνίας για το πυρηνικό πρόγραμμα της Τεχεράνης, είναι που ανησυχεί και προβληματίζει ιδιαίτερος τους Ισραηλινούς.

- Σε κάθε περίπτωση, φαίνεται ότι οι Μεγάλες Δυνάμεις όντως προσπαθούν να επιβάλλουν ένα ευνοϊκό για αυτές status στα διεθνή

πράγματα, χωρίς εντούτοις να το επιτυγχάνουν αναγκαστικά, καθώς παίκτες όπως το Ιράν και το Ισραήλ καταστρέφουν τα σχέδιά τους, αντιμαχόμενες με αυτά. Η επί έτη εναντίωση του Ιράν στις ΗΠΑ και οι αντιδράσεις του Ισραήλ προς τη διεθνή κοινότητα στη συγκυρία της συμφωνίας για το ιρανικό πυρηνικό πρόγραμμα, καταδεικνύουν κάτι τέτοιο.

- Εν κατακλείδι, κρίνεται ότι από τη διαχρονική εξέλιξη της σύγκρουσης Ιράν-Ισραήλ αναδεικνύεται η σημασία της αυτοβοήθειας ως φιλοσοφίας δράσης των διεθνών κρατικών δρώντων, προς εξυπηρέτηση του εθνικού συμφέροντος. Αμφότεροι οι εν λόγω παίκτες κινούνται, ενεργούν πάντα πρωταρχικά στηριζόμενοι στα οικεία μέσα, και ακολουθώντας τα υπαγορευόμενα από την οικεία θέληση, προς επίτευξη των εθνικών τους στόχων, ακόμα και αντίθετα από το τυχόν διαμορφούμενο συγκυριακά ενάντιο διεθνές κλίμα. Κάτι τέτοιο, θα έλεγε κανείς ότι επιβεβαιώνει μια θουκυδίδεια προσέγγιση-ανάγνωση-ερμηνεία των διεθνών σχέσεων, και όχι τις συναφείς θέσεις των νεορεαλιστών περί προδιαγεγραμμένης, σχεδόν ντετερμινιστικής, «επιβολής» της θέλησης των Μεγάλων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ**ΔΙΕΘΝΗΣ**

Abdelnasser W., "ISLAMIC ORGANIZATIONS IN EGYPT AND THE IRANIAN REVOLUTION OF 1979: THE EXPERIENCE OF THE FIRST FEW YEARS", *Arab Studies Quarterly*, Vol. 19, No. 2 (Spring 1997), pp. 25-39

Abrams E., Wexler R., "ATTACKING IRAN'S NUCLEAR PROJECT: Two Views", *World Affairs*, Vol. 175, No. 1 (MAY/ JUNE 2012), pp. 25-38

Aburaiya I., "Islamism, Nationalism, and Western Modernity: The Case of Iran and Palestine", *International Journal of Politics, Culture, and Society*, Vol. 22, No. 1, Special Issue: The Culture of Conflict in Israel and Palestine (March 2009), pp. 54-79

Adebahr C., "Trump, the EU, and Iran Policy: Multiple Pathways Ahead", *Paper of the Carnegie Endowment for International Peace*, January 31, 2017

Adler M., "News Analysis: Debate Over Iran Shifts Away From Attack", *Arms Control Today*, Vol. 42, No. 3 (APRIL 2012), pp. 26-27

Ahmed M., Ahmed M., "Perspectives from the Arab World", *Arab Studies Quarterly*, Vol. 11, No.1, Consistency of U.S. Foreign Policy: The Gulf War and the Iran-Contra Affair (Winter 1989), pp. 127-132

Akhtar S., "IMPACT OF THE ISLAMIC MOVEMENT IN IRAN ON THE REGION", *Pakistan Horizon*, Vol. 32, No. 1 / 2, FOCUS ON ASIA (First and Second Quarters, 1979), pp. 86-97

Alagha J., "THE ISRAELI-HIZBULLAH 34-DAY WAR: CAUSES AND CONSEQUENCES", *Arab Studies Quarterly*, Vol. 30, No. 2 (Spring 2008), pp. 1-22

Albright D., Shire J., "Iran's Growing Weapons Capability and Its Impact on Negotiations", *Arms Control Today*, Vol. 39, No. 10 (DECEMBER 2009), pp. 6-14

Alvandi R., "Iranian-American Relations after September 11: Clash of Civilisations or Clash of Interests?", *Australian Quarterly*, Vol. 72, No. 2 (Mar.-Apr., 2002), pp. 8-14

Amjad M., "Shiism and Revolution in Iran", *Journal of Church and State*, Vol. 31, No.1 (WINTER 1989), pp. 35-53

Anonymous, *Arms The Operation in Gaza, 27 December 2008 – 18 January 2009: Factual and Legal Aspects*, Report, The State of Israel, July 2009

Ashraf A., "Historical Obstacles to the Development of a Bourgeoisie in Iran", *Iranian Studies*, Vol. 2, No. 2/3 (Spring-Summer, 1969), pp. 54-79

Ayoob M., "Between Khomeini and Begin: The Arab Dilemma", *The World Today*, Vol. 39, No. 7/8 (Jul.-Aug., 1983), pp. 254-263

Bahbah, "The Israel-Iran Connection", *Journal of Palestine Studies*, Vol. 16, No.3 (Spring, 1987), pp. 210-212

Bakhash S., "Iran", *The American Historical Review*, Vol. 96, No.5 (Dec., 1991), pp. 1479-1496

Bakken T., "Averting Catastrophe: Combating Iran's Nuclear Threat", *Harvard International Review*, Vol. 29, No.2 (SUMMER 2007), p. 84, 83

Banloi, Rommel C. "Southeast Asian Perspectives on the Rise of China: Regional Security after 9/11". *Parameters*, Summer 2003, 99-107

Beck L., "Revolutionary Iran and Its Tribal Peoples", *MERIP Reports*, No. 87, *Iran's Revolution: The Rural Dimension* (May, 1980), p. 14-20

Beck M., "Regional Politics in a Highly Fragmented Region: Israel's Middle East Policies", *Working Paper of the GERMAN INSTITUTE OF GLOBAL AND AREA STUDIES*, No 89, September 2008

Beeman W., "Iran's Religious Regime: What Makes It Tick? Will It Ever Run down?", *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, Vol. 483, Religion and the State: The Struggle for Legitimacy and Power (Jan., 1986), pp. 73-83

Behdad S., "A Disputed Utopia: Islamic Economics in Revolutionary Iran", *Comparative Studies in Society and History*, Vol. 36, No.4 (Oct., 1994), pp. 775-813

Ben-Meir A., "ISRAEL'S RESPONSE TO A NUCLEAR IRAN", *International Journal of World Peace*, Vol. 27, No.1 (MARCH 2010), pp. 61-78

Ben-Meir A., "Israel, Turkey and Iran: Neighbourly Strain", *The World Today*, Vol. 67, No.2 (February 2011), pp. 29-31

Ben-Yehuda H., Sandler S., "Crisis Magnitude and Interstate Conflict: Changes in the Arab-Israeli Dispute", *Journal of Peace Research*, Vol. 35, No.1 (Jan., 1998), pp. 83-109

Brennan J., "The Conundrum of Iran: Strengthening Moderates without Acquiescing to Belligerence", *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, Vol. 618, Terrorism: What the Next President Will Face (Jul., 2008), pp. 168-177

Boese W., "Israel Looks to Bolster Arms Capabilities", *Arms Control Today*, Vol. 36, No.8 (OCTOBER 2006), pp. 28-29

Chen Y., "China's Relationship with Israel, Opportunities and Challenges, Perspectives from China", *Israel Studies*, Vol. 17, No.3 (Fall 2012), pp. 1-21

Cirincione J., "Can Preventive War Cure Proliferation?", *Foreign Policy*, No.137 (Jul.-Aug., 2003), pp. 66-69

Collina T., "Russia makes new Proposal on Missile Defense", *Arms Control Today*, Vol. 41, No.3 (APRIL 2011), pp. 30-31

Cooley J., *Τρομοκρατία: Ανέεροι Πόλεμοι*, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 2000

Cottam R., "Inside Revolutionary Iran", *Middle East Journal*, Vol. 43, No.2 (Spring 1989), pp. 168-185

Ehteshami A., "Iran's International Posture After the Fall of Baghdad", *Middle East Journal*, Vol. 58, No.2 (Spring, 2004), pp. 179-194

Eisenstadt M., "Russian Arms and Technology Transfers to Iran: Policy Challenges for the United States", *Arms Control Today*, Vol. 31, No.2 (March 2001), pp. 15-22

Eisenstadt M., *The Strategic Culture of the Islamic Republic of Iran: Religion, Expediency, and Soft Power in an Era of Disruptive Change*, MES Monographs, THE MARINE CORPS UNIVERSITY, 2nd Edition, November 2015

Eltchaninoff M., *Στο Μυαλό του Βλαντιμίρ Πούτιν*, Εκδόσεις Διάμετρος, Αθήνα, 2016

Farazmand A., "Religion and Politics in contemporary Iran: Shia Radicalism, Revolution and National Character", *International Journal of Group Studies*, Vol. 3, No.3 (1995 / 96), pp. 227-257

Feickert A., *The Unified Command Plan and Combatant Commands: Background Issues for Congress*, Congressional Research Service, 3 January 2013.

Fortis L., "Iran's Mediterranean Shores", *Rivista di Studi Politici Internazionali, Nuova Serie*, Vol. 77, No.3 (307), (LUGLIO-SETTEMBRE 2010), pp. 373-381

Franklin D., *Ο Κόσμος το 2050: Μεγάλες Αλλαγές, Μεγάλες Προκλήσεις*, Εκδόσεις Μίνωας, Αθήνα, Σεπτέμβριος 2012

Freedman R., "Israeli-Russian Relations since the Collapse of the Soviet Union", *Middle East Journal*, Vol. 49, No.2 (Spring 1995), pp. 233-247

Freedman R., "Russia and Israel under Yeltsin", *Israel Studies*, Vol. 3, No.1 (Spring 1998), pp. 140-169

Freedman R., "Russian Policy toward the Middle East: The Yeltsin Legacy and the Putin Challenge", *Middle East Journal*, Vol. 55, No.1 (Winter 2001), pp. 58-90

Freedman R., "RUSSIAN POLICY TOWARD THE MIDDLE EAST UNDER YELTSIN AND PUTIN FROM 1991 TO 2000", *Jewish Political Studies Review*, Vol. 13, No.1/ 2, (Spring 2011), pp. 205-262

Gresh A., "Russia's Return to the Middle East", *Journal of Palestine Studies*, Vol. 28, No.1 (Autumn, 1998), pp. 67-77

Guiney E., "Israel after the Shah", *MERIP Reports*, No. 75/76, Iran and Revolution (Mar.-Apr., 1979), p. 34

Hassan S., "ISRAEL AND SYRIA A HALF-FORGOTTEN CHAPTER IN THE WEST ASIAN CRISIS", *Proceedings of the Indian History Congress*, Vol. 73 (2012), pp. 1132-1139

Herzog M., "Can Hamas Be Tamed?", *Foreign Affairs*, Vol. 85, No. 2 (Mar.-Apr., 2006), pp. 83-94

Hiro D., "Iran, America and Other Major Powers", *Economic and Political Weekly*, Vol. 30, No. 27 (Jul. 8, 1995), p. 1662

Hooglund E., "Iranian Views of the Arab-Israeli Conflict", *Journal of Palestine Studies*, Vol. 25, No.1 (Autumn, 1995), pp. 86-95

Hunter S., "Iran and the Spread of Revolutionary Islam", *The World Quarterly*, Vol. 10, No. 2, Islam & Politics (Apr., 1988), pp. 730-749

Hussain N., "Israel's Gaza Invasion: Geopolitical Changes and Regional Security Implications", *Policy Perspectives*, Vol. 7, No. 1, Special Issue: MIDDLE EAST (January-June 2010), pp. 121-134

Ismael J., Ismael T., "Social Change in Islamic Society: The Political Thought of Ayatollah Khomeini", *Social Problems*, Vol. 27, No.5, Sociology of Political Knowledge Issue: Theoretical Inquiries, Critiques and Explications (Jun., 1980), pp. 601-619

Jones S., "The Islamic Republic of Iran: An Introduction", *RESEARCH PAPER 09/92*, DECEMBER 2009, HOUSE OF COMMONS

Karamidehkordi E., "A Country Report: Challenges Facing Iranian Agriculture and Natural Resource Management in the Twenty-First Century", *Human Ecology*, Vol. 38, No.2 (APRIL 2010), pp. 295-303

Katzman K., Kerr P., "Iran Nuclear Agreement", *CRS REPORT*, May 31, 2016

Katzman K., "Iran's Foreign and Defense Policies", *CRS REPORT*, October 21, 2016

Kaye D., "Time for Arms Talks? Iran, Israel, and Middle East Arms Control", *Arms Control Today*, Vol. 34, No.9 (NOVEMBER 2004), pp. 6-10

Kaye D., "Israel's Iran Policies After the Nuclear Deal", *PE-207-CMEPP*, RAND CORPORATION, 2016

Kechichian J., "Can Conservative Arab Gulf Monarchies Endure a Fourth War in the Persian Gulf?", *Middle East Journal*, Vol. 61, No. 2 (Spring, 2007), pp. 283-306

Kibaroglu M., "Iran's Nuclear Ambitions from a Historical Perspective and the Attitude of the West", *Middle Eastern Studies*, Vol. 43, No. 2 (Mar., 2007), pp. 223-245

Kimball D., "FOCUS: Keep the Middle East Nuclear Test Free", *Arms Control Today*, Vol. 44, No. 4 (MAY 2014), p. 3

Kissinger H., *Παγκόσμια Τάξη: Σκέψεις γύρω από το Χαρακτήρα των Εθνών και την πορεία της Ιστορίας*, ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΛΙΒΑΝΗ, Αθήνα, 2014

Knudsen A., "Crescent and Sword: The Hamas Enigma", *Third World Quarterly*, Vol. 26, No.8 (2005), pp. 1370-1380

Koff D., "Chronology of the War in Lebanon and the Palestine-Israel Conflict, March-May 1983", *Journal of Palestine Studies*, Vol. 12, No.4 (Summer, 1983), pp. 102-153

Kuran T., "On the Notion of Economic Justice in Contemporary Islamic Thought", *International Journal of Middle East Studies*, Vol. 21, No.2 (May, 1989), pp. 171-191

Kurkjian A., "IRAN, ISRAEL AND HIZBOLLAH: Stark Choices", *The World Today*, Vol. 65, No.12 (December 2009), pp. 18-20

Lebovic J., Thomson W., "An Illusionary or Elusive Relationship? The Arab-Israeli Conflict and Repression in the Middle East", *The Journal of Politics*, Vol. 68, No.3 (Aug., 2006), pp. 502-518

Limbert J., "Iran and the U.S.: Three decades of Futility", *Great Decisions*, Great Decisions (2013), pp. 71-84

Mann J., "Russia's Policy towards OPEC", *Middle Eastern Studies*, Vol. 45, No.6 (November 2009), pp. 985-1005

Menashri D., "IRAN'S REGIONAL POLICY: BETWEEN RADICALISM AND PRAGMATISM", *Journal of International Affairs*, Vol. 60, No.2, IRAN: Sixtieth Anniversary Issue 1947-2007 (SPRING/SUMMER 2007), pp. 153-167

Michel S., "IRAN ET ISRAEL, DEUX TRES BONS ENNEMIS", *Revue des Deux Mondes*, (AVRIL 2009), pp. 148-152

Milani M., "Tehran's Take: Understanding Iran's U.S. Policy", *Foreign Affairs* Vol. 88, No. 4 (July-August, 2009), pp. 46-62

Neff D., "The U.S., Iraq, Israel, and Iran: Backdrop to War", *Journal of Palestine Studies*, Vol. 20, No. 4 (Summer, 1991), pp. 23-41

Norton A.R., "Hizballah and the Israeli Withdrawal from Southern Lebanon", *Journal of Palestine Studies*, Vol. 30, No. 1 (Autumn, 2000), pp. 22-35

O' Donnell H., "The European Union as a Mediator in Israel-Palestine: Operations Cast Lead and Protective Edge", *EU Diplomacy Paper 01/ 2016*, DEPARTMENT OF EU INTERNATIONAL RELATIONS AND DIPLOMACY STUDIES

Parsi T., "Israel-Iranian Relations Assessed: Strategic Competition from the Power Cycle Perspective", *Iranian Studies*, Vol. 38, No.2 (Jun., 2005), pp. 247-269

Parsi T., "Israel and the Origins of Iran's Arab Option: Dissection of a Strategy Misunderstood", *Middle East Journal*, Vol. 60, No.3 (Summer, 2006), pp. 493-512

Parsi T., *Treacherous Alliance: The Secret Dealings of Israel, Iran, and the U.S.*, Yale University Press, 2007

Riedel B., “America and Iran: Flawed Analysis, Missed Opportunities, and Looming Dangers”, *Brown Journal of World Affairs*, Vol. 15, No.1 (FALL / WINTER 2008), pp. 101-111

Rieffer-Flanagan B.A., “ISLAMIC REALPOLITIK: TWO-LEVEL IRANIAN FOREIGN POLICY”, *International Journal of World Peace*, Vol. 26, No.4 (DECEMBER 2009), pp. 7-35

Sadri H., Litwin A., “The Russian-Iranian Partnership: Technology, Trade and a Marriage of Convenience”, *Rivista di Studi Politici Internazionali, Nuova Serie*, Vol. 76, No.4 (304), (Ottobre-Dicembre 2009), pp. 525-550

Samii A.W., “A Stable Structure and Shifting Sands: Assessing the Hizbullah-Iran-Syria Relationship”, *Middle East Journal*, Vol. 62, No.1 (Winter, 2008), pp. 32-53

Sankaran J., “Missile Defense Against Iran Without Threatening Russia”, *Arms Control Today*, Vol. 43, No.9 (NOVEMBER 2013), pp. 15-21

Sauer T., “Coercive Diplomacy by the EU: The Iranian Nuclear Weapons Crisis”, *Third World Quarterly*, Vol. 28, No. 3 (2007), pp. 613-633

Schiff Z., “Israel’s War with Iran”, *Foreign Affairs*, Vol. 85, No. 6 (Nov.-Dec., 2006), pp. 23-31

Seipel H., *Πούτιν: Η Εξουσία εκ των έσω*, Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα, 2016

Shapira S., “Review: Hizballah’s Loyalty”, *Reviewed Works: Hezbollah: The Global Footprint of Lebanon’s Party of God* by Matthew Levitt; *Hezbollah and Hamas: A Comparative Study* by Benedetta Berti and Joshua L. Gleis, *The Middle East Book Review*, Vol. 4, No. 2 (2013), pp. 137-152

Smith B., “Donald Trump on Foreign and Defence Policy”, *BRIEFING PAPER*, No CBP 7780, 15 November 2016, HOUSE OF COMMONS

Sonn T., *Is Islam an Enemy of the West?*, Polity, 2016

Summitt A., "For a White Revolution: John F. Kennedy and the Shah of Iran", *Middle East Journal*, Vol. 58, No. 4 (Autumn, 2004), pp. 560-575

Takeyh R., "The Iran-Iraq War: A Reassessment", *Middle East Journal*, Vol. 64, No. 3 (SUMMER 2010), pp. 365-383

Takeyh R., "All the Ayatollah's Men", *The National Interest*, No. 121 (September/ October 2012), pp. 51-61

Toumaj A., *Iran's Economy of Resistance: Implications for Future Sanctions*, A Report by the Critical Threats Project of the American Enterprise Institute, Nov. 2014

Usher G., " Hamas Risen", *Middle East Report*, No. 238, Year of Elections: Fact and Fiction (Spring, 2006), pp. 2-11

Ward S., "The Continuing Evolution of Iran's Military Doctrine", *Middle East Journal*, Vol. 59, No. 4 (Autumn, 2005), pp. 559-576

White J., "The Combat Performance of Hamas in the Gaza War of 2014", *CTC Sentinel*, Vol. 7, No. 9 (September 2014)

Wise K., "Islamic Revolution of 1979: The Downfall of American-Iranian Relations", *Legacy*, Vol. 11, No.1 (2011), pp. 1-16

Zeitsoff T., "Using Social Media to Measure Conflict Dynamics: An Application to 2008-2009 Gaza Conflict", *The Journal of Conflict Resolution*, Vol. 55, No.6 (December 2011), pp. 938-969

Zonis M., "The Rule of the Clerics in the Islamic Republic of Iran", *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, Vol. 482, Changing Patterns of Power in the Middle East (Nov., 1985), pp. 85-108

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

Γρίβας Κ., *Η Στρατιωτική Άνοδος της Κίνας και η Γεωπολιτική του Πολέμου στη Μέση Ανατολή*, ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΛΙΒΑΝΗ, Αθήνα, 2013

Δασκαλάκης Ι., *Ενδεχόμενη επαναπροσέγγιση Τουρκίας- Ισραήλ, το διεθνές περιβάλλον και οι θέσεις της Ελλάδος*, Ομιλία στο Ινστιτούτο Διεθνών Σχέσεων του Παντείου Πανεπιστημίου, 21 Δεκεμβρίου 2015

Κουσκουβέλης Η., *Θεωρία Διεθνών Σχέσεων: Αποτροπή και Πυρηνική Στρατηγική στον Ψυχρό Πόλεμο*, Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα, 2000

Κουσκουβέλης Η., *Εισαγωγή στις Διεθνείς Σχέσεις*, Εκδόσεις Ποιότητα, Ε΄ Έκδοση, Αθήνα, 2007

Λίτσας Σ., *Πόλεμος και Ορθολογισμός: Θεωρητικές Προεκτάσεις και Στρατηγικές Εφαρμογές*, Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα, 2010

Λίτσας Σ., *Ιλιάδα και Διεθνής Πολιτική*, Εκδόσεις Ποιότητα, Αθήνα, 2014